

zenekar

2007/1

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja.

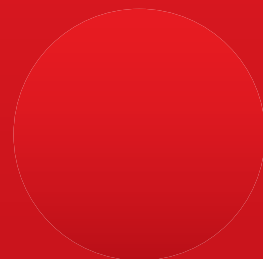
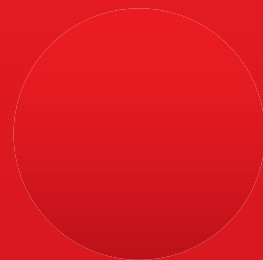
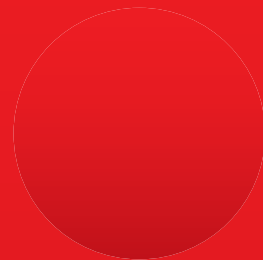
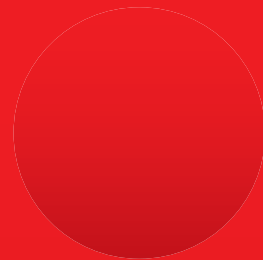
XIV. évfolyam 1. szám

<http://www.zenekarujsg.hu/>

FOTÓ: NEUBAUER RUDOLF

HELMUTH RILLING

- A kultúra az egyetlen esélyünk
- Drámai helyzet a Nemzeti Filharmonikusoknál
- Menedzser szemlélet a kultúrában
- A zene legfontosabb feladata, hogy hídát képezzen, sebet gyógyítson

ZENEI KÖZÉLETÜNK

KALENDÁRIUM

4 | A közelmúlt és a közeljövő zenei hírei, eseményei.
(Összeállította: Bilkei Éva)

A KULTÚRPONT IRODA HÍREI

6 | Kultúrpoint Iroda és A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége megállapodása értelmében a Zenekar újság oldalain ezentúl rendszeresen olvashatók lesznek az olvasóink érdeklődésére leginkább számítható pályázati híradások.

Jubileumi átszervezés a Duna Szimfonikusoknál

7 | A BM Duna Palota is a Belügyi Közhatalom Társaság része lesz, amely 2007-től ismét átveszi a Duna Szimfonikus Zenekart, és társ-együttesüket a Duna Táncegyüttest. (Szklenár Ferenc)

Magyar Szimfonikus Körkép – kicsit másképp

8 | A Szombathelyi Szimfonikus Zenekar hangversenyével kezdődött 2007-ben a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben a Magyar Szimfonikus Körkép. Február végéig tizenöt koncert hangzott-hangzik el a sorozatban, amelynek alapötlete a Művészetek Palotája 2005-ös próbaüzeméhez kapcsolódik. (Albert Mária)

NEMZETI FILHARMONIKUSOK

A kultúra az egyetlen esélyünk

10 | Hatalmas vállalkozásba kezdett Kocsis Zoltán, hiszen a most készülő Bartók-összkiadás számos lemezét készíti el együttesével. Olyan felvételeket szeretne, amelyek autentikusak, átörökítik a szerzőre jellemző sajátos hangot, érdekességet, a Bartók-hagyományt, és bemutatják a teljes alkotói pályát. (Réfi Zsuzsanna)

Drámai helyzet a Nemzeti Filharmonikusoknál is

11 | Bár az utóbbi időszakban egyre több rangos nemzetközi felkérést kapnak, számos nagyszerű koncerten lépnek pódiumra a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar művészei, ráadásul a törzsközönségüket is sikerült jelentősen növelniük, mégis, az új esztendő kénytelenek voltak elbocsátásokkal kezdeni. (Réfi Zsuzsanna)

TISZTELETJEGGYEL

Művészetpártolók és menedzserek

12 | Senki nem akar kultúraellenes színben feltűnni, még akkor sem, ha ténykedése szántsándékkal a kultúra ellen hat. Megszüntetni egy zenekart: nemkívánatos botrány, árt a gondosan suvickolt imáznak. Először vasztani egy zenekart: reformlépések elkerülhetetlen sorozataként is beállítható. (Csontos János)

KÖZÖNSÉG UTÁNPÓTLÁS

Bérletsorozatok határok nélkül

14 | Különleges, egyre feljebb ívelő pályát jár be a pécsi együttes az utóbbi esztendőkből. A zenekar ugyanis megbizonyította, kemény munkával, egyedi ötletekkel ki lehet nőni a „vidéki zenekar” –titulust. A kritikusok elsőrangú együttesként méltatják őket, bérletsorozataikra Pécsen és a fővárosban is elfogynak a belépők, s az utóbbi időszakban sikerült megháromszorozniuk a közönségük létszámát. (Réfi Zsuzsanna)

PORTRÉ

„A zene legfontosabb feladata, hogy hidat képezzen, sebet gyógyítson”

16 | Beszélgetés Helmuth Rillinggel (Szőke Cecília)

GÖDÖLLŐI JUBILEUM

Jubiláló szimfonikusok

17 | Pontosan 25 évvel ezelőtt 1981 decemberében a gödöllői Frédéric Chopin Zeneiskola 8 főből álló tanári kamarazenekara barokk muzsikával kívánta gazdagítani a karácsonyi programok kínálatát. E nemes kezdeményezéssel jött létre a mai Gödöllői Szimfonikus Zenekar jogelődje. (Lukács Mónika)

Székesfehérvár azon nagyvárosok egyike, amelynek máig nincs hivatásos zenekara

19 | Mivel magyarázható, hogy az ország egyik legnagyobb városának, Székesfehérvárnak nincs saját szimfonikus zenekara és van-e remény arra, hogy a város hivatásos zenei együttesévé váljon a több, mint kilencven éve működő Alba Regia Szimfonikus Zenekar? (Bilkei Éva)

SZAKSZERVEZET

Kongresszustól a közalkalmazotti bérekig

21 | XVII. kongresszusukat tartották a Művészeti Szakszervezetek 2006. november 23-án, s a tanácskozáson a résztvevők beszámoltak az utóbbi öt esztendő alatt elért eredményekről, valamint határozati javaslatok születtek arról is, hogy a következő időszaknak milyen irányelvekkel kezdjenek neki az érdekvédelmi szervek. (Réfi Zsuzsanna)

KRITIKA

24 | A Győri Filharmonikus Zenekar, a Danubia Szimfonikus Zenekar, a BM Duna Szimfonikus zenekar, a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, a Magyar Állami Operaház Zenekara, a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar és a MÁV Szimfonikus Zenekar év végi hangversenyeiről. (Fittler Katalin)

ZENETÖRTÉNET

Havas Kató: emlékezés Waldbauer Imrére; Fritz Kreisler: A magyar zenéről

28 | A zenetörténet-rovatunkban közreadott írások ezúttal az 1930-as évek elejére kalauzolják vissza a magyar zene és hegedűjáték iránt érdeklődő olvasót. Előbb egy világszerte ismert magyar hegedűpedagógus, Havas Kató emlékezik egykori tanárára, Waldbauer Imrére, majd pedig a hegedűjáték történetének egyik legnagyobb alakja, Fritz Kreisler osztja meg velünk gondolatait a magyar népzeneiről. (Rakos Miklós)

MŰHELY

Menteni, ami menthető

33 | Az alkotói világ hatalmas felzúdulását váltotta ki az elmúlt hónapokban az az európai uniós bizottsági ajánlás-tervezet, amely lényegében megszüntette volna az üres hordozók után járó jogdíjat. (Bilkei Éva)

Klasszikus zene és közönsége

34 | A klasszikus-zenei hanghordozók csökkenő száma, a koncertlátogatók átlagos életkorának növekedése, a kulturális rádióadók relatív csekély hatósugara vagy a zeneoktatás névleges jelenléte az iskolákban, újból felveti a klasszikus zene jelenének és jövőjének kérdéseit. (Ekkehardt Oehmichen)

Ki hallgat ma klasszikus zenét?

34 | A klasszikus zene iránti érdeklődés kifejlődésére döntő befolyása van a szülői háznak és a családi környezetnek. A klasszikus zenei koncertek látogatása a gyermek- és ifjú éveiben pozitív hatással voltak a mai komolyzene-kedvelőkre. (Annette Mende/Ulrich Neuwöhner)

Önmenedzselő vállalkozó muzsikusok

37 | A Frankfurti Zeneművészeti Főiskola növendékei intézményüktől egyrészt hatékonyabb marketing- és szponzorálási koncepciót, másrészt erősebb szakmai vonatkozású kínálatot várnak el. Ezért az iskola a korábban szétválasztott képzési területeket (hangszeres oktatás, karmester-képzés, valamint hangszeres- és énekpedagógia) ismét közös alapstádiumokban oktatja. (Ronny Porsch)

HANGVERSENYNAPTÁR

40 |

MUSICAL LIFE

CALENDAR

4 | Musical news and events of the recent past and the near future.
(Compiled by Éva Bilkei)

NEWS OF THE KULTÚRPONT (CULTURAL CONTACT POINT) OFFICE

6 | According to an agreement between Kultúrpoint Office and the Association of Hungarian Symphonic Orchestras the journal *Zenekar* will regularly publish from now on news on application possibilities our readers are mostly interested in.

Jubilee reorganization at the Duna Symphonic Orchestra

7 | The BM Duna Palace will also be incorporated into the Non-Profit Company of the Ministry of Internal Affairs that takes charge once again of the Duna Symphonic Orchestra and their co-ensemble, the Duna Dance Ensemble from 2007 onwards.
(Ferenc Szklenár)

Hungarian Symphonic Panorama – slightly differently

8 | Begun with a concert of the Savaria Symphonic Orchestra at the Bartók National Concert Hall, the Hungarian Symphonic Panorama will comprise fifteen concerts until the end of February 2007 in a series of events launched in connection with the trial operation of the Palace of Arts in 2005.
(Mária Albert)

HUNGARIAN NATIONAL PHILHARMONIC ORCHESTRA

Culture is our only chance

10 | Zoltán Kocsis and his ensemble have undertaken a bold enterprise recording several CDs for the complete Bartók edition under progress. The conductor wishes to produce authentic recordings handing down the composer's idiosyncratic, harsh sound, Bartókian tradition and presenting his entire creative career.
(Zsuzsanna Réfi)

The situation is dramatic with the Hungarian National Philharmonic Orchestra as well

11 | Although the Hungarian National Philharmonic Orchestra and Choir have received more and more invitations to prestigious international events recently, have appeared at several highly acclaimed concerts and managed to increase the size of their regular audience considerably, the new year started with dismissals in their case as well.
(Zsuzsanna Réfi)

WITH A COMPLEMENTARY TICKET

Patrons of arts and managers

12 | Nobody wishes to appear as an enemy of culture even if he works deliberately against it. To dissolve an orchestra is an unwanted scandal detrimental to one's carefully maintained image whereas to cause the decline of an orchestra can be given the appearance of unavoidable reform measures.
(János Csontos)

RECRUITING FUTURE AUDIOENCEE

Subscription concerts without end

14 | The star of the Pécs ensemble has been steadily rising in recent years. The orchestra has namely proved that with hard work and resourceful planning the "country orchestra" label can be successfully left behind. Critics rank the orchestra with first-class ensembles, their subscription concerts in Pécs and Budapest are sold out and the size of their audience has trebled.
(Zsuzsanna Réfi)

PORTRAIT

"The most important task of music is to make a bridge, to heal wounds"

16 | An interview with Helmuth Rilling
(Cecília Szőke)

JUBILEE IN GÖDÖLLŐ

17 | The Symphonic Orchestra's 25th anniversary
It was exactly twenty-five years ago, in December 1981 that the eight-member chamber orchestra of teachers at the Frédéric Chopin Music School of Gödöllő decided to add to the variety of Christmas program by performing Baroque music. The present Symphonic Orchestra of Gödöllő grew out of this noble initiative.
(Mónika Lukács)

Székesfehérvár is one of the big Hungarian cities still without a professional orchestra

19 | Why has Székesfehérvár, one of the biggest cities in Hungary, no symphonic orchestra of its own to this day and is there any hope for the more than ninety-year-old Alba Regia Symphonic Orchestra to become the professional music ensemble of the city?
(Éva Bilkei)

TRADE UNIONS

From Congress to civil servants' wages

21 | The 17th congress of the Hungarian Artists' Trade Unions took place on November 23rd, 2006. At the meeting the participants gave account of the accomplishments of the past five years and drafted motions for the safeguarding of interests in the next period.
(Zsuzsanna Réfi)

CRITIQUES

24 | End-of-the-year concerts given by the Győr Philharmonic Orchestra, the Danubia Symphonic Orchestra, the BM Duna Symphonic Orchestra, the Magyar Telekom Symphonic Orchestra, the Hungarian National Philharmonic Orchestra, the Hungarian State Opera Orchestra, the Ernő Dohnányi Symphonic Orchestra, Budafok and the Budapest Concert Orchestra MÁV.
(Katalin Fittler)

HISTORY OF MUSIC

Kató Havas: Recollections of Imre Waldbauer;

Fritz Kreisler: On Hungarian music

28 | The writings in this column take the readers interested in Hungarian music and violin playing to a period of seven-eight decades before. First Kató Havas, a Hungarian violin teacher known worldwide remembers her one-time professor Imre Waldbauer, then Fritz Kreisler, one of the greatest figures in the history of violin playing, shares with us his views on Hungarian folk music.
(Miklós Rakos)

WORKSHOP

To save the day

33 | In the past few months the draft recommendation of a EU Committee foreseeing practically the termination of royalties for sound carriers not recorded on has raised a general outcry.
(Éva Bilkei)

Classical music and its audience

34 | The decreasing number of sound carriers with classical music, the average concertgoers' growing age, the relatively small transmission range of cultural radio stations as well as the nominal presence of music education at schools raise questions once again about the present and future of classical music.
(Ekkehardt Oehmichen)

Who listens to classical music today?

34 | Interest in classical music is largely influenced by a child's paternal home and family environment. Attending classical musical concerts in childhood and adolescence exerted a positive influence on present-day classical music lovers.
(Annette Mende/Ulrich Neuwöhner)

Self-managing entrepreneur musicians

37 | Students of the Musikhochschule Frankfurt/Main demand that their institution provide them with more efficient marketing and sponsoring concepts on the one hand and stronger professional supply, on the other. Consequently, the school teaches again the earlier separated subjects in common basic blocks (such as instruments, conductor's training, instrumental and vocal pedagogy).
(Ronny Porsch)

CONCERT CALENDAR

40 |

A MŰVÉSZEK MUNKAERŐ-TÚLKÍNÁLATBÓL EREDŐ EGZISZTENCIÁLIS FENYEGETETTSÉGE ellen tiltakozott XVII. kongresszusán a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége (MSZSZ), amely szorgalmazza egy olyan törvény megalkotását, amely szabályozná a művészeti intézmények és a művészek sajátos tevékenységét és foglalkoztatási feltételeit. A kongresszuson szó esett többek között a szerzői, előadó-művészi és a szomszédos jogi védelem egyre fenyegetőbb változtatásáról is.

KODÁLY ZOLTÁN SZÜLETÉSÉNEK 125. és a sanghaji Zeneművészeti Konzervatórium fennállásának 90. évében magyar kulturális eseménysorozat kezdődik Kínában 2007 őszén. Hiller István oktatási és kulturális miniszter kínai tárgyalásain szorgalmazta, hogy a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és a sanghaji konzervatórium együttműködési megállapodást írjon alá diák- és tanárcsere ügyében. Az idén nyolcadik alkalommal megrendezett sanghaji nemzetközi művészeti fesztivál vezetője, Cseng Senglai arról tárgyalt a magyar miniszterrel, hogy jövő évben Magyarország legyen a művészeti seregszemle díszvendége, amelynek idén 1,3 millió látogatója volt.

BELGIUMBAN A BELGA KIRÁLYI CSALÁD JELENLÉTÉBEN ÉRT VÉGET AZ '56-OS RENDEZVÉNYSOROZAT. December elsején a Szent-Michel Szent-Güdüle katedrálisban egy erre az alkalomra írt új magyar zeneművet hallgathatott meg a közönség, fiatal magyar operaénekesek és az Európai Unió Énekkara előadásában.

REKORDÁRON, KÖZEL 200 000 DOLLÁRÉRT, AZAZ 40 MILLIÓ FORINTÉRT VITTÉK EL AZ EX-ROMBERG NÉVEN ISMERT csellóvonót a New York-i Tarisio online aukciós házból. A vonót, amelyet Francois Xavier Tourte az 1800-as évek elején készített, többek között Bernard Romberg, Alfredo Piatti, Robert von Mendelssohn, és Edmund Kurtz, a Chicagói Szimfonikus Zenekar első cselistája is használta.

A VILÁG TÍZ LEGJOBB KONCERTHELYSZÍNÉNEK EGYIKE LEHET MAJD AZ ELBPHILHARMONIE, az a grandiózus hamburgi zenei központ, amelyet 2010 májusában adnak át. Ha az ütemezés nem is változott, az új árkalkulációk szerint 55 millió euróval, azaz 14 milliárd forinttal többre kerül majd az épület a korábbi tervekhez képest

DONIZETTI-DÍJAT KAPOTT PAVAROTTI. A 71 éves tenor a Bergamói Zenei Fesztivál zárókoncertjén, a Donizetti Színházban vehette át az elismerést. A díjjal világszerte előadott Donizetti-interpretációit ismerik el, a tiszteletére adott esten a művész növendékei énekeltek áriákat a zeneszerző operáiból.

SZOKATLAN MÓDON JAVASLATOT TETT UTÓDJÁRA LORIN MAAZEL, a New York-i Filharmonikusok zenei igazgatója, aki a jövő szezontól Daniel Barenboim-ot szeretné az együttes élén látni.

A NEW YORK-I METROPOLITAN OPERA 2006–2007-ES ÉVADJÁNAK HÚSZ ELŐADÁSÁT KÖZVETÍTI ÉLŐBEN A BARTÓK RÁDIÓ. A sorozatot december 9-én, 19.00-kor Wolfgang Amadeus Mozart Idomeneója nyitotta, és 2007. május 5-én Christoph Willibald Gluck Orfeusz című operája zárja. Az előadásokat egy időben több mint 360 rádióállomás közvetíti az Egyesült Államoktól Kínáig. Az adások magyar idő szerint este fél nyolckor kezdődnek, az ettől eltérőket külön közlik.

NAGYSIKERŰ MESTERKURZUST TARTOTT NAGYKANIZSÁN KELEMEN BARNABÁS ÉS KOKAS KATALIN. A kurzust a Kanizsai Klasszikusok Kulturális Közhasznú Egyesület hagyományteremtő szándékkal szervezte meg.

KÉT TISZTELETBELI TANÁRT AVATOTT a Zeneakadémia decemberben a 70. születésnapját ünneplő zeneszerző, Steve Reich és Frankl Péter zongoraművész személyében.

NAGY SIKERREL MUTATTA BE A MAGYAR ÁLLAMI OPERA VERDI NABUCCOJÁNAK FELÚJÍTOTT VÁLTOZATÁT. A főszerepet éneklő Sólyom Nagy Sándor Kossuth-díjas művész kettős jubileumot ünnepelt az Erkel színpadán december 22-én, operaházi tagságának negyvenedik, születésének hatvanadik évfordulóján. Ez alkalomból legszebb felvételeivel köszöntötte őt a Bartók Rádió. A rekonstrukció előtt álló, s az idei évadban még működő Erkel Színházban további repertoárdarabokat is műsorra szándékoznak tűzni (Traviata, Tosca, Carmen), az évad vége felé pedig az Ybl-palotában Vajda János Özveggy Karyóné című operájának ősbemutatója várja a közönséget.

MOZART TÖBB MINT HATSZÁZ MŰVÉNEK KOTTÁJÁT INGYENESEN ELÉRHETŐVÉ TETTE HONLAPJÁRÓL A NEMZETKÖZI MOZART ALAPÍTVÁNY a Mozart-év záróakkordjaként. Az alapítvány közel 80 millió forintnyi összegért vásárolta meg a digitális közzétételi jogokat a német Bärenreiter kiadótól, és idővel interaktív Mozart-adatbázist szeretne létrehozni, amelyet zenészek, kutatók, zenerajongók és érdeklődők egyaránt használhatnak.

TÖBB MINT 20 ÉV UTÁN ELŐSZÖR MUTATTÁK BE AZ AIDÁT MILÁNÓBAN FRANCO ZEFIRELLI RENDEZÉSÉBEN: a december 7-i díszbemutatót szünni nem akaró vastaps követte, a 10-i premieren azonban a közönség kíméletlenül leutasította a színpadról Roberto Alagnát. Az olasz tenor sértődötten elhagyta a színpadot, így az Amnerist játszó Komlósi Ildikónak egyedül kellett a duettet folytatnia.

ARANYLEMEZ LETT PERÉNYI MIKLÓS J. S. BACH ÖSSZES GORDONKÁRA ÍROTT SZVITJÉT MEGŐRÖKÍTŐ KONCERTFILMJE és Gaál István filmrendező Bartók Béla életművét feldolgozó Gyökerek című alkotása, amelyen többek között Jandó Jenő, Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Gulyás Dénes és Schiff András tolmácsolja a zeneszerző műveit.

TIZENEGY THÜRINGIAI ZENEKAR TIZENKÉT ÓRÁN KERESZÜL JÁTSZOTT SUHL VÁROSÁBAN. A Kultúrmaratonnak elnevezett rendezvényen összesen 600 résztvevő, a tartomány szimfonikus, opera- és jazz zenekarainak, valamint színházainak tagjai tiltakoztak a tervezett kulturális megszorítások ellen. Jens Göbel, Thüringia kulturális minisztere júliusban jelentette be, hogy a tartomány kulturális büdzsáját 2009-re 10 millió euróval, azaz mintegy 2.5 milliárd forinttal csökkentik, ami számos intézmény összevonásával és több száz munkahely megszűnésével jár. Azóta több kreatív tiltakozó akciót is szerveztek, november végén 31 zenekar 300 zenésze adta elő Beethoven IX. szimfóniáját, és több mint százezer aláírást gyűjtöttek össze az intézkedések ellen.

SPORTADÓ LESZ AZ UTOLSÓ WASHINGTONI KLASSZIKUS RÁDIÓBÓL. Az elmúlt nyolc évben az amerikai kereskedelmi klasszikus zenei rádiók száma 40-ről 28-ra csökkent.

KARÁCSONYI KONCERTJÉN ŐSBEMUTATÓVAL LEPTÉ MEG KÖZÖNSÉGÉT A MUZSIKÁS EGYÜTTES, amelynek tagjai Jandó Jenő zongoraművésszel és Petrás Mária énekesnővel Bach és Bartók népzeneből kinövő műveit fűzték különleges dallamfolyammá az autentikus dallamokkal. A népdal és a komponált zene közötti összefüggéseket mutatták be a Muzsikás együttes tagjai Sebestyén Mártával és a Héja Domonkos által vezényelt Danubia Szimfonikus Zenekarral azon a koncerten is, amelynek most jelent meg DVD-változata. A CLIP című felvételen Kodály, Bartók és Dohnányi művei váltakoznak az eredeti népi dallamokkal.

MINDEN IDŐK LEGGYORSABBAN FOGYÓ KLASSZIKUS ZENEI ALBUMA egy velszi férfikórusé: a Froncysyllte együttes albumából három hét alatt 165 000 példányt adtak el.

FENNÁLLÁSÁNAK 55. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL ÖT ZENESZERZŐT KÉRT FEL a Magyar Rádió Énekkara egy közös énekari mise komponálására. A darab a Missa Quinque Auctorum (Öt szerző miséje) címet kapta. A tételek szerzői: Csemiczky Miklós – Kyrie, Gyöngyösi Levente – Gloria, Selmeczi György – Credo, Vajda János – Sanctus, Orbán György – Agnus Dei. A kompozíció ősbemutatója 2007. március 28-án, a Budapesti Tavasz Fesztiválon lesz, a Mátyás-templomban.

A JANUÁR ELSEJEI BÉCSI ÚJÉVI KONCERTEN ZUBIN MEHTA világhírű karmester az Európai Unió két újonnan csatlakozó tagországának: Bulgáriának és Romániának ajánlotta a fináléban felcsendülő Kék Duna keringőt. A két ország január elsején csatlakozott az EU-hoz. A választás jelképes volt, hiszen a két országot a Duna köti össze a többi európai tagországgal.

GÁLAMŰSORRAL KÖSZÖNTÖTTE A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ POLGÁR LÁSZLÓT, a világhírű, Kossuth-díjas operaénekest hatvanadik születésnapja alkalmából. Az ünnepelttel pályatársai és barátai léptek színpadra: Bátor Tamás, Kovács István, Kelen Péter, Kálmán Péter, Molnár András, Tokody Ilona, és Wiedemann Bernadett. A koncerten Mozart, Rossini, Verdi és Wagner operáinak Polgár László pályáját meghatározó részletei hangzottak el.

HOSSZAN TARTÓ, SÚLYOS BETEGSÉG UTÁN PÁRIZSBAN ELHUNYT FÜRST JÁNOS KARMESTER, a Szegedi Szimfonikus Zenekar művészeti vezetője. A világhírű karmestert, a párizsi zeneakadémia professzorát, a brit és a francia zenei élet megbecsült személyiségét 71 éves korában érte a halál.

1977 ÓTA ELŐSZÖR HIÁNYZIK A KLASSZIKUS ZENE A SYDNEY FESZTIVÁL PROGRAMJÁBÓL, amely Ausztrália egyik legjelentősebb nyári kulturális rendezvénysorozata. A három héten át közel 800 műsorszámot felvonultató fesztivál műsorán a város világszerte elismert operaházának, szimfonikus és kamaraegyütteseinek sikerei ellenére idén a jazz és a világzene mellett egyetlen klasszikus zenei hangversenyt sem találunk.

SEVILLÁBAN TURNÉZIK AZ OPERAHÁZ TÁNC TAGOZATA, a Magyar Nemzeti Balett január 7-15 között. A 118 fős társulat neves művészei a Kossuth-díjas Seregi László messze földön híressé vált Rómeo és Júlia című táncjátékában mutatkozik be a Teatro de la Maestranza közönségének.

TIZENHÁROM ÉVES SZÜNET UTÁN ÚJRA AMERIKÁBAN TURNÉZIK a Magyar Állami Népi Együttes, amely tizenhét pár táncossal, zenekarral és hatfős technikai stábbal, összesen ötvenkét fővel indul útnak, s hatvannyolc alkalommal adja elő Magyar Concerto – Bartók Béla emlékére című műsorát.

IDÉN IS MEGRENDEZI A SYMPHONIA HUNGARORUM – MAGYAR SZIMFONIKUS KÖRKÉP CÍMŰ SOROZATOT a Művészetek Palotája a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. A koncertsorozat ötletét az adta, hogy a terem átadása előtt a magyar zenekarok „bejátszották” a helyszínt, kipróbálva annak akusztikáját, s ezzel segítve a hangzás kialakításához szükséges utolsó beállításokat. A sorozatot azóta minden évben meghirdetik.

FIATAL HANGSZERESÉK JELENTKEZÉSÉT VÁRJA A 2007-BEN 50. SZÜLETÉSNAPOJÁT ÜNNEPLŐ HOLLAND IFJÚSÁGI ZENEKAR. A júliusban kezdődő nyári akadémia január 15-ig jelentkezhetnek a 18 és 30 év közötti zenészek. Reinbert de Leeuw zenei igazgatása és George Benjamin zeneszerző munkája is a program színvonalát emeli, az amszterdami Concertgebouw mellett Bruges, Arnhem és Nijmegen is fellépések helyszínéül szolgál majd. Az idei téma George Benjamin munkásságára épül, de az angol zene más képviselői is megjelennek, így Britten és Purcell kompozíciói, sőt, Haydn Londoni szimfóniája is felcsendül. További információ és jelentkezési lap a www.njo.nl honlapon található.

BUDAPESTEN KEZDI EURÓPAI TURNÉJÁT A SAINT PAUL CHAMBER ORCHESTRA JANUÁR 22-ÉN. A neves amerikai kamaraegyüttes a Zeneakadémián mutatkozik be a magyar közönségnek. A hangverseny egyúttal turnéjuk első állomása is lesz: kilenc év után térnek vissza Európába. A koncerten Ligeti Ramificationját, valamint Beethoven I. szimfóniáját és C-dúr zongoraversenyét adják elő Roberto Abbado vezényletével és Lars Vogt zongoraművész közreműködésével.

Összeállította: Bilkei Éva

A KultúrPont Iroda és A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége megállapodása értelmében a Zenekar újság oldalain ezentúl rendszeresen olvashatóak lesznek az olvasóink érdeklődésére leginkább számítható pályázati és egyéb vonatkozású híradások. Az alábbiakban bemutatjuk az irodát és közzétesszük az aktuális híreket.

A KultúrPont Irodát az akkori Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (ma: Oktatási és Kulturális Minisztérium) 2000. áprilisában azzal a céllal hozta létre, hogy az Európai Bizottság elvárásainak megfelelően működjön Magyarországon egy olyan ügynökség, amely az EU kulturális pályázataival kapcsolatos feladatokat végzi hazánkban. Az európai gyakorlatnak megfelelően az Iroda nem a Minisztérium szervezeti rendszerében működik, hanem a tárca egyik háttérintézményének (Hungarofest Nemzeti Rendezvényszervező Kht.) keretei között végzi tevékenységét.

Az Iroda tevékenységét, alapvetően ellátandó feladatait az Európai Bizottság Oktatási és Kulturális Főigazgatósága (Directorate-General for Education and Culture – DGEAC) határozza meg, a Kultúra 2000 és Kultúra keretprogramban részt vevő országokra vonatkozóan egységesen: ez a feladat az EU aktuális kulturális keretprogramjának nemzeti koordinációja.

Tevékenységük alapja címadatbázisuk, amelybe kulturális szervezetek és magánszemélyek egyaránt kérhetik díjtalan regisztrációjukat. Az e-mail címüket is megadóknak kéthetente küldik el ingyenes elektronikus hírlevelüket, melynek korábbi számai honlapjukon is megtalálhatóak. A hírlevélben kulturális témájú cikkek olvashatók: az Európai Unióról, pályázatokról, kulturális eseményekről, pályázati partnerkeresésről, ösztöndíjakról, kiadványokról (honlapok, könyvek, cikkek stb.) írnak.

Az alábbi információkról részletek a KultúrPont Iroda honlapján találhatóak: <http://www.kulturpont.hu/zenekar>

Nemzetközi Ifjúsági Előadóművészeti Fesztivál Pakisztánban

2007. március 30. és április 10. között International Youth Performing Arts Festival (Nemzetközi Ifjúsági Előadóművészeti Fesztivál) rendeznek Pakisztánban. A szervezők fiatal előadóművészeti csoportok jelentkezését várják.

A Nemzetközi Visegrádi Alap Standard Grants programjának következő határideje

A Nemzetközi Visegrádi Alap Standard Grants programjára a négy visegrádi ország nem szervezetei pályázhatnak nemzetközi összefogásban, egyebek mellett kulturális témákkal. A következő beadási határidő 2007. március 15.

30/2006/EK számú közös álláspont a Kultúrák Közötti Párbeszéd Európai Évéről

Az EU Hivatalos Lapja 2006 december 12-i C301E számában megjelent az Európai Parlament és a Tanács 30/2006/EK számú közös álláspontja, amellyel elfogadták a 2008-at a „Kultúrák Közötti Párbeszéd Európai Évének” nyilvánító határozatot.

A dzsessz-zenészek állami támogatást sürgetnek

2006. december 6-án a magyar dzsessz helyzetét vitatta meg az Országgyűlés kulturális és sajtóbizottsága a zenészek által benyújtott és állami támogatást sürgető javaslat kapcsán.

Kodály-év lesz jövőre

Kodály Zoltán születésének 125. és halálának 40. évfordulója alkalmából 2007-ben Kodály-évet rendez az Oktatási és Kulturális Minisztérium. A rendezvény-sorozat megnyitó ünnepségét 2007. március 3-án tartják. A programok védnöke a zeneszerző özvegye, Péczely Sarolta lesz.

Takács Ildikó Katalin a Londoni Magyar Kulturális Központ új igazgatója

A Londoni Magyar Kulturális Központ új igazgatója Takács Ildikó; 2007. február 15-től vezeti az intézményt.

A Londoni Magyar Kulturális Központ előző igazgatója, Bogyay Katalin 2006 júniusától az Oktatási és Kulturális Minisztérium nemzetközi szakállamtitkára lett, ezért a minisztérium októberben pályázatot írt ki a Központ igazgatói posztjának betöltésére. A tíz pályázó közül kiválasztott Takács Ildikó 2007. február 15-től fogja irányítani az intézményt.

Adatbázis a hazai zenekarok külföldi koncertjeiről

A Magyar Zenei Exportiroda az Artisjus Szerzői Jogvédő Iroda Egyesülettel kötött megállapodás alapján segíti a hazai zenekarok külföldi koncertjeinek nyilvántartását, és mindezt honlapján is megjeleníti. A folyamatosan frissülő adatbázis a zenekarok önkéntes bejelentésein alapul.

Brüsszeli szervezet hangszer adományokat vár

A brüsszeli székhelyű Music Fund szer-

vezet hangszeres adományokat gyűjt többek között izraeli, palesztin, mozambiki és dél-afrikai partneriskolák számára.

14. Bukaresti Nemzetközi Zenei Verseny

2007. május 7. és 13. között rendezik meg a 14. Bukaresti Nemzetközi Zenei Versenyt, melyre hegedűművészek és zeneszerzők jelentkezését várják több kategóriában. Jelentkezési határidő: 2007. március 1.

Gyakornokok jelentkezését várja a KultúrPont

A KultúrPont Iroda kísérleti gyakornoki programjára (legfeljebb napi négy órás feladatra, de legalább kéthetes időtartamra) olyan egyetemistákat, főiskolásokat, kultúra iránt érdeklődőket várunk, akik szeretnék kipróbálni magukat irodai környezetben. A program kísérleti jellege miatt fizetést nem tudunk adni.

Elvárás a középfokú angoltudás és a felhasználói szintű számítógépes ismeret. A szakmai gyakorlat során szerzett tapasztalatok megkönnyítik a későbbi álláskeresést és elhelyezkedést; a jelentkezéseket folyamatosan várjuk.

Ösztöndíjas alkotótábor Indiában

Az indiai Global Arts Village alkotóház 45 és 90 napos alkotótábori ösztöndíjakat biztosít különböző előadó- és alkotóművészeti ágakban tevékenykedő művészek számára. A program folyamatos, jelentkezési határidő nincs.

Jubileumi átszervezés a Duna Szimfonikusoknál

A BM Duna Szimfonikus Zenekar 2006-ban ünnepelte megalakulásának 45. évfordulóját. A nem teljesen kerek évfordulón az együttes, hagyományainak megfelelően, több különleges koncertet rendezett. Ezek közé tartozott az év második felében két ősbemutató, illetve magyarországi bemutató, melyek közül az utóbbi a legfiatalabb nemzedékhez szól.

Világszerte nagy sikert aratott William Blake *A hóember* című mesekompozíciója, amelyet számos országban bemutattak különböző feldolgozásban, de elsősorban rajzfilmként vált ismertté. A magyarországi bemutatóra az ifjúsági bérletsorozat keretében került sor, november 19-én, óriási érdeklődés mellett. A bemutatót a zenekar vezető karmestere Deák András vezényelte és a Kodály Zoltán kórusiskola gyermekszólistái – Tóth Márton növendékei – működtek közre. A magyar szöveg az Angliában élő Gömöri György professzor munkája, aki feleségével együtt jelentős támogatást nyújtott a hangverseny megrendezéséhez.

Egy másik népszerű mesekompozícióval is találkozhattak a gyerekek ifjúsági hangversenysorozatunkon: Szergej Prokofjev *Péter és a farkas* című művét tánc-koreográfiával kiegészítve adtuk elő a Duna Művészegyüttes szólistáinak közreműködésével. A gyerekek hosszas ünnepélése tanúsította, hogy a tánc kifejezőeszközeivel még közelebb került hozzájuk Prokofjev örökérvényű zenés meséje.

Kertész Imre Nobel-díjas regénye, a „Sorstalanság” ihletésére keletkezett Rózsa Pál *Gondolatok a Sorstalanság olvasása közben* című szimfonikus kompozíciója, melynek ősbemutatója a zenekar Téli Bérlet sorozatának 4. hangversenyén, 2006. december 7-én 19 órai kezdettel volt a Duna Palotában, szintén Deák András vezényletével.

Ugyancsak a Téli Bérlet sorozatban került sor az Azerbajdzsáni Köztársaság magyarországi Nagykövetségével együttműködve 2006. november 9-én, Azerbajdzsán nemzeti ünnepe alkalmából, a zenekar azerbajdzsáni estjére, melynek vendégkarmestere a neves azeri muzsikudinasztiából származó Yalchin Adi-

gezalov, vendégszólistája pedig a tehetséges fiatal zongoraművész, Murad Huseinov volt. A szintén zsúfolt házat vonzó hangverseny első felében azerbajdzsáni zeneszerzők művei hangzottak el. Nyitószámként a külföldön leginkább ismert Fikret Amirov *Azerbajdzsáni capricciója*, azt követően pedig a karmester édesapjának, az ebben az évben elhunyt Vasif Adigezalovnak klasszikus felépítésű zongoraversenye. A figyelemreméltó művek, és szólisták beszédesen bizonyították, hogy túl az orosz zeneoktatás hagyományain, sokkal nagyobb figyelmet kellene fordítanunk (itt Kelet-Közép-Európában) a rövidesen nagy konkurenciát jelentő keletről érkező minden tekintetben versenyképes előadóművészekre!

Az együttes további, ugyancsak felnőtt közönségnek szánt bérletsorozata a vokális muzsika kedvelőinek szól. A Musica Humana sorozat megrendezésére a Parsifal Alapítvánnyal együttműködve kerül sor, és immár a második szezonnál tart. A sorozat elnevezése az emberi hangra utal, és célja, hogy a legkiválóbb operaénekeseken túl, fiatal tehetséges énekeseket mutasson be a nagyközönségnek koncertszólistaként. A hangversenyek műsora ismert és kevésbé ismert operákból válogat részleteket, illetve áriákat Török Géza, a Magyar Állami Operaház karmestere és az Operaház fiatal, de már hírnevet szerzett magánénekesek közreműködésével. Kiemelkedő esemény volt a zenekar életében Verdi Don Carlos című operájának koncertszerű előadása. Francia operakülönlegességeket hallhatott a közönség Balatoni Éva, és Gonzales Mónika áriaestjén. A Parsifal Alapítvánnyal rendezett hangversenyeink rövid idő alatt elnyerték a közönség tetszését. Nánási Gabriella, az Alapítvány vezetője felbecsülhetetlen értékű segítséget nyújt a hangversenyek megrendezéséhez.

Szintén ebben az évben jelent meg Deák András vezényletével a zenekar harmadik CD-lemeze, *Keringővárás* címmel. Az összeállítás Johann és Oscar Strauss, Lehár Ferenc, Robert Stolz, valamint Emil Waldteufel népszerű és kevésbé ismert keringőiből válogat, többek között olyan ritkaságokat is, mint Lehár Ferenc *Adria keringője*, vagy Emil Waldteufel *Korcsolyázók-ja*.

A 2006/2007. évad második felében megváltozott szervezeti keretek között folytatja munkáját az együttes. A Belügyminisztérium júliusi kormányhatározattal történt megszűnése, illetve átszervezése következtében az eddigi fenntartó, a BM Duna Palota is a Belügyi Közhasznú Társaság része lesz, ami 2007-től ismét átveszi a Duna Szimfonikus Zenekart, és társ-együttesünket a Duna Táncegyüttest.

A zenekar fenntartója az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium, működtetője pedig – vélhetően új néven – az a Belügyi Közhasznú Társaság lesz, amely a 2001–2006. közötti időszakban már működtette a zenekart, így várható, hogy a korábbi munkakapcsolat tapasztalatai alapján zökkenőmentes lesz az átállítás. Az átszervezés sajnos magában foglalja néhány státusz megszűnését. A próbatermünknek otthont adó Németvölgyi úti ingatlan tervezett értékesítése miatt a két együttesnek pedig új próbaterembe kell költöznie. Az előttünk álló időszak legsúlyosabb gondja, hogy találunk-e megfelelő próbatermet. Minden ötletet szívesen fogadunk az újságot olvasó muzsikuskollégáktól is!

Néhány régebbi tagunk jövőre már nyugdíjasként fogja követni ezeket a változásokat. Idén ment nyugdíjba Bajmóczi Katalin, Bokor Tamásné, Vockné Sonkoly Terézia hegedűművész és Vock Tamás fuvolaművész, valamint Lőrincz

István és Pápai László nagybőgőművész, az év végén pedig Pintér József hegedűművész és Németh Gyula, a zenekar nagybőgőművésze csatlakozik hozzájuk. Óriási szakmai tapasztalatokkal rendelkező muzsikustársaktól kell megválnunk személyükben. Művészi kvalitásaik pótlására sajnos nem nyílik lehetőség a jövőben, mivel a központilag elrendelt lét-

szám-leépítési kötelezettségek nem veszik figyelembe sem a szimfonikus zenekar felépítési struktúráját, sem a szólamarányokat, sem pedig a kialakult repertoár előadásához szükséges alaplétszámot. Az utóbbi években pedig nagyon sok fiatal tehetséges muzsikusz játszott nálunk, akik tudásuk és tehetségük alapján méltó utódai lehetnének nyugdíjas kollégáinknak!

Minden távozó kollégánknak ezúton is köszönjük a velünk töltött éveket, a kiváló művészi munkát és reméljük, hogy koncertjeinken továbbra is gyakran viszontlátjuk őket.

Szklénár Ferenc
művészeti vezető

Duna Szimfonikus Zenekar

Magyar Szimfonikus Körkép – kicsit másképp

A Szombathelyi Szimfonikus Zenekar hangversenyével kezdődött 2007-ben a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben a Magyar Szimfonikus Körkép. Február végéig tizenöt koncert hangzott-hangzik el a sorozatban, amelynek alapötlete a Művészetek Palotája 2005-ös próbaüzeméhez kapcsolódik.

A próbaüzem alatt a hazai szimfonikus együttesek közreműködésével próbálták ki az új hangversenyterem akusztikai beállításait. A jó tapasztalatokból adódott az ötlet, legyen máskor is módjuk ide szánt műsorral bemutatkozni egy koncentrált sorozatban a zenekaroknak.

Mennyiben változott, és mennyiben kezd hagyományossá válni a körkép? Mik a fontosabb különbségek – erről beszélgettünk Fenyő Gáborral, a Művészetek Palotája koncertszervezőjével, aki az egész nagyléptékű sorozatért felelős.

„Csekély eltérés mutatkozik a közreműködők körében, idén például nem lép föl a körképben a Nemzeti Filharmonikus Zenekar” – mondta Fenyő Gábor. Nem elvi okból, – tette hozzá – hanem, mert egyszerűen nem sikerült időpontot egyeztetni. Ellenben új zenekarok kerültek a sorozatba, például a székesfehérvári Alba Regia Szimfonikus Zenekar, amely Drahos Béla vezetésével és vezényletével lép pódiumra, valamint a Budapesti Vonósok. „Nos, kérdezhetik, hogy mit keres egy önmagát kamaragyüttesként meghatározó zenekar a szimfonikus körképben. Erre az a válaszunk, sok példát látunk arra a világban, hogy kamarazenekarok – esetleg alkalmilag kicsit kibővítvé – szimfonikus műsort játszanak. (Vivaldi és Mozart idején amúgy sem dolgoztak monumentális apparátussal, az erőteljes nagyzenekari hangzást a romantikában preferálták a zeneszerzők.) A Budapesti Vonósok vezetői éppen ilyen – szimfonikus és mégis finom tónusú – műsor állítottak össze, Mozart Cassatióját, Haydn D-dúr gordonkaversenyét és két huszadik illetve huszonegyedik századi

szertő, Kovács Zoltán és Veress Sándor műveit tűzték ki. Egyáltalán nem melléleg: ezzel a koncerttel kezdődik a fennállásuk harmincadik évfordulóját ünneplő hangverseny sorozatuk” – érvelt Fenyő Gábor.

Tavaly is, idén is teljesen szabadon állíthatták össze az együttesek a programjukat. Csak azt kérte Kiss Imre, a Művészetek Palotája vezérigazgatója, hogy kortárs magyar műveket is tűzzenek műsorukra. Idén azt javasolták, hogy olyan komponistától válasszanak, akinek a halála óta kevesebb, mint ötven év telt el. A kettős évforduló esztendejében természetesen Kodály darabok bekerülhettek a választékba, de így az egész programsorozat jóval közelebb került a jelenhez, korunk zenéjéhez.

„A harmadik és igen jelentős változás az – folytatta Fenyő Gábor –, hogy időközben elkészült a hangversenyterem orgonája, azt is ajánlottuk, hogy használják a fantasztikus instrumentumot, a zenekari igazgatók, karmesterek vegyék komolyan fontolóra ezt a lehetőséget. Néhányan éltek is vele: a Duna Szimfonikus Zenekar például Pálúr Jánost kérte föl, hogy mutassa be a belga Joseph Jongen Symphonie concertante orgonára és zenekarra című alkotását. A Miskolci Szimfonikus Zenekar koncertjének vendége az orgona tervezése körül bábáskodó Fassang László. Az orgonaművész az amerikai Samuel Barber virtuóz darabját, a Toccata festiva orgonára és zenekarra című darabot választotta. Az egzakt különbségeken túl, az a benyomásom, hogy a 2007-es műsor jóval színesebb, gazdagabb, érdekesebb,

mint a 2006-os volt, ami persze érthető, hiszen az együtteseknek volt idejük fölkeszteni a körképre.”

A programot szerkesztői attitűddel is gazdagította Fenyő Gábor arról is beszámolt, hogy két ősbemutató teszi még emlékezetesebbé a 2007-es Symphonia Hungarorumot. „A Pannon Filharmonikusok – Pécs az együttes zeneigazgatójának, Hamar Zsoltnak Offertóriumát szánta ide. A Debreceni Filharmonikus Zenekar is egy friss magyar mű bemutatójával, Kovács Zoltán trombitára és harsonára írt kompozíciójával lépett pódiumra. A Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara pedig egy fiatal japán karmesternek, Toshihiko Matsunumának, a 2002. évi Budapesti Nemzetközi Karmesterverseny győztesének kínált ismerkedési lehetőséget a magyar közönséggel.

A magyar koncertéletből méltatlanul és indokolatlanul hiányzó Szervánszky Endrének a hatvanas években nagy feltűnést keltett Hat zenekari darabját a Szent István Király Szimfonikus Zenekar Antal Mátyás vezényletével játssza. A Szegedi Szimfonikus Zenekar hangversenye is magyar komponistára irányította a figyelmet. Viski János 1939-ben kelt Enigmája és a brit Elgar műve, az 1899-es Enigma-variációk különös szellemi kapcsolatban áll.”

A MÁV Szimfonikus Zenekar estjének érdekessége a Variációk egy Kodály-témára (hálás tanítványaitól) című darab. Az öt szerző, az öt hálás tanítvány: Doráti Antal, Frid Géza, Pártos Ödön, Serly Tibor és Veress Sándor. Sajnos ma már egyikük sincs az élők sorában. A Danubia

Szimfonikus Zenekar Petrovics Emil köszöntésével kötötte össze a fellépését. Bár nincs kerek évforduló, a mester mesebeli, azaz hetvenhetedik születésnapja az egyik indok, hogy második szimfóniája megszólaljon a műsorban.

Az előző körkép visszhangja Fenyő Gábor szerint minden szakmai fórumon pozitív volt, eltekintve persze az egyes előadásokat érintő kritikai részletektől. A 2007-es műsorokban is ez tükröződik, mutatja, hogy igen komoly becsvággal készültek a résztvevő zenekarok. „Nekünk csupán egy komoly aggályunk van, – jegyezte meg Fenyő Gábor – a terem foglaltsága, és egyeztetések miatt igen szűk időtartamra kellett összezsúfolnunk a programot. Van úgy, hogy négy egymást követő estére kerültek körképes koncertek. Nos, ez valóban igen remek zenei csemege, tényleg fölmérhető, hogy milyen ma a magyar zenekari kultúra. Azonban a laikus közönség csak elhanyagolhatóan kis hányadáról tudom elképzelni, hogy ilyen tömény „dózisban” és „célzottan” képes lenne befogadni a koncerteket, bármily nagyszerű és változatos is egy ilyen periódus. Megkérdeztem Kiss Imre vezérigazgatót, mit mondhatok, lesz-e jövőre is Magyar Szimfonikus Körkép. Azt válaszolta, mindenképp megrendezzük a sorozatot, de azon törjük a fejünket, hogy miként tudnánk egy kicsit széthúzni a körkép időtartamát, legalább három-három és fél hónaposra. Így persze összeérne a Budapesti Tavaszi Fesztivállal a so-

rozat, ami nem baj, de plusz gondoskodást igényel, még alaposabb egyeztetést.”

Növekszik-e a meghívandó együttesek köre a határhoz közeli művészeti formációkkal? – kérdeztük. „A határon túli együttesek szerepeltetését a ház szakemberei elsőbbségi kérdésnek tekintik – jelentette ki Fenyő Gábor. – Már volt is rá szép példa, a Szlovák Filharmónia kórusa nagy sikerrel szerepelt 2005 novemberében a Budapesti Liszt Napok nyitókoncertjén, hamarosan egy Szlovákiában élő fiatal pianista lép föl az egyik ifjúsági hangversenyünkön, de további operatív lépésekről még nem számolhatok be.

Változhat-e úgy a körkép, hogy valamilyen szakmai találkozó kerekedjék ki belőle? Hogy például a próbák kurzusszerűen működjenek, műsorszámokat, karmestereket, szólistákat cseréljenek az együttesek, hogy menedszereket hívjanak, ismerjék meg jobban a zenekarokat – érdeklődtünk. „Ez gyönyörű cél lenne, és bizonyosan roppant hasznos elképzelés, ami nemcsak egyelőre, sajnos hosszabb távon is megvalósíthatatlan a mai kondíciók ismeretében. Egy ilyen keretben legalább egy éjszakát Budapesten kellene tölteniük a zenekaroknak. Ha csupán páros felállásokat feltételezünk, körülbelül százötven ember szállás és napi költségeinek finanszírozásáról kellene alkalmanként gondoskodni. Ilyen kiadást sem az együttesek, sem a fenntartók, sem a Művészetek Palotája nem tud vállalni. Egy ilyen megoldás persze sokat használ-

hatna a magyar zenekari kultúrának, de a közönség talán keveset profitálna belőle.”

„A körképre való fölkészülésnek így is mutatkozik a szakmai hozadéka, legalábbis én így érzékelem – válaszolt Fenyő Gábor. Mindegyik zenekar fejlődést mutatott – a próbaüzemmel együtt harmadszor játszanak a hangversenyteremben, érzékletesen használják ki a helyszín adottságait. A Művészetek Palotája 2007-ben sem kér terembérleti díjat, a jegybevételről is lemond a fellépők javára. Szerény mértékben idén is hozzájárul a költségekhez, amit a koncertek promóciójára javasunk fölhasználni, hiszen a közönségnek is meg kell szoknia, hogy ez a program létezik.

A körkép teljességét szolgálná, ha a Budapesti Fesztiválzenekar is fellépne a sorozatban. „2006-ban is megkerestük a BFZ-t, és örömmel mondhatom, hogy semmilyen elutasító hangot nem hallottunk, azonban velük sem sikerült plusz időpontot egyeztetni. Azt az álláspontot pedig elfogadtuk, hogy telt házas, bérletes koncertet úgy nem érdemes integrálni, hogy a jegyvásárló eleve reménytelen helyzetbe kerüljön, hiszen nincs szabad hely. Egyébként januárban rendszerint előre lekötött turnén van a BFZ. Ugyanígy hiányzik idén a Magyar Szimfonikus Körképből a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar, amely ez időben épp egy amerikai vendégjátékot abszolvál” – fejezte be beszámolóját Fenyő Gábor.

Albert Mária

A Szegedi Szimfonikus Zenekar szomorúan tudatja a komolyzene barátaival, hogy a Párizsban élő kiváló karmester, Fürst János 71 éves korában, hosszantartó súlyos betegség következtében 2007. január 3-án délután egy párizsi kórházban elhunyt.

FÜRST JÁNOS 1935-ben Budapesten született. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán tanult hegedű szakon. 1956-ban külföldre távozott, ezt követően évekig koncertmesterként dolgozott több zenekarnál, többek között megalapította az Ír Kamarazenekart. Később dirigensi tanulmányokat folytatott, a felsőfokú képesítés megszerzése után Malmöben, Aalborgban, Dublinban, Marseilles-ben és Winterthurban volt vezető karmester és zeneigazgató. Hosszú ideig a Helsinki Filharmonikus Zenekar állandó vendégkarmestere volt. 1972-től Londonban működött, de már ezt megelőzően vezényelte a brit főváros legnagyobb zenekarait, beleértve a Londoni Szimfonikus Zenekart és a Royal Filharmonikus Zenekart is. Vendégszerepelt Izrael, Ausztrália, Amerika és Új-Zéland koncertpódiumain. Minden zenei műfaj terén otthonosan mozgott, kilenc évig volt

a Marseilles-i Opera zeneigazgatója. Folyamatosan járta a világot, állandó vendége volt a legjelentősebb zenekaroknak, közben 1997-től a Párizsi Conservatoire karmesterképzőjének professzora volt. Számos jelentős CD-felvétel őrzi munkásságát. 2002 őszétől a Szegedi Szimfonikus Zenekar művészeti vezetőjeként és vezető fővárosi, valamint vidéki együttesek – Állami Operaház, MATÁV Szimfonikus Zenekar, Danubia Szimfonikus Zenekar, MÁV Szimfonikus Zenekar, Pannon Filharmonikusok, Rádiózenekar, Nemzeti Énekkar – vendégkarmestereként rendszeres szereplője volt a magyar zenei életnek is. Mindezek az együttesek nagy tisztelettel emlékeznek a zseniális karmesterre, a rokonszenves egyéniségre, a bölcs és szeretetteljes emberre.

Fürst János nagy szeretettel kötődött a Szegedi Szimfonikus Zenekarhoz és a városhoz. Utolsó szegedi hangversenyén a nagybeteg mester megindítóan dirigálta Mahler Dal a Földről c. művét, különösen a megrázó utolsó tételt, a Búcsút. Akkor még nagyon reméltük, hogy a búcsú nem örökre szól... Nagyon fog hiányozni a szegedi és az egész magyar zenei életből. Tanítványai és tisztelői emlékezetében örökké él

A kultúra az egyetlen esélyünk

Kocsis Zoltán szerint művészetünkkel tudjuk felhívni magunkra a világ figyelmét

Hatalmas vállalkozásba kezdett Kocsis Zoltán, hiszen a most készülő Bartók-összkiadás számos lemezét készíti el együttesével. Olyan felvételeket szeretne, amelyek autentikusak, átörökítik a szerzőre jellemző sajátos hangot, érdekességet, a Bartók-hagyományt, és bemutatják a teljes alkotói pályát.

Öt év alatt harmincegy lemez lát majd napvilágot. Az új sorozattal összhangban pedig a Bartók-művek kotta-összkiadása is előkészületben van. A Bartók Új Sorozat első albuma már 2006. december elején megjelent, s ezen a lemezen a Fából faragott királyfi és a Kossuth-szimfónia kapott helyet a Nemzeti Filharmonikusok előadásában, Kocsis Zoltán vezényletével. A zongoraművész-karmester nagyon fontosnak tartja a Bartók-összkiadást, s úgy véli, a magyar művészet az, amivel a világ figyelmét felhívhatjuk magunkra. De hiába aratott nagy tetszést a legújabb lemez és teltházások az együttes koncertjei, nincs túl könnyű helyzetben a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, hiszen az évek óta csökkenő költségvetésük várhatóan ismét kevesebb lesz.

– Több muzsikustól meg kellett válniuk, és az idei büdzsé nagysága szintén bizonytalan...

– Meg kellene érteni végre, hogy bár mindent ki lehet gazdálkodni, arra azonban nincs lehetőség, hogy egy ötven tagú kamaragyüttesel és alkalmankénti kiegészítőkkel dolgozzunk. Egy ilyen koncertnek ugyanis kissé más lesz a hangzása. Itt utalnék arra, hogy mi magyarok elég régóta nem tudunk semmi olyat produkálni, ipari vagy mezőgazdasági téren, amire felfigyelnének. A kultúra az egyetlen terület, amellyel magunkra irányíthatjuk a világ figyelmét. Igazán magas, művészi színvonalat pedig nem lehet összecsiszolás nélkül, ad hoc csapatokkal produkálni. Az anyagi ügyekkel egyébként én magam nem szívesen foglalkozom, ezt inkább az igazgatónkra, Kovács Gézára hagyom. S hogy mindez mennyire nem foglalkoztat, talán jelzi az is, hogy a fizetésem már tíz esztendeje ugyanannyi, és csupán a hetedik legmagasabb bér az együttesben... Azt azonban el kell hogy mondjam, hogy a mi anyagi helyzetünk is egyre rosszabb. Már most kevesebb nálunk a zenész, mint amennyire szükség volna. Amikor a Kossuth-szimfóniát vettük fel, 100 zenész muzsikált az együttesben. Mi ugyanis nem egy ilyen vagy olyan irányban megnövelt kamarazenekar vagyunk, hanem olyan nagy együttes, amely mindenevő, és egyaránt rendelkezik klasszikus valamint kortárs repertoárral.

– Kovács Géza főigazgató már nyár elején is arról nyilatkozott a Zenekar újságnak, hogy az egyre csökkenő támogatás

miatt koncertek műsorán kellett változtatniuk és másképpen kellett megtervezniük a szezont. A mostani hangversenyek, lemezfelvételek pedig szinte elképzelhetetlenek egy kisebb létszámú együttesrel...

– Bartók előadásához ráadásul olyasfajta összeszokottságra van szükség, amelytől az egyéni kezdeményező-készség sem idegen. A kiegészítőktől azonban ezt nem várhatjuk el. Nem elég ugyanis, ha precízen tudnak játszani. A Bartók-stílus öt, jól elkülöníthető korszakából háromban lehetetlenség beugrásszerűen muzsikálni....

– A hazai és a nemzetközi szakmai vélemények szerint is ön a Bartók-hagyomány egyedülálló, kivételes súlyú letéteményese. Így nem véletlen, hogy az összkiadás is az ön személyére épül, s karmesterként elvállalta valamennyi zenekari mű vezényletét, továbbá minden kamaramű, dal és népdalfeldolgozás zongoraszólamának az eljátszását.

– Van is ezért sok irig्यünk. Sajnos, akadnak néhányan, akiknek nem tetszik, hogy erre a sorozatra bennünket kértek fel. Pedig nekünk a Bartók-összkiadásra kapott 180 millió forintnak minden fillérjével el kell számolnunk... Voltak ugyanis korábban olyan ötletek, melyek szerint nincs szükség minden darab újrafelvételére, hanem csupán össze kellene válogatni a létező legjobb felvételeket. Egy ilyen sorozatot én akár fél óra alatt, a pincében lévő húszezres lemezgyűjteményből össze tudok állítani, azonban nem lesz az igazi. Mert bár valóban létezik néhány nagyon jó felvétel, számos olyan lényeges Bartók-mű is akad, amelynek interpretációjából csak rosszabbnál rosszabbakat lehet találni.

– Ön szerint mi a jó Bartók-előadásmód lényege?

– Azt a parlando-rubato játékmódot, ugyanakkor pontosságot kell követnünk, amelyet Bartók Béla képes volt zongorán megvalósítani, mert az az iránymutató. Éppen ezért azoknak a felvételeknek, amelyeken Bartók zongorajátéka hallható, minden polcon ott kellene lenniük. Érdekes, hogy ahogyan Bartók haladt előre a maga útján, úgy vált egyre egyénibbé a hangja, s mire a Táncszvithez ért, már profi hangszerelő is volt. Rövidebb művei is mind-mind speciális együttest kívánnak, de úgy vélem, zenekarunk eddigi felvételei komoly garanciát jelentenek arra, hogy az általunk produkált hangzás hasonlítani fog a zeneszerző által elképzeltre. Vanak, akik megpróbálják Bartókot beemelni az európai zenetörténet kánonjába, azáltal, hogy lecsiszolják és megfosztják attól az érdekességétől, ami nélkül Bartók nem Bartók. Ezekről a sajátos stílusjegyekről lesz ugyanis az a szerző, aki, és ezek miatt marad fenn a neve. Mi mindenképpen autentikus, a Bartók-hagyományt, és a rá jellemző, egyéni hangot átörökítő felvételeket akarunk készíteni.

– Említette, hogy ezek a darabok speciális együtteseket kívánnak.

– Egyes művek illetve műcsoportok szerezésének megtalálása jelentős előkészítést igényel, de tényleg nem érdemes középszerű lemezekkel szaporítani a felvételek sorát, mert azokból így is akad elég. Amikor engem a Philips felkért arra, hogy játsszam lemeze Bartók szóló zongorára írott műveit, akkor megmondtam,

ez a munka hosszú időt vesz majd igénybe, mert nem vagyok hajlandó különbséget tenni a fontosnak és a kevésbé fontosnak ítélt darabok között. Mindegyikkel ugyanolyan szeretettel és gondnal fogok foglalkozni, és mindegyikre ugyanannyi időt akarok szánni. Minden hang ugyanis, amit Bartók leírt, egyformán fontos és nagy műgondot igényel. A nyolc lemez így végül kilenc esztendő alatt született meg.

– Ön azt már korábban is említette, hogy egy zeneszerző teljes portréját akkor lehet jól megrajzolni, ha valaki az összes

darabját ismeri, és az előadó számára az életműben nincsenek fehér foltok.

– Ha valaki például jól akarja Beethovent játszani, akkor nemcsak mind a harminckét szonátáját elő kell adnia, de ismernie kell a szimfóniákat, vonósnégyeseket is. Sőt, egy adott szerző minden művét ismerni kell, hogy ahhoz az egyetlen egy kompozícióhoz is úgy tudjunk hozzányúlni, ahogy kell. Fontos a teljességre törekvés. De egyébként is én Bartók minden darabját jelentősnek tartom.

– Mikor lesz elégedett az új összkiadás felvételeivel?

– Az értékelésben sok minden közrejátszik. Kérdés, hogy ezek a felvételek mennyire lesznek hallgatottak, mennyire mutatnak majd irányt az előadói tradíciónak. Az biztos, hogy Bartók műveinek lecsiszolását, lesimítását meg fogom akadályozni. Sajnos ma, amikor egyre kevesebb a szakértő, a kóklerek ezt azonnal megérik és bármit eladnak. Nem szívesen nosztalgiazom, de harminc évvel ezelőtt más volt a helyzet, hiszen akkor az átlagos közönség is más füllel hallgatta a koncerteket. De talán ez az új sorozat is ízlésformáló lehet.

R. Zs.

Drámai helyzet a Nemzeti Filharmonikusoknál is

Bár az utóbbi időszakban egyre több rangos nemzetközi felkérést kapnak, számos nagyszerű koncerten lépnek pódiumra a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar művészei, ráadásul a törzsközönségüket is sikerült jelentősen növelniük, mégis, az új esztendőt kénytelenek voltak elbocsátásokkal kezdeni. A tavalyi év utolsó hónapjaiban ugyanis lényegesen kevesebb pénzt kaptak, mint ami a tárcával kötött, aláírt szerződésben szerepelt. Akkor úgy tűnt, mindezt tíz százalékos létszámleépítéssel tudják csak kompenzálni. Szerencsére a helyzet az ősz során javult valamelyest, de végül így is 15 munkatársuk jogviszonyát szüntették vagy változtatták meg, s még az sem derült ki, hogy az idei esztendőben mekkora nagyságú támogatással számolhatnak. Kovács Géza főigazgató bízik azért abban, hogy a kiválóan működő együttesek büdzséje nem csökken jelentősen.

– Az őszi hangverseny-évadnak már nagyon nehéz helyzetben kezdtek neki, hiszen a költségvetésük jóval kevesebb lett, mint ahogyan tervezték...

– Mindez nemcsak az utolsó negyedév, hanem szinte az egész tavalyi naptári esztendő költségvetésére igaz, hiszen pénzügyek terén zavarosan indult az év, és így is fejeződött be. Az első hónapokban ugyanis teljesen bizonytalan volt, mekkora támogatást nyújt nekünk a tárca, és az erről szóló megállapodást végül május 2-án írta alá a NKÖM illetékes államtitkára. Ráadásul olyan szerződést kötöttünk, amely néhány hónapra garantálta csak a pénzt, és kérdésessé tette a kialakult összeg további sorsát. A bizonytalanság drámai módon fokozódott, amikor augusztus végén az átalakult minisztérium illetékesei közölték, hogy az év hátralévő részére szolgáló, aláírt szerződésben szereplő összegnek kevesebb, mint a felét tudják csak biztosítani. Egy olyan költségvetésű művészeti intézménynél, ahol a büdzsé 85%-a bér és bérjellegű kiadás, s a maradék összegből bonyolítunk minden mást, abból hívunk vendégművészt, veszünk húrokat...

Ez a minisztériumi közlés abban a pillanatban azt a rémálmod villantotta fel, hogy egy kiválóan dolgozó, bátran mondhatom, hogy világszínvonalú, és már évek óta a legracionálisabb létszámmal működő intézmény elbocsátásokra kényszerül. Ráadásul úgy, hogy nálunk mindenki két évente átesik egy szigorú minősítési eljárás, így a munkatársaink mindegyikére igaz, hogy a lehető legmagasabb színvonalon végzi a tennivalóit. Ez mind a zenekar, mind a kórus, mind a menedzsment tagjaira vonatkozik. A költségvetés-csökkenés azért is volt nagyon kétségbeesítő számomra, mint a munkáltatói jogok gyakorlójára, mert tudtam, ez azt jelenti, hogy a 214-ből körülbelül húsz embert azzal az indokkal kell elbocsátanom, hogy nincs pénz, mert valahogyan elfogyott. Egy kiválóan működő intézményben kellett volna 10%-os létszámcsökkentést végrehajtani, s olyan embereket elküldeni, akik olyan szigorú szűrőn mennek át két évente, amelyből Európában is kevés van...

– S azt is el lehet mondani az együttesekről, hogy szinte minden bérletük elfogy,

sikerült megkészszerzeniük a közönségük létszámát, s a külföldi fellépéseikről is ragyogó kritikák jelennek meg.

– A meghívásaink több hónapot töltenek ki egy szezonban. Lemezeket készítünk, rádiófelvételeink születnek. S ebben a helyzetben nekem le kell ültetnem az irodámban embereket, s azt kell mondanom nekik, hogy ki vannak rúgva. Ha pedig megkérdezik, hogy rosszul végezték-e a munkájukat, akkor annyit tudok mindössze mondani, hogy nem, kiválóan, csak elfogyott a pénz, amelyből élnünk kellene...

– Az év utolsó néhány hónapjára pedig mecénást sem könnyű szerezni...

– Így igaz, de azért a szponzorokat tekintve se legyenek senkinek illúziói. A páratlan ügyességű britek a legjobb éveikben annyit tudtak elérni, hogy a mecénásoktól származó támogatás a zenekarok költségvetésének a 8%-át tegye ki. Európában a büdzsének legalább kétharmad részét az állami támogatásnak kell fedeznie. Ez ilyen műfaj. Ráadásul hazánkban egyelőre az újjagdagok művészetek iránti adakozókedve sem túlsá-

gosan nagy... Évközben pedig még rosszabb a helyzet, ilyenkor már tényleg kilátástalan pluszpénzeket összekalapozni.

– *S hiába létezik egy aláírt szerződés, mégis csökkenthetik az intézmény költségvetését?*

– Minden lehetséges... A szerződés természetesen szent, a közös megállapodás egyoldalú felbontását a törvény is tiltja. Azt éppen meg lehet tenni, hogy a tárca által létrehozott intézmény vagy gazdasági társaság beperli saját minisztériumát, de azért ez elég érdekes helyzetet teremtene... Kénytelen vagyok elhinni a minisztérium tisztviselőinek, hogy nem jókedvükben döntöttek így. Ha lenne, akkor nyilvánvalóan adnának több pénzt. Azért ahhoz a drámai állapothoz képest, amely augusztus végére alakult ki, később valamelyest javult a helyzet. Az év hátralévő részében nem kevesebb, mint a felét, hanem körülbelül kétharmadnyi részét kaptuk meg költségvetési támogatásunknak. Ez azt jelenti, hogy miután egyéb költséghelyekről sem lehetett pénzt megtakarítani, mégiscsak kénytelenek voltunk a – munkatársaimmal közösen – egy 11 pontból álló intézkedési tervet összeállítani a legszigorúbb takarékosági szempontok figyelembe vételével. Megszüntettük például reprezentációs keretet, minden gépkocsinkat leadjunk, s az év vé-

gégéig rendezett produkciók költségvetéséből is lefaragtunk, ahol lehetett. De ez sem volt elég. Így az énekkarból és a zenekarból is hat-hat művésznünk jogviszonyát szüntettük vagy változtattuk meg, s a menedzsmentből 3 embertől váltunk meg. Ezt a rettenetes munkát igyekeztünk a lehető legkevesebb fájdalommal elvégezni, megvizsgálni, kik azok, akiknek megélhetéséhez akadnak egyéb biztos források, vagy már öregségi nyugdíjat kaphatnak. Miközben mindegyikük szakmailag kifogástalan munkát végez... Igyekeztünk az aktív korú művészeket megtartani, külön figyeltünk arra is, kik családfenntartók, kinek milyen a szociális háttere. Pokoli munka, nem kívánom senkinek sem. S igazából azt sem tudom, hogy mindez miért történt. Az a dolgunk ugyanis, hogy a legkiválóbb muzikusokat és énekeseket foglalkoztatva parádés előadásokat tartsunk, s ha egy kölcsönösen elfogadott szerződésben foglaltak szerint finanszíroz bennünket az állam, akkor gyönyörűen működünk is...

– *Mikor kezdték el a létszámleépítést?*

– Ősszel. Van, akitől már elköszöntünk, de a többségüknek 2007. január 1-től mondtunk búcsút.

– *Ez viszont azt jelenti, hogy a fizetésük ugyanúgy terhelve az utolsó néhány hónap-*

nak a költségvetését, mint a többieké, sőt, még a végkielégítéseket is ki kellett fizetni.

– A törvény szerint akkor is csak ebben az ütemben haladhattunk. Akinek pedig végképp kilátástalanná vált ettől a helyzete, annak négyórás részmunkaidőt biztosítottunk. De az elbocsátásoknak „köszönhető” megtakarítás a költségvetésünkben valóban csak januártól jelentkezik.

– *Ez viszont azt jelenti, hogy nemcsak az év végéig, hanem ebben az esztendőben is azzal számolnak, hogy nem lesz nagyobb a büdtségük, vagyis az eredeti nagyságot sem éri el...*

– Valóban nagy a bizonytalanság. 2007. január 1-től is kétséges a helyzetünk, miközben a mi szakterületünkön évekre előre kötünk szerződéseket, megállapodásokat. Az idei év első felének előadásait tavaly áprilisban hirdettük meg. Az emberek úgy vették meg a bérleteket, hogy tudták, mikor lesz a hangversenyünk. Nem mondhatom azt a külföldi vendégművésznék, hogy tekintségük semmisnek a köztünk lévő megállapodást, majd egy olcsóbb előadóval fogjuk őt pótolni. Koncerteket pedig azért sem hagyhatunk el, mert akkor mi magunk sértenénk törvényt. Decemberben még semmilyen papírom sem volt arról, hogy mennyi lesz a 2007-es költségvetésem. A minisztériumban dolgozó, hivatalnokként és magán-

TISZTELETJEGGYEL...

Művészetpártolók és menedzserek

A demokrácia elvileg a tisztességre és a méltányosságra épül. Adott a közösség, aminek közösen működtetendő feladatai vannak: egészségügy, oktatás, közigazgatás. Modern formájában ilyen közösségi feladat a kultúra ápolása is: kulturális közeg nélkül a többi terület sem létezhet. A modern forma azért hangsúlyozandó, mert archaikus, vagy akár középkorias társadalmakban értelemszerűen nem létezett filmművészet, de például szimfonikus zenekarok sem. Ezek fenntartása és működtetése nem akasztható például a magán-mecenatúra nyakába, ha egyszer a magán-mecenatúra ismert történelmi fejlemények, diktatórikus intermezzók miatt nem alakulhatott ki, vagy egyelőre nem éledhetett újjá.

Mivel a demokrácia a tisztességre és a méltányosságra épül, két alapvető kritériuma van: az átláthatóság és a mérlegelési képesség. Az átláthatóság biztosítékát ideális esetben a szabad választások jelentik: legyen minden és mindenki elszámoltatható, s legyen minden választott tisztviselő leváltható is. Az újraválasztásért folyó harc azonban óhatatlanul licitversenybe megy át: a felek többet ígérnek megválasztásuk esetére, mint amit teljesíteni képesek. Ez pedig a hazugság melegágya, s az átláthatóság feladásához vezet. Ilyenkor kellene működésbe lépnie a másik demokratikus ismérvnek, a mérlegelési képességének. Szokták ezt az elit felelősségének, értelmiségi ethosznak is nevezni. A XXI. század Magyarországon ez hibádzik leginkább, s ez okozza az akut demokráciadeficitet is.

A diktatúra bukása után a sorjázó demokratikus kormányok soha nem néztek szembe azzal, hogy mire képesek és mire nem. Mindig többet állítottak a lehetőségekről, s mindig kevesebbet a kényszerekről. Nem történt őszi szavazás a szimfonikus zenekarok sorsát, fenntartását illetően sem. Ezt a mentalitást a sekélyes korszellemnek megfelelően az e területen érdekelt cégek és önkormányzatok is átvették. Senki nem akar kultúraellenes színben feltűnni, még akkor sem, ha ténykedése szántszándékkal a kultúra ellen hat. Megszüntetni egy zenekart: nemkívánatos botrány, árt a gondosan suvickolt imázsunk. Elsorvasztani egy zenekart: reformlépések elkerülhetetlen sorozataként is beállítható.

Pesszimista vagyok: a hazugságok tengere ezt az elsorvasztó stratégiát hivatott leplezni. Előbb-utóbb pragmatista politikus is lesz, aki – vállalva az „improduktív” teljesítményt hozó kultúrintézmények fölöslegessé nyilvánítása által magára vont villámokat – a szemünkbe is vágja, amit ma még csak kerülgetnek. Most például még csak hitegetik a Nemzeti Filharmonikus Zenekart: ha lényegesen kevesebb pénzt kaptak is tavaly, mint ami az illetékes tárccal kötött és aláírt szerződésben szerepelt, ezek csak átmeneti nehézségek. Hát nem azok. Az eluralkodó „menedzserszemlélet” szerint tíz százalékkal mindig le lehet építeni a létszámot – csak hogy a következő

emberként is nagyon jó szándékú tisztviselők azzal tudnak biztatni, hogy talán csak 8%-kal lesz kevesebb az éves költségvetésünk, mint amennyi a 2006-os lett volna. De végül a tavalyi sem annyi lett, mint amennyiben megállapodtunk... S azzal is bátorítanak, hogy idén nem havonta, jelentős késésekkel, hanem az eredeti rend szerint negyedévente juthatunk hozzá a költségvetésünk arányos részéhez, de azért még emiatt sem vagyok teljesen nyugodt.

– *S már jócskán ideje lenne az éves tervet is elkészíteni...*

– Mi is – mint minden gazdasági társaság –, elvileg november végéig állítjuk össze a szakmai és üzleti tervünket. Ezt menetrendszerűen el is juttatjuk a kulturális tárcához úgy, hogy előtte a minisztériumtól megkapjuk azt az információt, hogy hozzávetőlegesen mekkora költségvetési támogatást kapunk. Ez szakmai és üzleti tervünk alapeleme, hiszen költségvetésünk 80%-a az államtól származik. Az illetékes államtitkár, főosztályvezetők részéről jó szándékot tapasztalunk, de félek kétségeink még jó ideig gyötörnek. Mint említettem, nálunk az súlyosbítja a helyzetet, hogy a költségvetés legnagyobb része a személyi költség. Egy színház csökkentheti úgy is a kiadásait, hogy lemondanak egy-két bemutatót. Ha nálunk kevesebb a pénz, akkor

embereket kell elküldenünk. Pedig ez a zenekar és énekkar egyedülálló az országban. Ha egy kulturális, nemzeti alapintézményről beszélünk, akkor nem mondhatja senki, hogy az egzisztenciánkat a bizonytalan szponzorokra kell építenünk. Arról nem beszélve, hogy a támogatók is inkább projektekre adják a pénzt, és nem a hegedűszólam bérére. Nem alapozhatunk a szponzorokra, ha fizetést kell adni a művészeinknek. A magyar államnak alkotmányos joga és részben kötelessége művészeti intézményeket működtetni. Nem tett olyan nyilatkozatot sem az országgyűlés, sem a kormány, hogy erről lemondanának. Pedig létezik ilyen modell is, Hollandiában például nincsenek ilyen nemzeti intézmények. Ott négy évre szóló pályázatadások vannak, s aki megfelelőnek bizonyul, akkor biztos lehet abban, hogy négy esztendőre biztosítva van a sorsa. Tehát lehet másképpen működni, csak akkor ezt is ki kell mondani. Tisztázni kell, hogy a magyar állam paternalista szerepet tölt be a kulturális életben, vagy netán mecénásit, vagy teljesen kiszáll a finanszírozásból. Most ugyanis nem látható, hogy milyen modellt követ a kormány, s így lehetetlen tervezni is. Illúzióim azonban nincsenek...

– *Pedig egy kritérium-rendszer is megszületett, amely segíthetne abban, hogy ta-*

lán igazságosabb, mérhetőbb szempontok alapján történjen az elosztás, s ezzel minden érintett tudjon számolni.

– Amikor három évvel ezelőtt Hiller István a kulturális tárca vezetője lett, akkor szembesült a BM-keret elosztási rendjével, ebből a támogatási keretből a kulturális tárca javaslata alapján részesülnek ugyanis támogatásban az önkormányzati fenntartású zenei intézmények. A BM-keret még a 90-es évek elején dr. Gyimesi László a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöke kezdeményezésére született. A kezdő, 200 millió körüli összeg az évek során sokszorosára nőtt, ma már egymilliárd forint felett van. Így a miniszter joggal kérdezte meg, hogy ebből a keretből ki mennyit kap, és miért. Akkor derült ki, hogy ez is egy szokásrendszeren alakuló elosztás. A tárca vezetője ezért kiadta utasításba, hogy lehetőség szerint egzakt mérce és racionális elosztási rend alapján történjen ennek a keretnek a további szétosztása. A NKÖM felvette a kapcsolatot a Szimfonikus Zenekari Szövetséggel, hogy segítsen valamilyen rendszer létrehozásában. A zenekari szövetség hihetetlen viták árán kidolgozott egy rendszert, amellyel a mérhetetlent próbáljuk mérni, ám ezt a rendszert egyelőre még nem alkalmazza a tárca. Mi várunk és remélünk.

R. Zs.

esztendőben már ez lesz a bázis, amiből tíz százalékot le lehet építeni. A menedzser-szemléletet magukévá tévő vezetőket nem érdeklik a művészi nehézségek: az ő számukra azok a tapasztalatok a mérvadók, amelyeket más, területen – a profit-orientált iparban vagy a közigazgatásban – szereztek. A menedzser-szemléletű vezetőknek nem érdekük, hogy kiterítsék kártyáikat: a zenekart tehát épp olyan bizonytalanságban fogják tartani 2007-ben is, mint 2006-ban tartották. A minisztérium mindig objektív nehézségekre fog hivatkozni, de egyelőre még tartózkodik attól, hogy meglépje azt, amit az egészségügyi tárca már meglépett: vannak kiemelt kórházak, s vannak elsorvasztásra ítélték. S a kiemelt zenekarokból kipottyanó együttesek még annyival is kevésbé becsesek a pragmatikus hatalomgyakorlás szemében, hogy nincsenek ősfás parkjaik, amelyek a tűzhöz közel lévő telekspekulánsok érdeklődését felkelthetnék.

Ha a demokrácia valóban a tisztességre épülne, a kultuskormányzat megmondaná, hogy a kiemelt zenekar(ok) kategóriájában gondolkodik-e, avagy a fokozatos, totális elsorvasztásban. Nincsen pénzünk ilyen úri huncutságra – jelenthetnék ki, bizonyára nagy tetszést aratva a kulturálatlanabb választói tömegek körében. Ezt nem teszik, mert még akkor is a vén Európában élünk, ha a leépítési filozófiáját tették üdvönytáncává a tetszetős „menedzser-szemlélet” címkével. Csakhogy a „menedzselés” eleve nem lehet méltányos – egy szimfonikus zenekar egy leépítési küszöb után egyszerűen működésképtelenné válik, az idegenlégiós rendszer pedig a zenekarokat alkalmi társulásokká fokozza le. Nem érvényesül a méltányosság abban a tekintetben sem, hogy a legrátermettebbeket érdemesítenék a túlélésre. Ha így volna, a kultusztárca bevezetné azt az objektív pénzelosztó kritériumrendszert, amit kidolgoztatott a Szimfonikus Zenekarok Szövetségével. Az pedig megintcsak a tisztesség témakörébe tartozik, hogy vajon májusban kell-e aláírni egy megállapodást a tárcánál, hogy azzal a kormányátalakítás után (amelyet követően szakasztott ugyanazok a pártok regnálnak, mint azelőtt!) még ezt se tartsák be. Csekély vigasz, hogy ugyanazt a tervezési káoszt vetítik ki a kárvallott zenekarra, mint amit maguk is produkálnak országos méretekben...

Kovács Géza főigazgató szerint „a páratlan ügyességű britek a legjobb éveikben annyit tudtak elérni, hogy a mecénásoktól származó támogatás a zenekarok költségvetésének a nyolc százalékát tegye ki, s Európában a büdzsének legalább kétharmad részét az állami támogatásnak kell fedeznie”. Bizakodásra tehát nincsen túl sok ok: ha a menedzser-szemléletű állam – a hazugságot hazugsággal tetézve – kivonul a minőségi kultúra finanszírozásából, lényegében az európai modellt, az európai gyakorlatot hazudtolja meg. Ennél az is tisztességesebb lenne, ha egyszerűen kihúzná ezeket a költségvetési sorokat. Ez esetben persze a kultusztárca is fölöslegessé válna, s alkalmazottaik szélnek eresztésével a menedzser-szemlélet szerint temérdek pénzt takarítana meg az ország. Ez esetben azt a képtelenséget is el tudnánk kerülni, hogy a sorozatos hitszegések miatt „a tárca által létrehozott intézmény vagy gazdasági társaság beperelje saját minisztériumát”. Egyszerűen nem volna kit...

Csontos János

Bérletsorozatok határok nélkül

Hamar Zsolt úgy véli, közkinccsé kell tenni az értékes muzsikát

Különleges, egyre feljebb ívelő pályát jár be a pécsi együttes az utóbbi esztendőben. A zenekar ugyanis bebizonyította, kemény munkával, egyedi ötletekkel ki lehet nőni a „vidéki zenekar” – titulust. A kritikusok elsőrangú együttesként méltatják őket, bérletsorozataikra Pécsen és a fővárosban is elfogynak a belépők, s az utóbbi időszakban sikerült megháromszorozniuk a közönségük létszámát. Az idei évben is számos újdonságot kínálnak az érdeklődőknek, s egyre inkább valódi regionális együttesé válnak, hiszen a következő szezontól kezdve Kaposvárott, Eszéken és Zágrábban is rendszeresen adnak majd koncerteket. Vezetőjük, Hamar Zsolt szeretné még magasabbra emelni a két zenekarból álló együttes szakmai színvonalát, és nemzetközi szinten is ismertebbé tenni a Pannon Filharmonikusokat. Ezeknek a céloknak az elérésében az is sokat segíthet, hogy annak ellenére, hogy a városban a kulturális területen létszámleépítés folyik, a zenekartól sem státuszt, sem pénzt nem vonnak el, sőt, valamekkora összeggel még növelik is a költségvetésüket.

– Tavaly azonban az Önök helyzete is nehezebbé vált, akkor úgy tűnt, a felfelé ívelő szakmai színvonal ellenére szűkülnék az anyagi forrásaik, a város nem tud elegendő pénzt biztosítani a zenekar számára. Ezért Ön tiltakozásképp három hónapra keresztiül ingyen dolgozott, s azt is fontolgatta, hogyha nem javul a helyzet, megválnak az együttestől.

– Igen, mert úgy véltem, mi teljesítjük a várossal kötött megállapodásunkat, és szerettem volna elérni, hogy Pécs vezetése is gondolja végig, miért fontos számára a zenekar, milyen lényeges szerepet tölt be ennek a régióknak az életében. De szerencsére az év végére megoldódott a probléma. Megismerkedtünk a város új polgármesterével, s már az első megbeszéléseink is nagyon eredményesek voltak. Kiderült, támogatja az együttest mindenben, így tovább tudunk menni azon az úton, amelyen négy esztendővel ezelőtt, 2003-ban elindultunk. Bejelentette azt is, hogy jövőre ugyanakkora költségvetéssel számolhatunk, mint idén, ami a jelenlegi helyzetben, amikor a kulturális területen mindenütt csökkentik a támogatást és a létszámot, óriási dolog. A város vezetése úgy látja, ahhoz, hogy 2010-re nagy nemzetközi hírrel bíró együttes legyen a Pannon Filharmonikusokból, szükség van a kiemelt figyelemre, és ezzel a támogatással is a fejlődéshez, fejlesztéshez adnak egy eszközt a kezünkbe. A nagy célunk ugyan-

is továbbra is az, hogy minél hamarabb európai A-kategóriás együttesé váljunk.

– A zenekarok megítélése elég szubjektív dolog, legalábbis hazánkban...

– A nemzetközi mércéhez szeretném magunkat mérni. Európa sok országában, például Németországban konkrétan megfogalmazott szempontrendszer alapján állapítják meg ezeket a kategóriákat. Mert igenis létezik mérhető szakmai színvonal, s ebbe az egzakt játékmód, a pontosság és a megbízhatóság is beletartozik. Ezenkívül a meghívások rangja is jelzi, hogy kit hová sorolnak. Nekünk szintén fontos célunk, hogy a neves külföldi koncerttermekben minél gyakrabban léphessünk pódiumra, hogy egyre több helyen érezhessük otthon magunkat. Lényeges, hogy felfigyeljenek ránk, és a vendégművészeink elvigyék hírünket a világba. Emellett pedig a piacra kell bízni a dolgot. Ha Salzburg, Bécs, Párizs koncerttermeiben rendszeresen fellépünk, az már azt jelzi, hogy jegyzett és elismert zenekar vagyunk. Sajnos, ma már egyre nehezebb olyan együttműködést kötni egy hanglezéccsel, amely egyfajta állandó jelenlétet biztosít a nemzetközi piacon, de a nagysikerű koncertek is jó referenciának számítanak.

– Ezek a célkitűzéseik részben már teljesültek, hiszen Maxim Vengerov azt

nyilatkozta a Pannon Filharmonikusokról, hogy „nemzetközi mércével mérve is elsőrangú zenekar”, Will Humburg pedig nagyszerűnek nevezte az együttest, amely „nagyon jó zenét csinál”. A mai világban azonban az ismertségben nemcsak a kiemelkedő teljesítmény a meghatározó, hanem a jó reklám, és a PR munka is.

– A mi szemléletünk szerint is, hiszen a zenekar sem más, mint egy termék, amit el kell adni. Ez is team-munka, s úgy vélem, jó PR-os csapatunk van, mindenki remekül dolgozik. De azért a reklámmal nem lehet mindent megoldani, vannak objektív értékmérők is. S lényegesnek tartom azt is, hogy egyre inkább ezek alapján, és ne régről hozott status quo-k alapján osszák szét a pénzt. Jó lenne, ha a minisztérium döntéseinél fontos szempontnak számítana, hogy melyik együttes a valóban eladható, ki tud telt házakat produkálni, és hol folyik komoly művészi munka. Én remélem, hogy ezek a régi beidegződések, szokásjogok egyre inkább változnak, s akár az önkormányzatok, akár az állam konkrétabb elvárásokat támaszt majd az együttesek felé, és jobban meghatározzák, hogy miért is adnak pénzt. Mi annak idején azt mondtuk a pécsi városvezetésnek, nem kérünk azonnal nagyobb támogatást, először bebizonyítjuk, hogy érdemesek vagyunk rá. S még messze nem értük el a magunk elé kitűzött célt...

– Ezt az egyre magasabb művészi színvonalat mennyire értékelik a szponzorok?

– Büszkén mondhatom, hogy egyre nő a számuk. Potenciális mecénásunk négy évvel ezelőtt egyetlen egy sem volt, mára pedig már 8-10 is akad belőlük. Ezért tárgyalásokat folytatunk arról, hogy olyan megfelelő struktúra teremtsen a zenekar köré, amelyben helye van a különböző támogatási összegeknek. Kidolgoztunk rá egy koncepciót, s ez törvényi és jogszabályi segítséget is tartalmaz. Jelenleg ugyanis aki támogatni szeretné a zenekart, az nem tehet mást, mint a Városháza számlájára utalhatja a pénzt, ez azonban így sem az önkormányzatnak, sem nekünk nem jó. Ha ugyanis nagyobb összeget küldenek a szponzorok, akkor kevesebbet ad az önkormányzat... A fenntartótól kapott összeg arra elég, hogy szűkösen, de megéljünk belőle, s így azért szükség lenne támogatókra is.

– Arra azonban sokan figyelmeztetnek, hogy mecénásoktól sem lehet óriási összegekre számítani, hiszen a londoni együtteseknél, ahol ennek komoly hagyományai vannak, a zenekarok büdzséjének csupán maximum a 8%-a származott szponzoroktól.

– Azért már néhány millió is sokat számít, hiszen a befolyó pluszpénzek segíthetnek abban, hogy megvegyünk egy értékesebb hangszert, vagy szebbé, tartalmasabbá tegyük a kiadványainkat. S ha elegánsabb a megjelenésünk, akkor könnyebben tudunk még több támogatót megnyerni...

– Mindenesetre a pécsi és a budapesti közönséget is sikerült megnyerniük maguknak, hiszen telt házasak a bérleteik.

– Az eltelt évek alatt megtripláztuk a hallgatóink számát, és megtettünk mindent azért, hogy újabb és újabb helyszíneket keressünk. Most új városokban is a publikum elé lépünk, hiszen a tervek szerint ösztönözni fogjuk a bérletsorozatokat indítani Kaposváron, Eszéken és Zágrábban is. Ez ismét egy újabb lépés ahhoz, hogy nemzetközi

vonzáskörzettel bír, regionális zenekarrá váljunk. Ráadásul így egy-egy programot többször eljátszhatunk, s egy-egy kiváló vendégművésszel is több közös koncerten muzsikálhatunk. Emellett azonban számunkra az is fontos, hogy ne csak mi koncertezzünk a környező városokban és külföldön, hanem Pécsen is legyen vendégjárás. Így olyan együttesek is rendszeresen megfordulnak nálunk, mint a Nemzeti Filharmonikus Zenekar vagy a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara.

– S ennyi bérletsorozat és fellépés belefér a muzsikusaik szolgáltatásába?

– Éppen az a koncepció, hogyha teljesítették a kötelező szolgáltatásot, akkor ezekért a szereplésekért külön pénzt kapjanak. Ha tehát többet játszunk, akkor a muzsikusaik is nagyobb jövedelemhez jutnak. S ez éppen azért jó, mert az együttesből nagyon sokan azért mondtak le az egyéb munkáikról, hogy minél nagyobb intenzitással tudjanak dolgozni a zenekarban, és hogy minél előbb elérjék a kitűzött céljainkat.

– Az új bérletsorozat mellett milyen újdonságokat tartogat még ez az esztendő?

– Nemcsak más városokban, hanem Pécsen belül is találtunk az együttesnek egy másik helyszínt. Ez a Kertváros, ami szinte város a városban. Januártól itt is indítunk egy bérletet, ezekkel a hangversenyekkel ugyanis egy új, teljesen más közönségréteget érhetünk el. A sorozat címe Segítség, komolyzene!, s különleges összeállításokkal, zenei magyarázatokkal igyekszünk megszerettetni a hallgatósággal ezt a műfajt.

– 2010-ben Pécs is Európa kulturális fővárosa lesz, s ebben a projektben fontos szerep jut az épülő új hangversenyteremnek, valamint a Pannon Filharmonikusoknak is.

– Várjuk az új vezetőt, de közben folyik tovább a munka a megszbott mederben. Számos ügyben kikérjük a véleményünket, s rengeteg értekezleten, megbeszélésen veszünk részt. A programötleteink közül sokat most tárgyalnak, remélem, a jelentős részük megvalósul majd.

– S hol tartanak az intézményi struktúra átalakításával?

– Most került minden a helyére. Úgy vélem, közkinccsé kell tenni az értékes muzsikát, ezért is fontos, hogy regionális együttesként dolgozzunk, hogy a Dunántúlon élőknek rendszeres zenekari szolgáltatást nyújtsunk. S persze ez hatalmas munka, de igenis az embereknek helye kell vinni a zenét. Talán ezzel kicsit változtathatunk a mindennapjaikon... Nincs szükség rá, és nem is léphet fel mindenütt nagyzenekar, de már egy kamaragyüttes, vonósnégyes vagy akár trió is elég lehet. Hiszen így is átélhető az akkor és ott, a pódiumon születő muzsika varázsa. Négy évvel ezelőtt megtörtént a struktúraváltás, s létrejött egy 73 fős hangversenyzenekar, a Pannon Filharmonikusok, valamint a 22 fős Pécsi Szimfonietta. S ma annyi kamarareformáció alakult a két együttesben, hogy a szakmai színvonal csökkenése nélkül több városban is muzsikálhatunk akár ugyanabban az időpontban. Magának az együttesnek a belső struktúrája vált erre alkalmassá, és ennek nagyon örülök.

R. Zs.

„A zene legfontosabb feladata, hogy hidat képezzen, sebet gyógyítson”

Beszélgetés Helmuth Rillinggel

Kövesse csak a szivarfüstöt! Kapom az utasítást, hol találom korunk egyik legnagyobb Bach tudósát, a világhírű karnagyot, amint a Rádió félreeső szobájában a próba után pihen.

Helmuth Rilling gyakran jár nálunk, s ilyenkor többnyire a Magyar Rádió Zenekarát és Énekkarát vezényli. Örömteli várakozás előzi meg mindig a mester érkezését, és ő is szívesen dolgozik a magyar muzsikusokkal. December 20-án a Zeneakadémián Händel: Messiás c. oratóriumát adták elő. Ezt megelőzően készült az interjú.

– Ön szerint mi Händel Messiásának legfontosabb üzenete?

– Hitvallás az emberiség mellett. A mű az adventi időszak hangulatát tükrözi első részében: itt a várakozásról, az adventi szituációról mesél. Ezután Jézus Krisztus születésének történetét eleveníti fel, ezért illik remekül az adventi időszakhoz.

– A legenda szerint II. György király a bemutatón a Halleluja kórust hallva felállt a helyéről, így fejezve ki tetszését – és példáját követte a közönség is. Előfordult már az Ön koncertjén is, hogy a közönség állva hallgatta végig ezt a tételt?

– Nagyon sokszor. Amerikában vagy Angliában ez kifejezetten szokás, hogy a közönség feláll ennél a résznél. Ezután rendszerint tartunk egy kis szünetet, hogy le tudjon mindenki ülni és csak azután megyünk tovább.

– Händel négy különböző változatban írta meg a Messiást. Mi dönti el, hogy melyik változatot választja Ön?

– Ezeket a változatokat azért komponálta Händel, mert nem mindig álltak ugyanazok a jó előadók a rendelkezésére. Nem új darabokról van szó, hanem ugyanannak a műnek különböző változatairól. Például egy gyengébb énekesre tekintettel másik hangnembe transzponálva. Ez természetes volt abban az időben. Händel előadói gyakorlatában mindig arra törekedett, hogy a legalkalmasabb előadók énekeljék a szólószerepeket.

– És melyik változatot választotta Ön Budapestre?

– A szokásosat, amiben a legjobb énekesekkel számolunk.

– Mozartnak is van egy Messiás átdolgozása. Mit lehet megtudni Mozarttól, ha ezt a változatot meghallgatjuk?

– 1798-ban írta Mozart ezt az átdolgozást, tehát késői alkotói korszakában és egy előadássorozat számára készült, hiszen Van Swieten báró, tanácsadója és mecénása egy egész sor Händel oratórium előadást rendelt. Erre az alkalomra dolgozta át a Händel oratóriumot Mozart, vagyis újra hangszerelte. Az eredeti zenekart megnagyobbította: fuvola, oboa, klarinét, fagott szólamokat írt bele, tehát olyan hangszereket, amiket Händel nem használt. Mozart újraöltöztette a művet, a saját korának megfelelő hangzást adva neki, mert tudta, hogy Händel két generációval korábbi hangszerelése nagyon aszkétikusnak, száraznak tűnne a tizennyolcadik század végén. Valljuk be, egyszerűen unalmasnak találta volna úgy a közönség. Ma is arra törekednek az előadók, hogy régi idők zenéjét úgy adják elő, hogy az a jelen kor emberét megérintse.

– Milyen nagy együttest tart ideálisnak ehhez a műhöz?

– Nem is túl nagyot, nem is túl kicsit. Händel nagyobb apparátusra hangszerelt, mint általában a barokk szerzők, mint például Bach, akinek a templomban csak kisebb együttes állt rendelkezésére. Vannak egészen kamarazene jellegű tételek: Sok áriát csak hegedűk játszanak, részben unisono, szóval ez nem egy gazdagon hangszerelt darab.

– Ön a régi zene világhírű specialistája. Budapesten egy olyan együttest dirigál – a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarát –, amely együttes modern hangszereken játszik. Hogyan lehet autentikus hangzást ilyen hangszereken előállítani?

– Természetesen ismerni kell az akkori idők autentikus előadásmódját, például, hogy milyen dinamikát használtak a ba-

rokk korban. A teraszos dinamika volt a jellemző, ami azt jelentette, hogy a dinamikai fokozatok nem crescendo-diminuendo-szerűek voltak. Az is fontos, hogyan artikuláltak, milyen tempókat vettek. Általában élesebb tempóváltások voltak jellemzők. Azt is figyelembe kell venni, milyen díszítéseket használtak és meg kell oldani a vibrató kérdését. Ehhez nem feltétlenül van szükség eredeti hangszerekre, mindezt elő lehet adni mai instrumentumokon is. Én már sokat dolgoztam a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának művészeivel, tudom, hogy nagyon jó zenészek és rugalmasak, úgy-hogy minden lehetőség adott egy szép, autentikus koncertre.

– Vibrató nélkül fognak játszani?

– Ezt így nem mondanám, nagyon kevés vibratóval, de nem teljesen nélküle.

– Használtak Händel idejében vibratót?

– Ezt nem lehet biztosan tudni.

– Önt korunk Bach papájaként szokták emlegetni, de kezdő muzsikusként még nem Bach állt érdeklődése központjában. Amikor 1953-ban kollégáival megalapította a „Gaechinger Kantorei”-t, a romantikus kórusmuzsika megismertetése volt a cél, ami a puritán sváb zenei környezetben nemigen volt jelen. Különösen Brahmsot kedvelte Ön, sőt ha jól tudom, némi személyes kötődés is van a háttérben.

– Feleségem nagyapja, a később ismert zeneszerzővé lett Robert Kahn Bécsben Brahms tanítványa volt. Együtt üldögéltek Brahms kedvenc vendéglőjében, a Vörös sasban, amikor Kahn arról kérdezte Brahmsot, szerinte melyik a legjobb Händel oratórium. Izrael Egyiptomban – válaszolta Brahms. Kahn kénytelen volt

bevallani, hogy nem ismeri a művet. Másnap reggel diákszobája ajtaja előtt talált egy partitúrát és egy cédulát Brahms kézírásával: „Szép jó reggelt, Robert Kahn Úr!” Ami Brahms szarkasztikus stílusában annyit jelentett: Te lustaság, már rég ébren kéne lenned és a tanulmányaiddal foglalkozni! Ezt a cédulát Brahms kézírásával most én őrzöm otthon.

– *Bach zenéje a '70-es évek óta foglalkoztatja intenzíven Önt.*

– Bach zenéje adja életem gerincét. Újra és újra foglalkozom vele, de sok minden mást is csinállok. Nagyon érdekel, hogyan hatott Bach művészete más komponistákra. Például Mendelssohnnál és Beethovennél érezhető nagyon a barokk mester hatása.

– *Ön kortárs zenével is foglalkozik. Egy Penderecki mű felvételéért Grammy díjat is kapott. Mennyire áll Önhöz közel korunk zenéje?*

– Nekem nagyon fontos, hogy minden zenész érdeklődjön a kortárs zene iránt. E nélkül egyszerűen nem létezne mai zene. Mi mindig is kértünk fel szerzőket, hogy

komponáljanak számunkra műveket. Pendereckit például egy Passió megírására kértük fel. Kurtág György is komponált a számunkra, el is jött Stuttgartba próbálni a darabját.

– *Az Ön Stuttgarti Fesztivál Kórusában és Zenekarában több mint húsz országból játszanak zenészek. Miért fontos az Ön számára, hogy a nagyvilágból összehozza a muzikusokat?*

– Úgy vélem a zene csodálatos hidat tud képezni nemzetek, filozófiák, vallások között. Mindig kihasználom ezt a lehetőséget, például itt Magyarországon is. Éppen ez a zene legfontosabb feladata, hogy hidat képezzen, sebet gyógyítson. Nagyon szoros kapcsolatom van az Izraeli Filharmonikusokkal is, több mint száz koncertet csináltunk már együtt és rendszeresen járok Izraelbe.

– *Végezetül Kodályról szeretném kérdezni, hiszen ismerték személyesen egymást.*

– Már nagyon sok éve ennek, még egészen fiatal voltam, első kiváló kórusommal a Gaechinger Kantorei-el ez volt az

első külföldi utunk. Abban az időben nagyon nehéz volt egy nyugati országból egy szocialista országba eljutni. Egy nemzetközi kongresszusra kaptunk meghívást Magyarországra, ami az iskolai zeneoktatással foglalkozott. A capella kórusművekből álló programot állítottunk össze, amelyen udvariassági gesztusként Magyarország felé, Bartók és természetesen Kodály művek szerepeltek. Kodály eljött a próbára, figyelte a munkánkat, majd a koncerten feljött a színpadra és megköszönte az előadást. Azt mondta: talán még jobb lett volna, ha magyarul énekelnek! Legközelebb Németországban magyarul adtuk elő ezeket a kórusműveket. Nagy megtiszteltetés és öröm számomra, hogy Kodályról személyes emléket őrizhetek. Ezt követően nagyon sokszor jöttem Magyarországra, legalább huszonötöszer voltam már itt. Mindig öröm számomra magyar zenészekkel dolgozni. Nagyon intelligensek és muzikálisak itt az emberek. Talán úgy mondanám: intelligensen muzikálisak.

Szőke Cecília

Jubiláló szimfonikusok

25 éves a Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Pontosan 25 évvel ezelőtt 1981 decemberében a gödöllői Frédéric Chopin Zeneiskola 8 főből álló tanári kamarazenekara barokk muzsikával kívánta gazdagítani a karácsonyi programok kínálatát.

E nemes kezdeményezéssel jött létre a mai Gödöllői Szimfonikus Zenekar jogelődje. Az első karmester, Tolmácsy László munkáját 1988-ban Farkas Pál vette át. Törekvéseinek köszönhetően az együttes fokozatosan szimfonikus zenekarrá bővült. 1995-ben Horti Gábor került a zenekar élére. Karmesteri munkásságának köszönhetően a zenekar további fejlődésnek indult. Az alapos felkészülés követelményével, és a repertoár-ismeret bővítésével megalapozta a hivatásos zenekarrá válás pilléreit. A ma már több vendégkarmesterrel együttműködő szimfonikusok meghatározó szerepet töltenek be Gödöllő város és a környező települések életében. Az évek során a város kulturális életét színesítő, a fiatalokat valós értékekre nevelő együttesé, emberformáló közösséggé fejlődött. A zenekar ügyvezető igazgatóját Lázár Attila kürtművészt kérdeztem a zenekar munkájáról, eredményeiről.

– *Hogyan jubilált a 25 éves Gödöllői Szimfonikus Zenekar?*

– Nagyon mozgalmas évvel jubilált a zenekar, hiszen 8 önálló programunk volt ebben az évben. A koncertek számával és a megtanult darabokkal rekordot döntöttünk az előző évekhez képest. Konkrétan 2006. december 3-án egy szép Mozart hang-

versennyel ünnepeltük fennállásunk 25. évfordulóját. A koncert első részében a 35 éves Gödöllői Városi Vegyeskar énekelt a cappella műveket Pechan Kornél vezényletével, majd a koncert második felében a Gödöllői Szimfonikus Zenekar és a kórus előadásában Mozart kisebb egyházi művei és a Koronázási mise csendült fel promi-

nens szólisták közreműködésével. Az est dirigense a fiatal, tehetséges Ménesi Gergely volt. Ez az év az évfordulók jegyében zajlott, mi is tisztelegtünk Bartók és Mozart előtt egy-egy koncerttel. A 40 éves város az idén több támogatást adományozott számunkra, így meg tudtuk rendezni ezeket a hangversenyeket.

– *Kikből áll a zenekar?*

– Együttesünk elsősorban zeneiskolai tanárokból áll, valamint az itt élő, de más profi zenekarok – mint a Rádiózenekar vagy a Nemzeti Filharmonikusok –, művészei vállalják azt a korlátozott számú koncertprogramot, melyet össze tudnak egyeztetni hivatásukkal. Szép számmal visszajárnak egykori növendékeink, illetve a környező települések zenetanárai (péceli, aszódi, és veresegyházi) is örömmel játszanak velünk.

– *Hogyan működik a zenekar? Vannak-e támogatói?*

– 2003. szeptemberétől önálló alapítványként funkcionál az együttes. Arra koncentrálnak, hogy minél nívósabb produkciókat hozzunk létre, így minisztériumi támogatásban is részesülünk. Főtámogatónk Gödöllő Város Önkormányzata, illetve a pályázatokból nyert pénzeszegekből is gazdálkodhatunk. A Nemzeti Kulturális Alap, a Nemzeti Civil Alap programja, mely az adminisztratív működésünket támogatja, a Pest Megyei Önkormányzat Kulturális kerete, illetve különböző szponzorok, mint például a Raiffeisen Bank segítik fejlődésünk előremenetét, hiszen csak egy bizonyos anyagi kereten belül mozoghatunk. Vendégkarmesterekkel dolgozik a zenekar, így Gál Tamás, Bali János, Horti Gábor, Horváth Gábor, Ménesi Gergely és Csurgó Tamás karmesterek pálcájára muzsikálnak zenészeink.

– *Hogyan és milyen ütemben zajlanak a próbák?*

– Gál Tamás kezdeményezésére egy nyári kurzus indult el 1993-ban, mely azt jelenti, hogy egy héten keresztül, napi két alkalommal intenzíven próbálnak. Ez a kurzus a zenekari tagoknak szól. Gál Tamás felkészültsége segíti a zenészek munkáját, majd egy koncerttel zárul a zenei hét után. Évközben a koncert előtt 2-3 héttel kezdődnek el a próbák, s nap mint nap közösen gyakorolnak, így egy adott apparátus dolgozik együtt. Státuszról nem beszélhetünk, hiszen akkor hatalmas strukturális változtatásokra lenne szükség.

– *Hol zajlanak a próbák?*

– Legtöbbször a Zeneiskolában, vagy a Művelődési Házban, illetve a várossal kötött közszolgálati megállapodás értelmében az éppen szóbanforgó koncertek helyszínén, ezzel is hozzászoktatva magunkat az adott akusztikához.

– *Mennyire van lehetősége a Gödöllői Szimfonikusoknak budapesti bemutatkozásra, koncertezésre?*

– Nosedá Tibor meghívására Az „Ezredvég Vármegye Fesztivál”-on szerepeltünk, ahol a Pest megyei zenekarokat vonultatta fel, majd ennek a kezdeményezésnek a folytatásaként 2003-ban a Pesti Vigadóban a „Pest Megyei Zenekarok Fesztiválja” című sorozatban játszottunk Horváth Gábor vezényletével. Majd a Ferencvárosi Ünnepi Játékok rendezvényén a Bakáts téren Koltay Gergely–Balogh Sándor: Missa de Sacra Corona Hungariae c. oratóriumát mutattuk be. A koncert gödöllői előadását a Magyar Televízió is rögzítette, s az eseményt felvételről közvetítette is az augusztus 20-i programok sorában. A hangverseny kiváló szólólistát – Bazsinka Zsuzsanna, Mécsöly Katalin, Molnár András és Anatolij Fokanov – közreműködésével valósulhatott meg, Gödöllő Város Egyesített Kórusa énekelt és Balogh Sándor vezényelt.

– *Tudomásom szerint 2 CD-vel is büszkélkedhet a zenekar Bemutatná ezeket a felvételeket egy kicsit részletesebben?*

– Örömmel, hiszen igazi csemegéről, kuriózumokról beszélhetünk. Az első CD a XVIII. századi kastélyok, fejedelmi udvarok zenei világát eleveníti meg, melyet Horti Gábor nagyszerűen válogatott össze. Az volt a cél, hogy egy olyan hanganyagot rögzítsünk, mely udvari zenekarok repertoárját vonultatja fel, és a hazai zenekarok műsorán ritkán szerepel.

A második CD Anton Zimmermann és Georg Druschetzky műveit tartalmazza. A szimfóniák érdekessége, hogy csak az eredeti kéziratokból ismerjük őket, zenekarunk is a kéziratok fénymásolatából játszott a koncerteken és a felvételen. Elmondhatjuk, hogy e műveket mi rögzítettük elsőként a világon. A lemez az 1700-as évek magyarországi kastélyainak zenekari repertoárjához tartozó bécsi klasszikus szimfóniát mutatja be Bali János vezényletével. Itt meg kell említenem még 2 DVD-t, melyek nincsenek kereskedelmi forgalomban, csak úgynevezett házon belüli terjesztésük van, és nagy sikert aratnak a városunkban. Ezek az utóbbi évek két nagyszabású koncertjének felvételei: Orff Carmina Buranáját Gál Tamás vezényli, Brahms Német requiemjének dirigense pedig Csurgó Tamás.

– *Milyen külföldi fellépési lehetőségei adódtak a zenekarnak az elmúlt évtizedekben?*

– A határon túli koncertjeink elsősorban a testvérvárosi kapcsolatokra épülnek. Jártunk már két alkalommal Németországban, Giessenben, Hollandiában Wageningben,

és az ausztriai Laxenburgban a Kaiserlichen Schlosstheater-ben.

– *Milyen a kapcsolat a Chopin Zeneiskolával?*

– A zenekar megőrizte szoros kapcsolatát a Frédéric Chopin Zeneiskolával. Ennek egyik legfontosabb megnyilvánulása az az évente megrendezésre kerülő koncert, melyen a zeneiskola legkiválóbb növendékei adnak elő versenyműveket a szimfonikus zenekar kíséretével. Ifjúsági hangversenyeket a város falain túl, a környező településekre, de akár Budapest közeli kerületeibe is próbáljuk eljuttatni, hiszen célunk ezzel a pedagógiai programmal, hogy zeneszerető közönség formálódjon.

– *Milyen réteget vonz a zenekar a koncertjeire?*

– Komoly törzsközönségünk van. Elsősorban a Zeneiskola növendékei, és azok szülei, hozzátartozói, egy széles értelmiségi réteg: orvosok, tanárok, majd nyugdíjasok, illetve egy Nyugdíjas Egyesület tagjai. Örömmel mondhatom, hogy koncertjeink teltházzal zajlanak.

– *Melyek voltak azok az emlékezetes koncertek, ahol egy-egy monumentális alkotás, nagyobb apparátussal megszólalhatott?*

– Két évvel ezelőtt Verdi: Requiemje, talaly Brahms: Német Requiemje és Orff: szcenikus kantátája a híres Carmina Burana hangzott el. Gál Tamás úgy gondolta, hogy a zenekar megérett Beethoven IX. Szimfóniájának megszólaltatására, így a forradalom 50. évfordulójára 2006. október 22-én felcsendült e remekmű a Nemzeti Énekkar (karigazgató Antal Mátyás) és az Operaház szólistáinak tolmácsolásában. Ezeket a koncerteket a Szent István Egyetem Aulájában rendeztük meg.

– *Milyen terveik vannak a jövő évadot illetően?*

– A Tavaszi Fesztivál programjaként 2007. március 25-én Bach nagyszabású Máté-passiója fog elhangozni Bali János irányításával. Októberben a Kodály-évforduló kapcsán a Psalmus Hungaricus-t szeretnénk előadni. Tervbe vettünk egy nyári szabadtéri koncertet a Kastély Díszudvarán, és kihasználva a Kastély Barokk Színházát (mely egy kis ékszerdoboz) egy barokk opera vagy intermezzo bemutatását. Reményeink szerint néhány év múlva a Kastély Lovardája is elkészül, mely egy pompás koncertteremmé válhat városunkban.

Gratulálunk a negyedszázados Szimfonikusoknak és további sok sikert kívánunk!

Lukács Mónika

Székesfehérvár azon nagyvárosok egyike, amelynek máig nincs hivatásos zenekara

Inspirációra várnak az Alba Regia szimfonikusai

Mivel magyarázható, hogy az ország egyik legnagyobb városának, Székesfehérvárnak nincs saját szimfonikus zenekara és van-e remény arra, hogy a város hivatásos zenei együttesévé váljon a több, mint kilencven éve működő Alba Regia Szimfonikus Zenekar? Ezekre a kérdésekre szerettünk volna választ kapni, amikor felkerestük a város polgármesterét, Warvasovszky Tihamért – pontosabban felkerestük volna, ha sajtóreferensének heteken át tartó, eleinte sikerrel kecsegtető ígéretei az utolsó pillanatban egyértelmű elutasításba nem torkollnak.

Lehet, hogy csupán kommunikációs hiba, lehet, hogy más az oka annak, hogy Székesfehérvár polgármestere elzárkózik a témától, amit mi ennek ellenére igyekeztünk alaposan körüljárni, és a helyzet megismerése érdekében minél több érintettet megszólaltatni. Segítségünkre volt ebben többek között Székesfehérvár Közművelődési Irodájának vezetője, Szele István, aki lapunk kérdésére elmondta: egyelőre csupán vágy van arra, hogy a város hivatásos zenekarává váljon az Alba Regia Szimfonikus Zenekar, de álmodozó lennék, ha azt mondanám, hogy ennek realitása is van a közeljövőben. Ennek egyszerűen pénzügyi okai vannak – tette hozzá, majd az idén várható erőteljes közalkalmazotti létszámleépítésről beszélt, ami mellett lehetetlennek tűnik, hogy közel ötven új státuszt tudna létesíteni most a város. – Arra, hogy ez miért nem történt meg eddig, nincs egyszerű magyarázat – mondta, majd így folytatta: Székesfehérvár az elmúlt rendszerben állandóan nyögte Budapest és Dunaújváros közelségét. Híres klerikális város lévén nem kerülhetett előtérbe a szocializmus fellegetvárásával szemben. Ezért, és a földrajzi közelség miatt az akkori vezetés állandóan arra hivatkozott, hogy teljesen fölösleges Székesfehérváron bármit létrehozni, hiszen egy ugrásra van innen Budapest; aki szórakozni akar, felmegy oda.

A rendszerváltás után, 1996-ban végre sikerült létrehozni a város önálló színházi társulatát. Az önkormányzat ettől fogva egyértelműen ezt az újonnan kialakított alkotóműhelyt helyezte előtérbe, amely nem kis pénzt emésztett fel. Ez magyarázatot ad arra, hogy miért nem

jutott pénz a zenekar működéséhez elegendhetlen infrastruktúra megteremtésére, az ugyanakkor érthetetlen, miért nem az akkor már nyolcvanadik évében járó Alba Regia Szimfonikus Zenekar helyzetét rendezték előbb. – A zenei együttes a hetvenes évek végéig a Zeneiskolához tartozott, az itt tanító tanárok művészi ambícióit elégítette ki. Akkoriban az iskola igazgatója vezette a zenekart, és ez sokak számára nem volt elfogadható. Ezt a helyzetet húsz-huszonöt évvel ezelőtt úgy oldották meg, hogy a társaság átkerült a színház fennhatósága alá – mondta Szele István, aki rámutatott: ez első pillanatban nem tűnt rossz megoldásnak, hiszen amíg nem volt önálló társulata a városnak, addig többet tudtak a zenekarra fordítani a színház költségvetéséből. A '96-os változással azonban az a paradox helyzet állt elő, hogy a társulat mellett mostohagyerekké vált a zenekar. A színház időnként büszke az együttesre, de a mindennapos gondokra nem fordítanak annyi energiát és pénzt, mint amennyire szükség lenne. Amíg egy színházi előadásra rengeteg szórólappal, plakáttal, meghívóval készül, a hangversenyeknek nincsenek ilyen komoly előkészületei.

Arra a kérdésre, hogyan lehetne elérni, hogy a zenekar – amely nyilvánvalóan kinőtte az adott kereteket – végre a város hivatásos együttesévé válva függetlenedjen a színházról, az irodavezető nem túl optimista választ adott: – A kimutatás szerint a színház most körülbelül hatvan-hetven millió forintot költ évente a zenekarra. Kiszámoltuk, hogy ha leválna a színházról és félfüggetlenített lenne, tehát nem a színház épületében dolgozná-

nak, hanem valahol máshol – amire alkalmas hely pillanatnyilag egyáltalán nincs Székesfehérváron –, akkor ez az összeg megduplázódna, hiszen ezt a műszaki-, menedzseri- és infrastruktúrát, amely most mögöttük van, és amit a színház többnyire fel is számít ebben a hatvan-hetven millióban, meg kéne teremteni. Mivel a városnak nincs koncertterme, így ezután is jórészt a színházban adná hangversenyeit, s ez a függetlenség percétől háromszázezer forintos bérleti díjba kerülne előadásenként. Egy önálló zenekar költségvetése egyébként tudomásom szerint már jóval százmillió forint fölött van.

Lapunknak arra a kérdésére, hogy támogatja-e valamilyen formában az önkormányzat a zenekart, Szele István elmondta, korábban a város iparüzési adójának bizonyos százalékát a kultúrára fordította. Ez az összeg a kezdeti két-három millió után az utóbbi években már csaknem ötven millió forintot jelentett. – Ezt a pénzt mindig a kultúrára tettük félre, sőt, azt is kikötöttük, hogy csak tartós beruházásra fordítjuk, tehát nem egyszeri szereplésre, hanem olyanra, ami hosszú távon jövedelmező. Így tudtuk például ellátni az intézményeinket számítógéppel és internettel, de hangszereket is vettünk belőle a zenekarnak. Az önkormányzat ezt két-három éve megszüntette, és attól kezdve szegények lettünk – mondta el az irodavezető. Munkatársa, Percze Ilona szavaiból az is kiderült, hogy a fenti támogatás mellett korábban az egyéni képviselői keretekre is számíthatott a zenei együttes. – Ez képviselőnként körülbelül harminc millió forintot jelentett, de tavaly ez is megszűnt – tette hozzá. A

város most büdzséjének három százalékát fordítja kulturális célokra, és ezzel országos viszonylatban az élen jár.

– Mindenki tisztában van a problémákkal, hiszen 2005-ben a Kulturális Bizottság egy éven át kereset-kiegészítést adott a zenekar tagjainak azzal a reménnyel, hogy 2006-ban majd más módon is rendezni tudja a társaság nehézkes anyagi helyzetét – mondta lapunknak Percze Ilona, aki lelkesen beszélt arról, milyen fontos ez a zenekar a városnak. – Fehérvár jó helyen van az ország zenei életében – mondta – ezt mutatja az is, hogy idén Budapest és Kecskemét mellett a mi városunk lesz a színhelye a IX. Európai Ifjúsági Zenei Fesztiválnak. Ebben az évben ötödik alkalommal rendezzük meg a Musica Regia szabadtéri és templomi hangversenysorozatát, amelynek szintén a Drahos Béla-vezette zenekar a kovásza.

A társulat két évvel ezelőtt bemutatta a Parasztecsület című operát is, amelynek olyan sikere volt, hogy ezzel nyitották meg a felújított színházat decemberben. Mindemellett fontos leszögezni, hogy ez nem egy színházi zenekar. Percze Ilona szavaiból kiderült, a negyvenöt fős együttesnek hivatásosan mindössze két főállású dolgozója van: a karmester és egy zenekari ügyintéző. A többiek rendszeres havi megbízási díjjal dolgoztak, amíg a színlelt szerződések miatt ezt meg nem kellett szüntetni. – Most egy-egy előadásra szerződötjük a művészeket, illetve az adott darab határozza meg azt, hogy mennyi és milyen kiegészítő zenészt hív a karmester úr. Általában sok konfliktus adódik a zenekar vezetője és a színházigazgató között, ami bizonyos fokig érthető is, hiszen mindketten a saját társulatuk szakmai érdekét helyezik előtérbe. Nyolc évvel ezelőtt, amikor Drahos Béla idekerült, ez a helyzet kicsit jobb lett. Az akkori színházigazgató hamarosan ráébredt, hogy milyen nagy kincs van a birtokában az ő személyében, aki fuvolaművészként, karmesterként egyaránt elismert alakja a zenei életnek. Az ő irányítása alatt szárnyra kelt a zenekar, olyan dolgokat értek el együtt, amelyeket korábban

soha. Az igazgató akkor lehetőségeihez képest támogatta is a zenekart, de miután az ő megbízása lejárt, új vezetőt választott a közgyűlés, aki a pályázatában sajnos meg sem említette a szimfonikus zenekart, mivel nem is tudta, hogy létezik. Ez nekünk is nagy tanulság volt arra nézve, hogy a pályázati kiírásban legközelebb felhívjuk a figyelmet erre a fontos tényezőre. A konfliktusokat csak az szüntetné meg, ha a zenekar teljesen függetlenné tudna válni a színháztól, de mivel a város zenei élete kilencven százalékban a színházban folyik, teljesen úgysem tudna elszakadni egymástól a két társaság – mondta a Közművelődési

Iroda főmunkatársa, majd hozzátette: Fehérvér intézményi ellátottsága nem elég jó ahhoz, hogy kiszolgálja a város által kitermelt szellemi értékeket. Amikor a színházat felújítottuk, az Alba Regia Sportcsarnokban voltunk kénytelenek megrendezni a fellépéseket, mivel nincs a színházhoz hasonló nagyságrendű helyiség a városban. A zenekar dolgát az is nehezíti, hogy négyévenként előlről kell kezdeni a küzdelmet az önkormányzati ciklus miatt, ötvenként pedig a színházigazgató-váltás miatt. Meggyőződésem, hogy nem kellene sok ahhoz, hogy az együttes tagjainak komfortérzete javuljon, és ehhez nem feltétlenül pénzre volna szükség.

Az idén kilencvenegyedik életévét betöltő Alba Regia Szimfonikus Zenekart nyolc esztendeje vezető Drahos Béla elmondása szerint a társaság művészi elismerésében nincs hiány. – Ezt mutatja az is, hogy idén mi zárjuk a Magyar szimfonikus körkép című sorozatot a Művésze-

tek Palotájában február 25-én. Már csak a másik oldalról kéne rangjához méltó helyre emelni az együttest azzal, hogy hivatásossá teszik a létezésünket – mondta, majd hozzátette: A város vezetésének mind anyagi, mind művészi elismerését élvezzük, a probléma az, hogy a zenekar művészi feladatai már olyan anyagi bázist igényelnének, amely a színház berkein belül feszültségeket eredményez. Ahhoz, hogy függetlenül működhesünk, szükség lenne egy önálló infrastrukturális háttérre és arra, hogy önálló költségvetési tétel legyünk Székesfehérvár büdzséjében – mondta a karmester. Az ő elképzelései szerint ebben a kötetlenségben olyan hármas struktúrát kéne megvalósítani, amellyel a színház, a város és a zenekar is jól jár. – Játsszunk zenés darabokat, műsoron lenne egy opera, és ezen kívül ellátnánk a város tradicionális zenei hangversenyeit, akár bérlet formájában is – vetette fel Drahos, aki megjegyezte, hogy hat filharmonia-bérletből kettő most is az Alba Regia Szimfonikus Zenekaré, s ezen kívül számos saját rendezésű hangversenyük is van. Mostanra valóban úgy működünk, mint egy hivatásos zenekar, csak a feltételek nem olyanok, amilyenek lenniük kéne.

A karmester szavaiból kiderült: problémát okoz számára, hogy mindig kérnie kell a támogatást, arra pedig nincs lehetősége, hogy pénzt hozzon a házhoz, hiszen a színháztól függetlenül pályázni sem tud. – Igyekszem a zenekart a legmagasabb szintre hozni, de ezt nagyban nehezítik a gyakori vitáik. Ez lelkiileg teszi tönkre az embert, a fizikai erő pedig a lelkierőből jön, és ha az elfogy, akkor a fizikai is elszáll. Én nem szeretek kérni, sokkal szívesebben csinállok inkább olyasmit, amire felfigyelnek, és maguktól adják hozzá az anyagi háttérrel, mert fontosnak találják, hogy befektessék a pénzt. Az utóbbi években egyre több növendék kerül tőlünk a Zeneakadémiára. Számukra nagy inspiráció lenne, ha hivatásossá válna az együttes, hiszen akkor biztos anyagi háttérrel jelentene nekik ide visszatérni, és az Alba Regia Szimfonikus Zenekarban muzsikálni.

Bilkei Éva

Kongresszustól a közalkalmazotti bérekig

Gyimesi László a szakszervezet távlati terveiről és mindennapos harcairól

XVII. kongresszusukat tartották a Művészeti Szakszervezetek 2006. november 23-án, s a tanácskozáson a résztvevők beszámoltak az utóbbi öt esztendő alatt elért eredményekről, valamint határozati javaslatok születtek arról is, hogy a következő időszaknak milyen irányelvekkel kezdjenek neki az érdekvédelmi szervek. Dr. Gyimesi László, a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöke, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének főtitkára szerint az eltelt évek egyik legfontosabb eredménye, hogy megszületett az ekhóról szóló törvény, és annak is nagyon örül, hogy mielőbb ratifikálják az UNESCO Kulturális Kifejezés Sokszínűségéről szóló Nemzetközi Egyezményét. Szintén lényegesnek tartja, hogy a szakszervezetek felemelik szavukat a művészek, a művészeti munkavállalók egzisztenciális fenyegetettsége ellen. A szakszervezeti vezető azonban nemcsak a kongresszusról számolt be, hanem arról is beszélt, milyen eredményeket szeretnének elérni a közalkalmazottakat érintő bértárgyalásokon.

– Ma, amikor egyre több, nagymúltú zenekar sorsa válik bizonytalanná, különösen fontos a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének tiltakozása a művészek egzisztenciális fenyegetettsége ellen.

– A művészek és a művészeti munkavállalók jelentős része közalkalmazott, így őket is érinti a közszférára vonatkozó, általános leépítési szándék, valamint az az egyáltalán nem elfogadható tendencia, amely az ötvenes évek rosszabb korszakát idézve, termelői és nem termelői ágazatokra osztja a gazdaságot. Tiltakozunk, mert úgy látjuk, hogy erre a helyzetre kell berendezkednünk a következő esztendőben. Visszatérve az együttesekhez, sajnos a zenekarok fenntartását senki sem köteles vállalni. Mivel itt önként vállalt feladatokról van szó, így az érdekvédelmi szervezetek mozgásterét is jóval szűkebb. Ahol pedig a fenntartó nem az állam, ott az ilyesfajta gondok újra és újra előjönnek.... A kongresszus egyébként sem alkalmas a napi ügyek, problémák megoldására, hiszen ez az ötévente rendezett tanácskozás egyfelől visszatekintés az utóbbi idősakra, az elért célok összegzése, és másfelől ilyenkor kell döntenünk a következő öt esztendőre szóló irányokról is. A most született javaslatok mind hosszú távúak.

– A határozati javaslatok között szereplő tiltakozásnak milyen gyakorlati haszna van?

– Bekerül a kongresszusi dokumentumok közé. Ezek a határozati javaslatok annak szólnak, akik odafigyelnek rá. Nem személyes jajkiáltások, hanem inkább érdekvédelmi tartalmú politikai tartalmú nyilatkozatok, kór- és sajnos, kor- képek is.

– Az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulásról, azaz az ekhóról szóló törvény megszületése valóban az elmúlt évek egyik legnagyobb eredménye, akár csak az, hogy sikerült megőrizni. A határozati javaslat szerint azonban nem mondtak le a művészeti törvény több esztendője húzódo életre hívásáról sem...

– Átalakítási folyamat zajlik az országban, amely elkerülhetetlennek tűnik, és egyáltalán nem mindegy, hogy ebben a helyzetben milyen pozíció jut nekünk, művészeknek. Ezért lényeges az is, hogy szeretnénk elérni, hogy meghatározzák a nemzeti alapintézmények körét, a művészetre vonatkozó állami szerepvállalást. A következő években ugyanis minden esetben nagyon oda kell figyelni arra, hogy nem húzódik-e meg valamilyen diszkriminatív szándék a háttérben. Vizsgálni kell a közszféra ellenes magatartást, és gondolkodást, ezért jó, ha időtálló javaslatok születtek. Nem véletlen, hogy minden aktuálpolitikai ügy kikerült az összefoglalónk szövegéből, hiszen iránymutatásról van szó, s ezekre a napi gon-

dokra öt év múlva remélhetőleg már senki sem fog emlékezni. S persze, az is valószínű, hogy a művésztörvény életre hívásáért még éveken keresztül tart majd a küzdelem, de nincs is ezzel semmi baj, hiszen amikor nekikezdünk, már akkor tudtuk, hogy az eléréséhez hosszú időre van szükség. Az is lehet, hogy nem művésztörvénynek fogják hívni, lényeg az, hogy azok a dolgok, amelyeket ezzel a szabályozással szeretnénk elérni, megvalósuljanak. Ha sikerül például elérnünk, hogy a kormányzat módosítsa a társasági adóról szóló törvényt, akkor a művészeti intézmények és szervezetek bevételeik arányában új forrásokhoz juthatnának. Az őket támogató gazdasági társaságok ugyanis a támogatással együttesen adókedvezményt kapnának. Így a finanszírozás kérdésében lépne előre hatalmasat. S aztán lehet, hogy utána a szervezet, a művészfoglalkozás következhet.

– Így apró lépésként igyekeznek elérni a nagy célt. Említette, hogy a határozati javaslatok nem a napi gondokra nyújtanak megoldást, mégis elég időszerű felvetés a szakmai nyugdíj kérdése.

– Ez volt az egyetlen határozati javaslat, amely valóban aktuálpolitikai kérdéssel foglalkozik. De itt is hosszú távú terveink vannak, hiszen minden a nyugdíj-rendszer reformjától függ, amelynek a vitája igazából még el sem kezdődött. Az viszont furcsa a számunkra, hogy azt

sem tudjuk pontosan, mi a kormányzati szándék. Ezért szerettünk volna ezekről a kérdésekről egyeztetni, mert elfogadhatatlannak tartjuk azt az eljárást, hogy az érintettek véleményének, álláspontjának ismerete nélkül döntsenek erről. A kongresszuson jelen volt a szociális és munkaügyi minisztérium szakállamtitkára, Herczog László, aki valamennyire megnyugtatót bennünket. Bár úgy tűnik, hogy valóban módosítani akarják a szakmai nyugdíjra vonatkozó szabályozást, ennek a tartalmára azonban nem tett semmilyen megjegyzést. Ami jelenthet jót és rosszat is...

– *Szintén egyre égetőbbé válik a jogvédelem kérdése. A 4. határozati javaslatokkal az Európai Bizottság egyik ajánlása ellen foglalnak nagyon határozottan állást.*

– Az utóbbi időszakban éles küzdelem alakult ki az egyes érdekcsoportok, az informatikai, ipari lobbik, a felhasználók, a jogosultak közötti. A mostani helyzetben a zenefelhasználásnak korlátlan lehetőségei vannak, így az informatikai ipar érdekében az alkotókat, előadókat kiszolgáltatott helyzetbe akarják hozni. Ez az ajánlás-tervezet ugyanis félrevezető és alaptalan indokokkal kívánja megszüntetni az ún. üres hordozók után fizetendő jogdíjat. Mi pedig úgy véljük, hogy az alkotókat, előadókat még további védelemben kellene részesíteni. Ne lehessen teljesen ingyenesen használni a szellemi alkotásokat. Ha ugyanis ez így van, akkor a következő kérdés az lesz, hogy miért nem lehet minden koncertre ingyen bemenni? Miért kell a művészeknek egyáltalán bármiért bármennyit fizetni? Az Európai Bizottság ebben a kérdésben meglehetősen álszent és egyoldalú álláspontot foglal el. Mi bíráljuk ezt a tervezetet, s ez már önmagában is jelzi, hogy változik a világ.

– *S mire vonatkozik pontosan a kulturális sokszínűségről szóló egyezmény?*

– Az UNESCO égisze alatt, tavaly októberben az államok képviselői elfogadtak egy nemzetközi egyezményt, ami a kulturális kifejezésre vonatkozik, s a művészeti alkotások, előadások sokszínűségének az elősegítését, támogatását célozza meg. Az államok ezt egyöntetűen elfogadták, és fontosnak tartották, hogy

Kozma Károly MSZSZ főtitkár, dr. Gyimesi László MSZSZ elnök, Sólyom-Nagy Sándor levezető elnök a MZTSZ elnöke, Herczog László a Szociális és Munkaügyi Minisztérium szakállamtitkára

ebből nemzetközi egyezmény szülessen. Az egyezmény ugyanis mindig azt jelenti, hogy a támogató államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy az egyezménybe foglalt jogokat, kötelezettségeket gyakorolni fogják. A sokszínűség leegyszerűsítve két fő vonulatból áll. Az első a globalizáció nem kívánt hatásainak az ellensúlyozására, az uniformizáló hatások ellen irányul, hiszen az egyezmény arról szól, hogy segíteni kell a sokszínű nemzeti művészeti törekvéseket. A másik rész pedig egy jogi, terminológiai és gyakorlati vitának egyfajta nemzetközi egyezményben történő lezárása. A kulturális alkotások, előadások egyidejűleg szolgáltatások is. Ezért a szolgáltatásokra vonatkozó szabályok vonatkoznak rájuk is. A versenyjog azonban versenyellenesnek minősíti a szolgáltatások, így például a kultúra állami támogatását. Ha például Magyarországon az állam támogatja a magyar nyelvű könyvkiadást, akkor versenyelőnyt biztosít a magyar szolgáltatásoknak, s ez jogszabályba ütközik. Ezzel az egyezménnyel éppen ezt a jogszabályt küszöböljük ki. Nagy jelentőségű ezért ez az egyezmény, ráadásul az aláírók oldaláról kötelezettségvállalást is jelent. Én abban látom a jelentőségét, hogy a nemzeti kulturális, művészeti jogalkotásnak nagyon széles mozgásteret ad. Azért kapcsoljuk a mostani kongresszushoz, mert fel akartuk hívni létezésére a figyelmet, s azt is lényegesnek tartottuk, hogy az egyezmény létrejöttében mindvégig együttműködtünk a kormánnyal.

– *A hosszú távú, több éves küzdelmek mellett a szakszervezetek azonban a napi harcokból is jócskán kiveszik a részüket. Most éppen a közalkalmazotti béremelésről folytatnak már hetek óta tárgyalásokat, a kormányzat ugyanis a közszférában idén be akarja fagyasztani a béreket.*

– A közalkalmazotti béremelésért nagyon keményen küzdünk, bár már az is látható, hogy a tárgyalások olyan komoly eredményt nem hozhatnak, de a szakszervezetek legalább a pozíciók megőrzéséért harcolnak. A 2007-es évben ugyanis a kormány 3-4%-os reálbér csökkenést tervezett. Ha 6,5%-os inflációval számolunk, akkor is legalább 6%-os béremelésre volna szükség. Arról nem is beszélve, hogyha a 6,5%-hoz hozzáadjuk a további terheket, hiszen nő az egészségügyi hozzájárulás mértéke, nőnek az egyéb terhek, az inflációs hatással együtt akár a csökkenés 10%-os is lehet. Ezért legalább az infláció mértékének megfelelő illetmény növekedésre volna szükség ahhoz, s akkor mondhatnánk azt, hogy elfogadtuk a kormány által tervezett 3-4%-os reálbércsökkenést. Az országos konföderációk szintjén megalakult már az Egységes Közszolgálati Sztrájkbizottság. Ebben az összes közalkalmazotti szakszervezet, így mi is benne vagyunk. Ha pedig az Egységes Közszolgálati Sztrájkbizottság tárgyalásai sem vezetnek eredményre, akkor várhatóan a közszféra dolgozói februárban egységesen lépnek sztrájkba.

R. Zs.

Kongresszusi összefoglaló

a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége Kongresszusának beszámolójából és határozati javaslataiból

1. A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége (MSZSZ) álláspontja szerint az államnak kötelezettsége – az Alkotmány alapján – az anyagi eszközök mellett, jogi eszközökkel is támogatni a művészeti élet szabadságát, többek között annak érdekében, hogy az érdeklődő közönség hozzáférjen azokhoz az értékes alkotásokhoz, előadásokhoz is, amelyek kommersz piaci körülmények között esélyhez sem jutnak.

A Szövetség kiemelkedően fontos eredménynek, és a művészetről szóló jogalkotás meghatározó jelentőségű eseményének tekinti az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulásról (ekho) szóló törvény megszületését.

E törvényben a jogalkotó egyértelműen megfogalmazta többek között azt, hogy az Országgyűlés kötelezettsége a művészeti élet szabadsága megvalósulásának előmozdítása, továbbá elismerte e célnak a megvalósítása érdekében közreműködő személyek - azaz a művészek - tevékenysége sajátosságainak létezését. Az ekho törvény bevezető sorai azt is rögzítik, hogy a művészek számára a kedvezményeket – jelen esetben a közteherviselés körében – az Országgyűlés alkotmányos és társadalompolitikai célkitűzéseinek érvényesítése érdekében biztosítja.

Az ekho törvény elfogadásával a jogalkotó – a művészeti élet szabadságát elősegítve – a művészek és a művészek foglalkoztatói számára a közteherviselés körében alkotott jogi eszközt.

Az MSZSZ további lépésként szükségesnek tartja a művészetre vonatkozó állami szerepvállalás, az ún. nemzeti alapintézmények körének jogi meghatározását, a művészeti intézmények és a művészek sajátos tevékenységét, foglalkoztatási feltételeit és annak feltételrendszerét szabályozó, a művész jogállást is magába foglaló művészeti törvény megalkotását.

Szintén kezdeményezi a társasági adóról szóló törvény módosítását, melynek eredményeként a művészeti intézmények, szervezetek – hasonlóan a filmes vállalkozásokhoz – bevételeik arányában új forráshoz juthatnának azáltal, hogy az őket támogató gazdasági társaságok a támogatással együttesen adókedvezményt élveznének.

A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége ezzel együttesen támogat minden olyan kezdeményezést, amely a fenti célokat bármely ütemezésben, vagy részletszabályozásban kíván megvalósítani.

2. Az MSZSZ tiltakozik a művészek, művészeti munkavállalóinak egzisztenciális fenyegetettsége ellen. Kollégáink maradandó alkotásaikkal, előadásaikkal, művészeti nevelő munkájukkal felbecsülhetetlen értékeket adnak a jelen és az utókornak.

Véleményünk szerint ez a fenyegetettség gyakran nem elsődlegesen, vagy egyáltalán nem a költségvetési helyzet, hanem – különösen a munkaerő túlkínálat és munkanélküliség miatt nehezen védhető területeken és foglalkoztatóknál – a foglalkoztatói pozícióelőnyvel való visszaélés eredménye.

Sajnálatos módon, a művészeti területen a munkaadók, foglalkoztatók egy része jelenleg még – az európai uniós gyakorlattól teljesen eltérően – semmilyen módon nem vesz részt a társadalmi párbeszéd folyamatában, nem működik együtt a szakszervezetekkel, így kollektív szerződések sem jönnek létre.

Emellett a munkaadók ritkán tömörülnek munkaadói szövetségekbe, ezért az ún. ágazati kollektív szerződések (megállapodások) megkötése rendre meghiúsul.

A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége és tagszakszervezetei kiemelkedően fontosnak tartják a társadalmi párbeszéd intézményét, a munkaadókkal történő együttműködést, és változatlanul készek az ilyen együttműködésre, párbeszédre.

3. A Szövetség felkéri az érintett kormányzati szerveket, hogy kezdjenek mielőbb egyeztetést, az ún. művész szakmai nyugdíjra vonatkozó kormányzati elképzelésekről.

Az MSZSZ elfogadhatatlannak tartja azt az eljárást, amelynek során a döntések az érintettek véleményének, álláspontjának ismerete hiányában alakulnak ki.

4. Az MSZSZ kiemelkedő fontosságot tulajdonít a szerzői, előadóművészi és az ún. szomszédos jogok védelmének.

A Szövetség elutasít minden olyan törekvést, amely a szerzői és szomszédos jogokat, azok védelmét, és ez által a művészek jogdíjának jogi alapját kérdőjelezi meg.

A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége a leghatározottabban tiltakozik az Európai Bizottság azon ajánlás-tervezete ellen, amely – teljesen figyelmen kívül hagyva az európai művészeket képviselő számtalan szakszervezeti, szakmai és más szerzői jogvédő szervezet egyöntetű tiltakozását, és egyben engedve az informatikai ipari lobbizás csoportoknak – félrevezető és alaptalan indokokkal kívánja megszüntetni, az ún. üres hordozók után fizetendő jogdíjat.

A Szövetség felkéri a magyar kormányt arra, hogy ne támogassa ezt a művész és kultúra ellenes javaslatot.

5. A Szövetség üdvözli az UNESCO Kulturális Kifejezés Sokszínűségéről szóló Nemzetközi Egyezményt, és köszöni a magyar kormányt, a kulturális kormányzatnak, a Magyar Kollégiónak, és valamennyi, az egyezmény sikeréért tevékenykedő szervezetnek és kollégának a tevékenységét.

A kongresszus felkéri a kulturális kormányzatot arra, hogy tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a magyar Országgyűlés mielőbb ratifikálja az egyezményt.

A Művészeti Szakszervezetek XVII. Kongresszusa

Budapest, 2006. november 23.

Év végi koncertekről

A Budapesti Liszt-ünnepek rendezvénysorozatára november 18-a és 26-a között került sor. Hogy a nyitány harangjait mégsem az ünnepelt valamely művével kondították meg, életrajzi adatokkal magyarázható. 1886-ban bemutatott III. („Orgona”) szimfóniáját a nem sokkal korábban elhunyt pályatársa emlékének ajánlotta Saint-Saëns. November 18-án tehát e mű, valamint Liszt: Esztergomi miséje csendült fel a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. A **Győri Filharmonikus Zenekar** és a **Szlovák Filharmonia Kórusa** lépett fel Antal Mátyás vezényletével, szólistaként Hajnóczy Júliát, Mester Viktóriát, Gulyás Dénest és Kovács Istvánt hallhattuk, orgonistaként Zászkaliczky Ágnes működött közre.

Ismét szembesülni kellett a ténnyel: még a gyakori koncertlátogató is eshet a naivitás (visszatérő) hibájába. Például, azt feltételezve, hogy a frekventált jelentőségű fellépés inspirálja a muzikusokat. Nyitókoncert, két olyan művel, amely korántsem mondható napjainkban hazánkban repertoárdarabnak – kihívást is jelenthetne. De nem tette!

Hallottunk egy részletszépségekben bővelkedő szimfóniát, majd udvarias egymásra-mutogatás következett, amikor is mintha mindenki a többiekért várt volna, hogy majd csak történni fog valami.

Misék koncerttermi előadásának nagy a tétje: az interpretációnak igazolni kell a műnek a funkciótól független megszólaltatását. Tehát, ideális esetben, a művészet papjai (és papnői) celebrálnák a misét. Ehelyett azonban úgy adták elő, hogy azt inkább „visszakonferálni” érdemes: elhangzott.

Letudták a feladatot a zenekari játékosok (akik korántsem játékosnak, inkább szolgálattevőnek érezték magukat, már-mint, hogy teljesítenek egy szolgálatot), a Mise legszebb pillanatait egyértelműen az énekkarnak köszönhetjük. A szólistákat keresve sem lehetett volna előnytelenebbül összeválogatni. Volt köztük „nagy név”, nemzetközi díjak nyertese, fiatalon ígéretes tehetség – de összhang az alig. Mindenki fújta a magáét; mindig tisztán, hangképzés és formálás szempontjából kifogástalanul elsősorban Hajnóczy, érzékenységet leginkább Mesternél vehettünk

észre, sztár-allűröket pedig a férfiaknál. Gulyás dinamikával győzött, Kovács a beszédhibás hangzók számával utolérhetetlen. Amiben közös nevezőre hozható a teljesítményük: egyikük sem törődött szólalás tartalmával, sem a szavak, sem a hitvallás-értékű mondatok léptékét tekintve.

A zenekar esetében leginkább a vonósok szólalás-volta hiányolható. A többségükben kétségkívül jó képességű hegedűsök például inkább szólólistá-rangú játékosok alkalmi társulásának tűntek. Mindvégig munka folyt a színpadon, (nem kétséges: volt dolog!), áhítatnak, művészetnek pedig érzete-képzete sem merült fel. Antal Mátyás vendégkarmesterként állt az együttesek élén; amennyiben a szlovák kórusral megtalálta a hangot a próbák során, nem lett volna ez lehetetlen talán a többi közreműködővel sem. Erre azonban, a hallottak alapján úgy tűnik, kísérlet sem történt.

* * *

A másnapi Liszt-est: a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia által meghirdetett Szent Erzsébet Jubileumi Év ünnepélyes megnyitója. Itt helyénvaló az „ünnepélyes” jelző, habár leginkább a közönségnek köszönhetően. A Szent Erzsébet legendája idején a Művészet Templomában érezhettük magunkat. A közönség: közösség volt; s nem csak azért, mert előtte Erdő Péter bíboros tartott beszédet, s átadásra került az „Ezüst róza” díj. Vágni lehetett a csendet – a figyelem csendjét. Pedig füledt volt a terem, ráadásul az sem könnyíthette meg a hallgatók dolgát, hogy hallás alapján kellett követniük a német nyelvű mű cselekményét. Vagy mindenki tudta, hogy transzponálható a mondas, miszerint csak a szívünkkel láthatunk igazán jól?

Mindenesetre, a **Danubia Szimfonikus Zenekar**, a **Nemzeti Énekkar**, a **Magyar Rádió Gyermekkórusa** és a szólisták Héja Domonkos vezényletével ideális légkörben muzsikálhattak. Hogy az oratóriumot méltán tekinthetjük opera jellegű és rangú kompozíciónak, nem egy részlet tanúsította. A szólistáknak különböző rangú feladatot szánt a szerző – ezúttal legnagyobb átütő erővel a Zsófia őrgrofnét megszemélyesítő Wiedemann Berna-

dett rendelkezett. Az ő példáján lehet leginkább szemléltetni mindazt, amitől elhithető erejű és mindmáig (érzelmileg) élő-eleven és aktuális a 19. század zenéje. Őt hallgatva, nem technikai kérdésekre figyelünk fel (nehéz-e a szólalás, öli-e a hangot, stb.), hanem a kompozíció által megjelenített életnek leszünk már-már részesei. Nála hús-vér figura a szereplő, nem pedig a szerzők szócsöve: indulatokkal, érzelmekkel. Vélhetően őt a legjobb kísérni is, hiszen hangszeres partnereit a Liszt által megálmodott világba vonzza – ahol nem csupán az írott kotta többé-kevésbé pontos megszólaltatását célozzák. Hasonló értő-érző kottaolvasásról tett ismét tanúbizonyságot a Nemzeti Énekkar, melynek minden megszólalása felért egy-egy imával, fohással.

Hosszasan kellene keresgélni régi koncertkalendáriumokat lapozgatva, amíg rátalálnánk a legutóbbi Szent Erzsébet-előadásra. Most, amikor a nagy létszámú együttes megtanulta a művet, pazarlás megelégedni egy (vagy akár néhány) előadással. További alkalmakkor erősödne, ugyanakkor letisztulna a produkció – és még inkább sajátja lenne megszólaltatóinak. Legalább addig kellene műsoron tartani, amíg nem érződik a mű végeztével az a jóleső fáradtság (jó mulatság, férfimunka volt), ami nyilvánvalóvá teszi a játékosok teljes jelenlétét. Mert „üresjáratok” azért szép számmal akadtak – de soha rosszabbat!

* * *

Ugyanaznap (november 19.) délelőtt a **BM Duna Palotában** a zenekari művészek egészen másfajta feladatainak lehetünk tanúi. Ifjúsági bérleti előadáson került először színre Magyarországon Howard Blake zenés meséje, A hóember. Pontosabban, ezt hirdette a műsor. Valójában azonban többet kaptak az ifjú hallgatók. A műsorvezető Zelinka Tamás népszerű klasszikus és barokk muzsika után „tálatá” a 20. századi programot. Az eredményt aligha szabad objektív mércével mérni – az apróságok (néha egyenest: csöppségek) meglepően fegyelmezetten hallgatták a zenét, ami példaként szolgálhatna idősebb, néha akár felnőtt közönség számára. Más kérdés, hogy voltak problémák: a 21.

században is kezelhetetlen-irányíthatatlan a mikrofonba mondott mese-szöveg hangereje, s így csak a legelszántabbak próbálták meg figyelemmel követni.

Ami szempontunkból fontosabb, a zenészek feladata, szerepe, az adott lehetőségek között. Tény, magas-művészetről nemigen lehetne beszélni. Mégsem felesleges az igényességre való törekvés, hiszen olyasmis válik lehetővé a Duna Palota hangversenytermében, ami akár életre szóló indítást adhat jövőbeli közönségeknek és előadóknak. Itt szinte tapintható közelségbe kerülnek a zenével/zenészekkel a gyerekek; ugyanakkor hallaniuk kell, hogy itt: szépség születik, harmónia. Érzik e feladat felelősségét a zenekari játékosok, akik többsége „civilben” szintén szülő – egyszerre figyelnek munkájukra, a művek megszólaltatására, s próbálnak oldott-közvetlen légkört teremteni. Kedves-közvetlenségével szeretetre méltó jelenség a karmester Deák András is. Elnéztem: amíg gyerekeknek játszottak, maguk is visszafiatalodtak; a különösebb technikai problémát nem jelentő szövegek összességéből többetként élményt adó mű születik, melynek részletein élvezettel dolgoznak. Játszanak – s ha a produkció egésze nem is kívánczik megörökítésre felvételen (lehetővé téve a többszöri felidézést), nyilvánvaló: az esetlegességek egyedi/egyszeriek, vélhetően legközelebb nem változatlanul fordulnak elő.

Miközben Gömöri Mari és Gömöri György fordításában szólt a mese, arra gondoltam: milyen jó lenne, ha a gyerekeknek szánt 20. századi magyar darabok is hasonlóan lelkes előadókra találnának. Igaz, a gyerekoperákhoz több énekesre van szükség – de hallgatva A hóember megszólaltatásában résztvevő három fiú énekét s a lelkes fogadtatást, nem tűnt elképzelhetetlennek akár Szőnyi Erzsébet, akár Szokolay Sándor meseoperáinak (esetleg csak keresztmetszet-szerű) előadása (hogy csak a 20. századi „klasszikus” gyerekzenék szerzőit említsem).

Néztem a picurkákat: az ünneplőbe öltözötteket és azokat, akik a TV-nézés természetességével figyelték a színpadot. Ők még mit sem tudnak komolyzene és könnyűzene különbségéről, a kortársművészetek nehezen-érthetőségéről. De jó lenne, ha úgy nőhetnének fel, hogy csak hallomásból értesülnének ilyen problémákról...

* * *

A Mozart-émlékév végéhez közeledve, talán „telítődünk” örökértékű-népszerű kompozícióival? A Requiem például, amely egyébként, bármiféle évfordulás alkalmától függetlenül is gyakori műsorszám mind hangversenytermekben, mind templomi rendezvényeken, megundhatatlan? (Karinthy-féle fordulattal: És ha igen, akkor miért nem?!) Rengeteg múlik az előadókon, s nem csupán zeneileg: ha ők csupán újrájátszák, a közönség nem tehet mást, mint hogy újrhallgatja. Ez történt a **Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar** és a **Nemzeti Énekkar** november 23-i estjén. Antal Mátyás vezényelt, szölistaként Kertesi Ingrid, Jolana Fogasová, Szappanos Tibor és Peter Mikulás lépett fel. Az együttesek létszámának csökkentésével feltehetőleg a korhű gyakorlatnak kívántak adózni – az eredmény sápadt-pasztell hangzás lett. A szövegértésből adódni kellene az életleti interpretációnak – ezzel adósaink maradtak az előadók. Igaz, mozdulataival nem inspirálta őket a dirigens sem, megelégedett az üzembiztossággal. Pedig a remekmű a legkritikább esetben „önjáró”; legfeljebb több vagy kevesebb energia szükséges ahhoz, hogy a mindenkori előzőt felülmúló interpretáció szülessen.

Az est műsorának második részében Honegger Karácsonyi kantátáját hallhattuk. Új szint hozott a mű előadásába a Magyar Rádió Gyermekkórusa, s mintha felélénkültek volna a hangszeresek is. De a közönségen nem tudtak segíteni: jólnevelten hallgatták végig azt a művet, melyben sorjáznak az ismerős karácsonyi dallamok, s egymásutánjuk a karácsonyváras izgalmát előlegezi. Ha a Mozart-mű éppen ismertsége okán nem hatott – most lett volna mire felfigyelni! Izgalmas már a különböző nyelvek keveredése, a latin keretbe ágyazódó francia és német „örökzöldek”. Egyén és közösség fohásza, helyettünk és érettünk – kell-e több, hogy személyes élménnyé váljon egy mű? Ezúttal nem talált értő fülekre a zene: taps, irány a ruhatár; s hiába keresek örömtől csillogó tekinteteket, a szeretet-ünnep melódiái elszálltak az éterbe. Győzött a realitás, hiába, még csak november 23-án írt naplót...

* * *

A Budapesti Liszt-ünnep záróestjét november 26-án a **Nemzeti Filharmonikus Zenekar** adta, Kocsis Zoltán vezénytelével. A műsoron két szimfonikus költe-

mény – a Les Préludes és a Mazeppa – között átiratok szerepeltek. Farkas Ferenc hangszerelésében a Funerailles, Weiner Leó hangszerelésében a Lidércfény csendült fel, a többi zongoraművet Kocsis Zoltán ültette át zenekarra. Furcsa, vissza-élményhez jutottunk, amikor a műfaj-teremtő tételek között szinte azonos apparátuson csendültek fel hosszabb-rövidebb zongoraművek, az életmű különböző korszakaiból. Tudjuk, sokáig Liszt zenekara – a zongora volt, amelyen soha-nem-hallott hangzásokkal mindent képes volt megjeleníteni. És hogy mi ez a „minden”? Erről adtak fogalmat az átiratok, melyekben a plasztikus zongorazene egyszeriben többdimenziós mélységet és magasságot kapott. Több-e, más-e, mint az eredeti? Valószínűleg előadója változtatja! Amit a szín-gazdagság révén kétségkívül nyerünk, többet – ám közben elvesz az a heroizmus, hogy a hangzó csodát *egyetlenegy* muzsikos képes életre kelteni. (Kérdés, napjainkban van-e érzékünk az effajta egyszemélyes teljesítmények iránt – amikor a munka és az erőfeszítés észrevétlenül a háttérbe kerül, s ámulat keltésére marad a romantikus varázslás gesztusa.)

A hangszereléssel érdemes lenne mélyrehatóan foglalkozni – a koncertteremben azonban elsődleges az élmény! A hangszínek bontott zongorahang leköti a figyelmet, ám csakhamar más tolaodott előtérbe: a tempóválasztás kérdése. Kocsis, a virtuóz zongorista, virtuóz karmesterként „zongorázik” zenekarán, időnként már-már követheletlen gyorsaságba hajszolva játékosait, akiknek – úgy tűnt – kedvükre volt a kihívás; főként a fúvósoknak kellett szinte a lehetetlenre vállalkozniuk.

Goethe mondásának analógiájára, miszerint „a szín a szem érzékére ható törvényszerű természet”, Webern a hangot definiálta „a fül érzékére ható törvényszerű természetnek”. Nos, Kocsis minden bizonnyal túllépi a határértékeket. Meglehet, az ő számára dekódolható az ilyesfajta hangszeres jelzésrendszer, amelyet néha szinte gyorsírásnak illetve gyorsolvasásnak tarthatunk, mégsem ártana, ha „bevárná” a közönséget. (Legalábbis azokat, akik szívesen követnék őt.) A zene: nyelv, a zeneművek mondandója pedig megéri/megérdemli azt az időt, ami szükséges ahhoz, hogy a hangzás felfogható legyen (miután a hangszeresek heroikus teljesítménnyel képesek megszólaltatni). Ráadás-

sul a „felfoghatóság” nem kizárólag tempó- illetve sebesség kérdése; legalábbis történeti (romantikus!) zenéknél érdemes számításba venni olyan történeti kategóriákat, mint a hangulat, az érzelmi vagy épp indulati töltés.

Mindennapjainkban át- meg átszövik egymást a valós és a virtuális jelenségek. Szinte magától értetődőnek tartjuk a léptékváltások önállósodását; a rovar-riasztó, öntapadó óriás-katicabogár épp annyira természetes, mint kulcstartó-figuraként a mini-dinoszaurusz. De nem lenne jó, ha a heroikus vívódásokat-küzdelmeket rajzfilm-figurák fiktív érzelmei-indulatai helyettesítenék, s a műalkotások tartalmát tetszőlegesen idézőjelbe tehetnénk. Nem beszélve arról, hogy végül a zeneműveknek a hallgatóra gyakorolt emocionális hatása is eltűnne, időszakos kortünetté degradálódna.

* * *

December 5-vel csak „papíron” zárult le a Mozart-év; tehát, akinek „annyi jó kevéssé” volt, dúskálhat a folytatásban. Például, újabb Don Giovanni előadásban december 11-én, a Művészetek Palotájában („In memoriam Sir Georg Solti”, a Solti-emlékévé nyitóelőadásaként). Győriványi Ráth György vezényelte a Magyar **Állami Operaház Zenekarát**, az **Angelica Leánykart** és a **Honvéd Férfikart**, az énekes szólisták többsége ismert művész. Don Giovanni – ki tudja, hányadszor, ismét magyar nyelvű szövegezés nélkül (nosztalgikus érzéssel gondolhatunk olyan – nem is oly régi – koncertszerű előadásokra, ahol írott szöveghez juthatunk hozzá...). A varietas delectat elv értelmében akár örvendezhetnénk az újabb interpretáció(s kísérlet) felett, az azonban bizonyos: megannyi hallgató – egyik-másik közelmúltbeli előadás ismeretében – bizonyos elvárásokkal ül be a nézőtérre. Alkalmi kritikussá válik a legbékésebb zenebarát is, hiszen úgy érzi: van fogalma a műről. Tehát, mindenképp fogékonyabb a publikum az átlagosnál. E ténynek kihívásként kellett volna szolgálni, szinte minden résztvevő számára.

Győriványi Ráth Györgyöt ritkán látjuk-halljuk idehaza (legutóbb a Zsidó Fesztiválon, Saint-Saëns: Sámson és Delilájának dirigenseként), viszont az Operaház Zenekara mégsem tekintheti őt vendégművésznek (legutóbbi nagyszabású közös munkájuk eredménye Mozarttól A varázsfuvola című opera felvétele).

Joggal várhatni el tehát tőlük, hogy közös zenei nyelvet beszéljenek. Ráadásul, e zenekarnak úgy operajátszásból, mint énekesek kíséretéből mintaszerűnek kell lennie! Az eredmény – talán az egyébként jogos elvárások következtében – mégsem tűnt mindig meggyőzőnek.

Ezen az esten aligha kaphattunk fogalmat a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem remek akusztikájáról. A koncertszerű előadás (mely megnevezés épp az utóbbi hónapokban meglepően sokféle produkciót takart) ezúttal úgy jött létre, hogy a kórus előtt álltak a szólisták, köztük és a hallgatóság között foglalt helyet a zenekar. Részben tehát érvényesültek a megszokott relációk – annyi különbséggel, hogy a hangszerekek is „reflektorfénybe” kerültek.

Örömet, vagy legalábbis buzgó ügyszertetet vártunk volna – ehelyett egy zsoldoshadsereg mentalitásával kellett szembeszűlnünk. Anélkül, hogy oknyomozásra vállalkoznánk, keresve motivációt, indítékokat, pusztán a megvalósult hangzásból kiindulva megállapíthatjuk: aki esetleg ott és akkor hallotta volna először e mozarti remeket, aligha értené e mű megkülönböztetett helyét-szerepét sem a Mozart-életműben, sem pedig a műfaj történetében.

Tény, a hangzás általában életteli volt; azonban legfeljebb dinamikai különbségeket érzékelhettünk – az egykori feszültségek kilúgozódtak, maradt egy ismert mese (sztori) újra-felelevenítése. Nehéz lett volna költői jelzőket társítani hangulatfestésként; a nyitányban a szinkopált mozgás pusztán ritmikai jellegzetesség marad; s olyasmi, mint például a hangnemszimbolika, aligha foglalkoztatta az előadókat. Mindvégig hiányzott tehát a „dramma giocoso”, legfeljebb néha az opera seria reprezentatív jellegét érezhettük az igényes szólamokban.

A szólisták, akik önmagukban a minőség széles skáláját képviselték, szerencsére közös jeleneteik során igyekeztek felülmúlni önmagukat.

A koncertszerű előadások óriási lehetősége, hogy olyan énekesek is szerepet kaphatnak bennük, akik színpadi (kosztümös) fellépésre kevésbé alkalmasak. Akik viszont a színpadi gyakorlatból jönnek, kizárólag az éneklésre koncentrálva, hihetetlen többletet produkálhatnak.

Mint oly gyakran, most is a szolgáló érdekesebb volt az úrnál. Ferruccio Furlanetto Leporellója inspirálóan hathatott Don Giovanniként Horváth Ádámmra, akit vi-

szont a Kormányzóval (Polgár László) aligha lehetett „közös nevezőre” hozni. Fodor Beatrix mind magabiztosabb Donna Annaként; Don Ottaviojaként Daniil Shtoda mutatkozott be az est közönségének. Meláth Andrea Donna Elvirája esetében nem lehetett tudni, a helytelen szerepfelfogás következménye, ami szól – vagy pedig esetleges hangdiszpozíció eredményezte a frusztrált-frigid (!) szólamot. Az énekesek „sorbaállítása” a lehető legszerencsésebb volt – mégis, legritkább esetben jöttek létre egymásra zeneileg is reflektáló szólamok. A végére hagytam a legtetszetősebb párost: Hábetler András Masettőként minimális mozgással is érzékenyen reagált az est (Furlanetto melletti) kiválóságára. Keszei Bori ezen az esten remek Zerlina-figurával örvendeztette meg a közönséget.

Gyümölcsöző ötlet volt az üde hangú Angelica Leánykar szerepeltetése, csakúgy, mint a szerepjátékra (mindig) kész Honvéd Férfikaré. Harazdy Miklós continuója fakó és élettelen volt, inkább korrepetítor-jellegű, biztonságra törekvő.

A zenekar játékaiból szívesen csak a „pezsgőárára” emlékezem: példás precizitással játszottak a vonósok: minden a helyén volt, erőlködés nélkül, feszületlenül. Épp eme remeklés teszi érthetlenné a megannyi pontatlanságot és indifferens játékokat.

A tempók kérdéséről illetően, vélhetőleg nincs egyedüli üdvöztető megoldás. Hitem szerint azonban addigra, amire közönség elé kerül egy produkció, ki kell alakulni annak, amit el is akarnak és el is tudnak játszani a hangszerekek. Akkor nem fordulhat elő, hogy jószerivel csak szemelvényeket halljunk Donna Anna utolsó áriájából, merthogy nem volt ideje kiénekelni a hangokat, kimondani a szótagokat.

Ki hibáztatható mindezért? A bűnbakkeresés nem a kritikus dolga; arról a lehetőségéről viszont nem lenne szabad megfeledkezni a mindenkor zenekarnak, hogy éljen a kötelességgel: játssza azt és úgy, amit és ahogyan a karmester kér. Amennyiben tényleg az szól, amit a dirigens kér, kiderül, hogy hol az igazság.

Csak remélni tudom, hogy nem ezt az előadást örökíti meg hangfelvétel (bár a technika csodákra képes). Főpróbának viszont, későbbi stúdiófelvételhez ideális, mert nagyjából feltérképeződtek a határok, melyek között immár biztonságosabb lesz a tájékozódás.

* * *

Újabb az tűnik fel a **Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar** koncertjeit hallgatva, hogy rendkívüli megpróbáltatásnak vannak kitéve a muzsikusok. Lehet, hogy ez már az éves műsor-előzeteseket lapozgatva is feltűnhetett volna, ám igazából az (és akkor) érzi át, aki szinte rendszeresen jelen van a zenekar koncertjein. Voltaképp az újítás, a kísérletezés, és mindenfajta kezdeményezések hasznosak (lehetnek), ám az adagolás mennyisége igencsak meggondolandó. Lehet-e gyors egymásutánban „szívet cserélni”, hozzáállást, magatartást, s milyen pozitív és negatív utóhatásokkal jár az ilyesmi? Erre a rövid eszmefuttatásra az készített, hogy novemberben Mahler: II. szimfóniát is hallottam előadásukban és jelen voltam opera-, musical- és jazz-estjükön (BelcanPop) egyaránt (közben, természetesen, egészen más tematikájú koncerteket is adtak). Ezek után felfokozott érdeklődéssel vártam december 17-t, amikor a Zeneakadémián Brahms: a-moll kettősversenyét és Richard Strausstól az Itáliából című szimfonikus fantáziát tűzték műsorra. E koncertet Francesco La Vecchia vezényelte, a kettősverseny szólóit pedig a zenekar koncertmestere, Oláh Vilmos és az orosz születésű, Németországban élő, konzervatóriumi tanulmányait Moszkvában végző Daniel Bron játszotta.

A kettősverseny esetében (erény-e vagy sem?) erősen érződött a mű szimfonikus fogantatása. A zenekar monumentálisan szól, ám a bensőségesség iránti érzékenységről nem tett tanúbizonyosságot. A dirigens mintha megelégedett volna a metrikus összefogással, ami azt eredményezte, hogy minden statikusabban szól, mint kellett volna. Amikor „korrekten” kísérték a szólisták egyikét, másikat vagy duóját, a pillanat erősebben érződött, mint az, hogy a zene: folyamatokból áll, s minden pillanat egyszerre következménye illetve előzménye egy-egy másíknak. A szép hangon játszó szólisták közül a hegedűs bizonyult érdeklődőbbnek, reflektívebbnek; a csellista bízott abban, hogy ha ő jól játszik, mindenki „együtt lesz vele”. (Mi tagadás, gyakran ez is történt...) Mégis, a személyesség ritkán jutott kifejezésre, s vélhetőleg valamilyen előadó a finale-tételben érezte legjobban magát.

Strauss korai alkotása ritkán csendül fel koncert-termekben, s világszerte kevés

zenekarnál lehet repertoárdarab. Ritkaságot játszani, inkább többé mint kevésbé ismeretlent – gyakori szerep ez a zenekar számára. S mivel a szólások nem okoztak különösebb problémát, a faktúra többnyire áttekinthető – nagyobb kedvvel játszották. Ebben nyilván része volt annak is, hogy a dirigens is aktivizálta magát. Személyes ügyének érezte e mű előadását: lelkesítően ágált, még olyankor is, amikor már megszületett az általa kívánt hangzás.

Mindenesetre, az Universitas-bérlet közönsége nem panaszkodhatott: hallhatott ismertebb és ismeretlenebb művet – s észrevétlenül, a 20. század felé vezető egyik (zenei) utat népszerűsítette a program másodikként.

De azért nem ártana időnként számvetést készíteni: mennyi az, amit nemcsak hogy elbírnak, hanem amit rossz szájjal és frusztráló mellékkörülmények nélkül, kedvvel és lelkesedéssel tudnak megvalósítani a zenekari tagok.

* * *

Nemcsak szeretettel, hanem alapos-lelkes felkészüléssel és koncentrált játékkal is köszöntötte születésnap koncertjén Onczay Csabát a **MÁV Szimfonikus Zenekar**, Gál Tamás vezényletével. December 19-én a Zeneakadémia közönsége méltán jutalmazta nagy tapssal mindhárom műsorszámot. Parádéztak Rossini: Tell Vilmos – nyitányában a zenekar gordonkásai, akik közül a bevezető szakaszban ötnék jutott szólisztikus játszánivaló. A hatásos nyitány jól felépítetten csendült fel, őszintének ható pátoszszal, megilletődéssel, s nem utolsó sorban: diadalittas kicsengéssel. A romantikus muzsika érzelmeket közvetített, oly módon, hogy a hallgató akarva sem tudta volna kivonni magát a hatása alól. Ezzel a személyes megérintettséggel – természetesen – megkülönböztetett figyelem jutott az est ritkaságának, Julius Klengel két gordonkára komponált Versenyművének. Az ismertető tanúsága szerint most került sor a budapesti bemutatójára, melynek külön érdekessége, hogy szólistaként apa és fia, Onczay Csaba és Zoltán lépett fel. A szerző, a német gordonkaiskola „atyamestere” (többek között Gregor Pjatigorszky tanára), rendkívül kényes és nehéz szólista-szólásokat komponált. Igazi erőpróba ez a kompozíció, ráadásul rendkívül veszélyes:

anyaga olyan plasztikus, hogy első hallásra még a kevésbé kifinomult hallásúak is észrevehetik a legapróbb bizonytalanságokat vagy épp sikerületlen megoldásokat. Hogy mindennek ellenére mégis hálás feladatnak tűnik megszólaltatása, annak titka abban rejlik, hogy egybekomponált tételeivel egyetlen óriási ívet ír le, s így a sodra, lüktetése mindig a következő hangra, frázisra, motívumra irányítja a hallgatók figyelmét. Nincs idő tehát közben elmélázni, tételszünetben kiértékelni a hallottakat – a kevésbé sikerült megoldásokon gyorsan átsiklik a figyelem (főként ha a folytatás élménytadó szépségű). A csellók nemcsak énekeltek, hanem gyakran olyan magasságokba kalandoztak, hogy alig hittünk a szemünknek: valóban cselló hozza létre e hangokat. Az azonos zenei felfogásban játszó két szólista, a zenekar arányos kíséretével, mindvégig centrális szerepet foglalt el. Ebben nagy szerepe volt a dirigensnek, aki alapos műismeret birtokában, egyszersmind a mindenkor hangzás kontrollált irányításával gondoskodott érzékeny háttérről számukra.

Az újdonság után a csellóirodalom egyik kedvencének magánszólamát játszotta a 60 esztendő művész-tanár. Dvorák h-moll gordonkaversenyét viszont éppen azért „veszélyes” műsorra tűzni, mert megannyi felvételtől, megannyi interpretációból ismerheti (elsősorban a szakmai) közönség, tehát a szólista „megméretik”. Szerencsére e kihívásnak is remekül tett eleget Onczay, aki növendékei számára egyszersmind produkálta a módszertanból ismert „a tanár mintaszerű bemutatása” feladatot. Vélhetően sok csellista-növendék hallgatta e koncertet, s nem elsősorban a műsor miatt, hanem az interpretációra figyelve.

Kedves gesztus, hogy ráadásul a családi duó kortárs szerző művével kedveskedett a közönségnek: Lendvai Kamilló nekik ajánlott művéből szólaltatva meg egy tételt.

A közönség azzal a jóleső érzéssel hagyhatta el a termet, hogy megerősödött abban a véleményében: az élő zene nem helyettesíthető a legkiválóbb felvétellel sem; a koncertnek pótolhatatlan atmoszférája van. Még akkor is, ha hangfelvételel történő megörökítése nem keltene hasonlóan jó benyomást.

Fittler Katalin

Havas Kató: Emlékezés Waldbauer Imrére

(1892. ápr. 13. Budapest–1953. dec. 3. Iowa City, USA)

Fritz Kreisler: A magyar zenéről

A zenetörténet-rovatunkban közreadott írások ezúttal az 1930-as évek elejére kalauzolják vissza a magyar zene és hegedűjáték iránt érdeklődő olvasót. Előbb egy világszerte ismert, magyar hegedűpedagógus, Havas Kató emlékezik egykori tanárára, Waldbauer Imrére, majd pedig a hegedűjáték történetének egyik legnagyobb alakja, Fritz Kreisler osztja meg velünk gondolatait a magyar népzeneiről. Az írások a STRAD c. zenei folyóirat 1985. évi 95. kötetében (940–942. l.), és a Muzsika c. zenei folyóirat 1930. január–februári számában jelentek meg.

Havas Kató, az 1939 óta Angliában élő, világszerte elismert hegedűpedagógus Erdélyben, Kézdivásárhelyen született 1920. november 5-én, és öt éves korában kezdett hegedülni Kolozsvárott. Tíz éves korában, 1930-ban, Telmányi Emil közbenjárására került Budapestre Waldbauer Imréhez, a Zeneakadémiára. 1939-ben debütált nagy sikerrel New Yorkban, a Carnegie Hall-ban, majd amerikai turné és rádiószereplések következtek. Egy év múlva férjhez ment, és ezt követően három gyermeke nevelésének szentelte idejét. 1960-ban kezdett tanítani. Új hegedűtanítási módszerének lényege: feloldani a hangszeres játék közben fellépő fizikai és lelki eredetű feszültségeket. Az általa kifejlesztett „Új megközelítés” (New Approach) terjesztésére 1985 januárjában nemzetközi szövetség alakult KHANA (Kató Havas Association for the New Approach) elnevezéssel, mely szervezetéhez 2000-ig már harminc országból csatlakoztak szakemberek. „Páratlan eredményeiert” 1992-ben elnyerte az Amerikai Vonóstanárok Szervezetének kitüntetését (International Award), és megkapta a Brit Birodalmi Rendet (CBE) is. Alapítója és vezetője volt a Purbeck Music Festival-nak (Dorset), a Roehampton Music Festival-nak (London), és az International Festival-nak (Oxford). Jelenleg az International Summer School of Strings (Nemzetközi vonósiskola, Oxford) vezetője. Európában, Amerikában, Kanadában, Ausztráliában és Új Zélandon is tartott kurzusokat, és számos TV-műsorban szerepelt. Az YMISO Hungary Alapít-

vány, a Fővárosi Pedagógiai Intézet és a Zenetanárok Társasága felkérésére 2002-ben Budapesten, a Régi Zeneakadémián tartott kurzust.

Könyvei:

A New Approach to Violin Playing (A hegedűjáték új megközelítése, 1961),

The Twelve Lesson Course in the New Approach (A 12 órás hegedűkurzus az új megközelítés szerint, 1964),

The Violin and I: an Autobiographical Account (A hegedű és én: önéletrajzi számvetés) London, 1967.

Stage Fright, its Causes and Cures, with special reference to violin playing (Lámpaláz, okuk és orvoslásuk, külön javaslatokkal a hegedűjátékhoz, 1974). A könyv Menuhin ajánlásával jelent meg.

Freedom to Play: a String Manual (A fesztelen játék – hegedűs kézikönyv), London, 1977. (J. Landsmannal).

Lásd még: M. Murray: A Comparison of Violin Playing Techniques: Kató Havas, Paul Rolland, and Shinichi Suzuki, Bloomington, 1994.

További adatok: Bewley: Kató Havas (A Profile, Strad 101. l. 1990), és Laaber: Lexikon der Violine, 2004.

Aranyszabályok

„Kis aranyom, ez nem jó. Egyáltalán nem jó.” – Aki beszél, Waldbauer Imre. A színhely egy körülbelül 12 növendéknek tartott hegedűóra 1930-ban, a Magyar Királyi „Liszt Ferenc” Zeneakadémián, Budapesten. A „kis aranyom” én vagyok, akkor tíz évesen, amint egy nagy tanterem közepén

állok, kipirult, de eltökéltséget sugárzó arccal, hónom alatt hegedűvel. Éppen befejeztem Viotti 20. hegedűversenyének 1. tételét, de arra már nem jutott időm, hogy a kadenciát is megtanuljam.

Ezekre a mesteriskolai órákra hetente kétszer, kedden és pénteken került sor, 10-től 2-ig. Néha hetenként egyszer, de némelykor csak kéthetente került sor ránk. Miután az előző kedden kérték, hogy játsszam el Lalo „Spanyol Szimfóniájá”-nak utolsó tételét, nem számítottam arra, hogy ezen a héten is játszanom kell. Akkoriban még csak néhány hónapja voltam Waldbauer védőszárnyai alatt, és nem ismertem szokásait, bár akkor már szinte örökkévalóságnak tűnt számomra, hogy Telmányi Emil javaslatára Erdélyből Budapestre kerültem, hogy nála tanuljak.

Kolozsvárott egy hölgy tanított, aki hosszú történeteket mesélt nekem a hegedű varázslatos hatalmáról, amelyek barátságos (és nem annyira barátságos) szellemekkel voltak kapcsolatosak. Mivel mi egy lakásban laktunk, egy saját kis részt kaptam a kertjében, hozzá kis ást és kapát. Honvágyam volt iránta, és a kert iránt.

Mindamelletts csakhamar ráébredtem, milyen nagy kiváltságot jelent akadémistának lenni, de Waldbauernél tanulni ráadásul különleges privilégiumnak számított. Az én esetemben ez különösen így volt, hiszen amennyire emlékszem, akkoriban én voltam az egyetlen gyerek a Zeneakadémi-

Bartók, Kodály és a Waldbauer–Kerpely vonósnégyes 1910. márciusában. Ülő sor balról-jobbra: Bartók, Molnár Antal (brácsa), Kodály, Kerpely Jenő (gordonka). Álló sor: Temesváry János (II. hegedű) és Waldbauer Imre (I. hegedű)

án. Ekkor még Hubay volt az igazgató, aki korlátlan hatalommal rendelkezett, de már idős ember volt. Emlékszem hosszú fehér hajára, elegáns fehér kecskeszakállára, amint a professzori páholyban ült a pódium jobb oldalán, az Akadémia koncerttermében tartott fellépéseim alkalmával. De az ifjú óriások forradalmi eszméikkel már kopogtattak az ajtón.

A legismertebb közülük Bartók és Kodály volt, de ott volt Dohnányi (ő lett az igazgató, amikor Hubay meghalt), Weiner, Antal, Kósa, és végül, de nem utolsósorban Waldbauer. Tudomásom szerint ő volt az első a hegedűpedagógiában, aki a „Gestalt”-tal (megj.: forma) kezdett próbálkozni a tanítás során. A nevét viselő vonósnégyes vezetője volt, amelyben második hegedűn Temesváry János, brácsán Országh Tivadar, csellón pedig Kerpely Jenő játszott. Akkoriban csak néhány kiemelkedő kvartett volt Európában, és az övé volt közülük az egyik legnevesebb.

Bár még gyermek voltam, már homályosan átéltem azt a függetlenség-érzést, ami

az Akadémián érezhető volt azt követően, hogy Hubay meghalt. Waldbauer és Bartók közeli barátok voltak. A II. vonósnégyest (op. 17) Bartók Waldbauernek ajánlotta, és Bartók volt a keresztapja Waldbauer fiának, Ivánnak. Abban az időben Budapesten nagyfokú meggyőződés és bátorság kellett ezeknek a vonósnégyeseknek a nyilvános előadásához. Emlékszem, mennyire megrémültem, ha némelykor, ezen előadások alkalmával néhányan felálltak a közönség soraiból, és hangos székzörgés közepette vonultak ki a teremből, így adva jelét felháborodásuknak. Megdermedtem még a gondolatától is, hogy a „professzor bácsi” (szüleim mondták, hogy így hívjam) legszívesebben mit tenne velük, amint befejezte a játékot. Mivel akkoriban, többi növendékéhez hasonlóan én is teljesen a búvőkörébe kerültem, féltem tőle és rendkívül tiszteltem. Amint most visszatekintek: ha akkor azt mondta volna, hogy ugorjak ki híres tantermének az ablakából (a harmadik emeletről), mert ez hasznára válhat a vibrátómnak, megtettem volna, a legkisebb habozás nélkül.

Waldbauer jól megtermett ember benyomását keltette, pedig nem volt magas. Erő sugárzott belőle, csodálatos mesélő volt, igen széles érdeklődési körrel. Szinte mindennapos esemény volt, hogy egy hegedűs növendék két óra hosszat állt a kottaállvány előtt, miközben Waldbauer a vonós kézzel kapcsolatos valamilyen mozgást illetően – álláspontjának bizonyítására – belekezdett egy előadásba a ló különféle járásmódjairól a lovaglás során, vagy a teniszezés során előforduló, különböző ütések fajtáiról. Híres volt az a karikatúra, amely akkoriban jelent meg róla az egyik zenei újságban. Waldbauert ábrázolta, amint szónokol, szivarral a kezében, és egy hatalmas pókháló feszül közte, valamint a kottaállvány és a serkenő szakállú, csüggedt arckifejezésű fiatalember között, aki hegedűt tart a hóna alatt. Nem volt képes eltűnni, de nem is engedett meg semmiféle pózolás vagy szemfényvesztést, és gondoskodott arról, hogy már tíz éves koromban át legyek itatva azzal az áhítatot sugárzó felelősségtudattal, amivel megőrizhetem mélyen gyökerező művészi tisztességem.

„Katóm”

Hamar rájöttem, hogy hegedűórái során az embernek készen kell állnia minden eshetőségre, és életcéloommá vált, hogy kivívjam megbecsülését. Amikor a „drága kis aranyom” megszólítást használta, visszafojtott dühvel a hangjában, rögtön tudtam, hogy bajban vagyok. Más esetekben viszont a „Katóm” – mindenfajta kicsinyítő képző nélkül – jóváhagyást jelentett. Kezdetben nem volt világos előttem, mi váltja ki a dühöt, és mi a jóváhagyást. Emlékszem Paul Rollandra (ő akkor szintén növendéke volt), aki szárnyai alá vett néhány mesteriskolai órát követően, és próbálta elmagyarázni, hogyan tudok igényeinek a legjobban megfelelni.

Magániskolában

Waldbauer a szokványos oktatási rendszert időpocsékolásnak tartotta, viszont elintézte, hogy hetente egyszer vagy kétszer, délelőttönként bejárjak egy magániskolába. Ott köztisztviselőként álló tanulóként kezelték, és szüleimnek nem kellett tandíjat fizetniük. Arról is gondoskodott, hogy angol és német nyelvórákat kapjak. Lelkesen próbálta kiegészíteni zenetörténeti ismereteimet (mely tárgy szerepelt az akadémiai tananyagban), valamint ezzel párhuzamosan, művészettörténeti ismereteimet, így tehát a képzőművészettel is megismerkedtem. Hatására elkezdtem mohón olvasni. Elképzelhetetlen lett volna úgy játszani neki a Csajkovszkij hegedűversenyt, hogy valaki ne olvasta volna Tolsztoj „Anna Karenin”-ját (magyarul), vagy Bach szólóhegedűre írott szonátáit hogy ne olvasta volna a Bibliát.

Nagy híve volt a testgyakorlásnak (ami akkoriban még nem volt annyira divatban, mint manapság), és nyaranta úsznom kellett minden nap, télen pedig esténként korcsolyázni a jéggel borított tenispályán, aznapi teendőim elvégzése után, és nem számított, hogy hideg, vagy viharos idő volt. Valamilyen különös okból (talán mivel kicsi volt a kezem) nem engedtek teniszezni. Természetesen még sok jól ismert, nagyra becsült tanár tanított akkoriban a Zeneakadémián, mint Zathureczky és Gábel, hogy csak kettőt említsek. De mivel Waldbauer kamarazenét is tanított, ami kötelező tárgy volt, hatással volt valamennyi ott tanuló vonós növendékre, köztük Starker Jánosra,

Rejtő Gáborra, Végh Sándorra, Kuttner Mihályra, Varga Tiborra, hogy csak néhányat említsek. És bár Waldbauert mélyen tisztelték növendékei, sok tréfa kerített róla az egymással kölcsönös összefüggésben lévő, organikus egységet alkotó mozgásokról, amelyekről előadást tartott. Engem a következő tréfával szorított sarokba egyik növendéktársam: „Próbáld felhúzni a jobb szemöldököd, és nézd meg, hogyan rángatózik a bal.”

Kamarazenei óráin elkerülhetetlen rosszállást váltott ki, ha nem hallgattuk egymást, vagy nem készültünk fel semmivel, amikor játszanunk kellett. Mindenkinél kellett legyen partitúra az előadandó műről, és gyakran kért bennünket, hogy énekeljük el egymás szövegét, és nemcsak a sajátunkat. Szerencsére a tanárom még Kolozsvárott mindent elénekeltetett velem hangnévvel, miközben a mérőütést kellett tapsolnom, mielőtt egyáltalán megengedte, hogy hegedűm eljátsszam. (Csak később, Budapesten jöttem rá, hogy a Kodály-módszer szerint tanultam.) Neki köszönhetem, hogy megtanultam a ritmusértékek kiszámolását, mielőtt a számokkal megismerkedtem volna. Tehát így vagy úgy, de képes voltam egyedül elboldogulni. Erre szükség is volt, mert csakhamar kiderült, hogy az órákon Waldbauer nem tesz semmiféle engedményt azért, mert gyerek vagyok, és biztos lehettem abban, hogy senkit sem fog érdekelni, milyen kicsinek és törekenynek látszom. Így aztán, neki köszönhetően „kis Havas”-nak szólítottak, nem pedig a keresztnememen, és ennek hatására úgy éreztem, hogy csodálatosan nagyra nőtem, mivel a „kicsi” csak a természetemre vonatkozott, nem pedig a képességeimre.

Felkészülés a művészképzőre

Weiner tartotta a zongorás kamarazene-órákat. Nekem is volt hetente egyszer zongoraóráim, és két hegedűóráim Szende Magdánál (Magda néninél), a Waldbauer által tartott mesteriskolai órákra való felkészülés jegyében. Ezek a hegedűórák főként skálázással teltek, beleértve a skála valamennyi lehetséges formáját, a tercés és oktávmeneteket is. Soha nem lehetett tudni, hogy Waldbauer melyik három oktávos skálát kéri, és milyen módon. És jaj volt azoknak, akik nem készültek fel. Zeneelméletet is tanultunk, és függetlenül a zenetörténettől, hetente egyszer külön magyar zenetörténetet is tanultunk.

A kis kezem miatt Waldbauer nem engedte, hogy brácsázni tanuljak. A zenekari játék alól is felmentett. De ezzel együtt világossá tette számomra, hogy naponta öt órát kell gyakorolnom. Ha visszatekintek, egészen elképedek, hogyan férhetett bele annyi minden egy hétbe. Úgy gondolom, azzal volt rám a legnagyobb hatással, hogy megtanított rá, hogyan használhatom ki a legjobban az időmet.

Waldbauer hitt abban, hogy a koncertező pályára való felkészülést az szolgálja a legjobban, ha valaki minél többet szerepel közönség előtt. Tudta azt is, hogy egy szűk körben történő fellépés sokkal igényesebb feladatot jelent, mint a hangversenyen való szereplés. Így hát, eltekintve a mesteriskolai szereplésektől és a számtalan zeneakadémiai hangversenytől, bemutatott a zenét támogató, gazdag budapesti családok otthonában is. Ezek a számomra megszervezett estélyek fényűző módon rendezett események voltak, és néha több mint 20 személyes vacsora előzte meg őket. Ilyen alkalmakkor Waldbauer egészen más embernek tűnt. Az összegyűlt vendégek általában a város művészeti- és intellektuális „elit”-jét képezték, és az ő társaságukban felengedett zárkózottságából. A „professzor bácsi” szigorúsága helyett áradt belőle a humor. Még élénken él emlékezetemben, hogy vetette hátra fejét, hosszasan hahotázva, hogy nevetése szinte a csillárig hatolt. Nem mindennapi dolog volt, ha ilyen alkalmakkor egy pohár gyöngyöző bort nyújtott át nekem, a pohárba töltött, néhány cseppnyi bort szóda vízzel hígítva. De ez akkor nagyobb izgalmat jelentett nekem, mint későbbi életem során a pezsgővel teli poharak. Nem emlékszem, hogy különösebben felkészültünk volna ezekre az estélyekre. Azt hiszem, könnyedén vettük az ilyen eseményeket, bár önkéntelenül is észrevettem, hogy Waldbauer fülei mindig bíborvörösek voltak, amikor játszottam. A műsor rendszerint könnyed darabokból volt összeállítva, az alkalomhoz illően, mint Dohnányi „Ruralia Hungarica”-ja, Wieniawski „Scherzo Tarantella”-ja, egy-két Paganini-caprice, stb., de mindig elhangzott egy vagy két hegedű- vagy zongoraszonáta is, főként Mozarttól, vagy Schuberttől és Beethoventől, és később Bach szólóhegedűre írt művei. Ezen alkalmakkor határozottan „Katóm”-nak szólított, a kicsinyítő képzős „aranyom” nélkül, ez utóbbit a mesteriskolai órák

számára fenntartva, és kimondatlanul is megértettem, hogy a kiváltság, hogy részese lehetek ezeknek az estélyeknek, soha nem kerül majd szóba az Akadémián.

Ünnepnapok

A házában tett látogatásaim alkalmával ugyanígy történt. Amint hozzászóltam az új életmódhoz Budapesten, és arra kényszerültem, hogy bizonyos időt szüleimtől távol töltsék, kezdtem a hétvégeket és a húsvéti ünnepeket együtt tölteni Iván fiával, Márta lányával, és Sonya nevű feleségével, Budán. Jó levegőjű, napsütötte helyen volt a háza, a hegyek között, a csillogó parkettán magyaros szőnyegekkel, és hímzett párnákkal a díványon. Itt nem lehetett saját kertem, de megengedte, hogy meghallgassam némelyik kvartett-próbát, az elmaradhatatlan partitúrával a kezemben. Ezek a próbák számomra csodákkal voltak teli, különösen, amikor a Haydn-vonósnégyeseket játszották. Elbűvöltek a próba közben eszmecsérék (vagy a szenvedélyes érvelések, egy-egy tréfát kísérelve, érdes nevetéssel tarkítva), amelyek csakhamar menyeyi zenei előadásmóddá alakultak át. Ha tudomást szereztem valaha is a zenei motívumtól elválaszthatatlan drámaiság jelentőségéről, akkor az ilyen alkalmakkor történt. Nem emlékszem, hogy különösebb vita, vagy nevetgélés lett volna, amikor Bartók is jelen volt, hogy meghallgassa saját műveinek a próbáját. Ezek a megbeszélések egészen szelíd hangon, teljes komolysággal zajlottak. Ebben a légkörben úgy éreztem magam, mintha valami betolakodó lennék, és igyekeztem olyan kicsire összezugorodni, amennyire csak tudtam.

A méltóság füstje

Emlékszem, egy ilyen alkalommal Iván elhatározta, hogy ő is beül meghallgatni a próbát, de Bartók hamarosan kiküldött mindkettőnket, mert túl nagy zajt csap-

tunk. Ezek után, hogy sértett méltóságunkat helyreállítsuk, Iván javaslatára kivetjük Waldbauer egyik szivarját, és elkezdjük felváltva szívni, a hátsó kertre néző verandán. Nem vettük észre, hogy közben Waldbauer kijött, egészen addig, míg oda nem ért hozzánk. De mindössze annyi történt, hogy felváltva el kellett szívniunk a teljes szivart. Csak homályosan emlékszem Bartókra, és a kvartett maradék részére: ez már túlságosan távoli emlék számomra.

Okok és orvoslásuk, külön javaslatokkal a hegedűjátékhoz.

Ezek a Waldbauer házában tett látogatások lehetővé tették, hogy a vizsgákra készülve sok magánórát is kapjak. Minél nagyobb lettem, annál többet követelt. A Kreutzer-etűdgyűjtemény volt a Bibliánk. Mind a negyvenkettőt kotta nélkül kellett tudnom. Aztán ott voltak a Dont-, Fiorillo-, Rode- és Ernst-gyakorlatok, nem beszélve a Paganini-etűdökről. A Spohr-, Viotti-, Vieuxtemps- és Wieniawski-hegedűversenyek részét képezték a repertoárnak a tanulás korábbi időszakában, amit a Bach E-dúr és a-moll, a Mozart G-dúr, A-dúr és D-dúr koncert, Mendelssohn, Csajkovszkij, Beethoven és Saint-Saëns

versenyműve, és Paganini D-dúr hegedűversenye követett.

Úgy gyakoroltam házában, mintha ott-hon lettem volna.

Waldbauer ragaszkodott ahhoz, hogy valamennyi, Budapesten fellépő nagy művészt meg kell hallgatnom. Ezekre a hangversenyekre nehéz volt jegyet kapni, de elintézte, hogy mindig legyen ingyenes állóhelyem a Zeneakadémia koncerttermében, a színpad feletti orgona-karzatán. Ezzel az volt a célja, hogy közelről megfigyelhessem játékukat, a korlát mögül. Mivel túl kicsi voltam, hátrázottan emlékszem: a korlát létrafokára kellett állnom, hogy átlássak felette. Az idősebb növendékek közül az egyik mindig tartott, nehogy ráessenek az előadókra. Éveken keresztül csak a feje búbját láttam Hubermannak, Schnabelnak, Horowitznak, Feuermannak, Thibaudnak, a fiatal Menuhinak (alig volt néhány évvel idősebb nálam), Heifetznek, Kreislernek, stb., viszont kitűnő rálátásom volt a balkezükre, és a vonós kezükre. Waldbauer ritkán jött el ezekre a hangversenyekre, de megkívánta, hogy benyomásaimról pontosan számoljak be neki, függetlenül attól, milyen hangszeres volt az előadó. A beszámoló gyakorta csapott át eszmecsérébe: ez volt a módszere, hogy az ember ne csak megfigyelő legyen, de a véleményét is világosan meg tudja fogalmazni.

Emlékszem, Heifetz-et mindig rémülettel hallgattam, mivel játéka oly elérhetetlennek tűnt számomra. Kreisler hegedűlése ugyanakkor égő vággyal töltött el: én is úgy akartam játszani, mint ő. Néhány évvel később, New York-i a rádiós szereplésem alkalmával titokzatos előadóként mutattak be, és amikor az adás után többen is betelefonáltak, hogy Kreisler játszott-e, ezek a találgatások többet jelentettek számomra bármekkora elérhető sikernél. Nagy bánatomra, Waldbauernak erről az eseményről nem volt tudomása, mivel akkor már a háború elválasztott bennünket egymástól.

Az új énem

Tízennyolc éves voltam, amikor New Yorkba utaztam, hogy először lépjek fel a Carnegie Hall-ban, magam mögött hagyva a nyugtalan Európát. Amikor a háborút követően Waldbauer maga is Amerikában telepedett le, már férjnél voltam, és volt három gyermekem. New Hampshireben laktunk, egy hegytetőn. Amikor telefonon felhívott, hogy szeretne eljönni meglátogatni engem, nagy várákozás lett rajtam úrrá. Hogyan szólítsam meg? Hiszen nem mondhatom már neki, hogy „professzor bácsi”, és a gyermekkoromban szokásos „kezt csókolommal” sem köszönhetem. Mit fog majd szólni ahhoz, hogy David Mendoza-nál tanultam (Ormándy ajánlására) New Yorkban? Hogyan fogadja majd, hogy abbahagytam a hegedülést, hogy minden figyelmemet gyermekeimnek szentelhessem. Mit fog szólni az új énemhez?

Nem kellett aggódnom. Amikor ajándékokkal megrakodva leszállt a vonatról a kis new england-i állomáson, mindjárt elfogott az a tiszta, felhőtlen öröm, amit a már egyenrangú emberek újbóli találkozásakor érez az ember. Négy napon, és négy éjszakán keresztül (néhány órai alvással) beszélgettünk egyfolytában. Még akkor is a fürdőkád szélén ült, amikor fürdettem a gyerekeket, és cigányzenét játszott nekik. Magától értetődőnek találta, hogy egy időre abbahagytam a hegedülést.

„Ideális esetben mindenkinek kellene hogy legyen egy nyugalmi időszak az életében, amikor nem kell eleget tennie hangszere iránti kötelezettségének” – mondta (ezek majdnem ugyanazok a szavak, amiket Menuhin mondott sok évvel később). És amikor elmeséltem neki, hogyan tett csodát Mendoza a bal kezemmel, hogy mindenfajta megerőltetés nélkül tudtam decimákat játszani a brácsán, kíváncsian hallgatta, és teljesen el volt bűvölve. De a legjobban annak örült, hogy az egykori beszélgetéseink alkalmával megfogalmazott útmutatásait követtem: keresni, gondolkodni, felfedezni. Reméli, hogy ezután is ezt teszem majd, egész életemben – mondta.

Angliában voltam, amikor 1953-ban meghalt. 1960-ban kezdtem tanítani. Huszonöt év keresés, gondolkodás és felfede-

zés után, most – a hegedűjáték újfajta megközelítésével – hálával és szeretettel tisztelgek emléke előtt. Nagy tanár és nagy ember volt. Egyike a legnagyobbaknak.

FRITZ KREISLER A MAGYAR ZENÉRŐL

(Az 1962-ben, New Yorkban elhunyt, világhírű osztrák hegedűművész ezt a cikket a *Muzsika* című zenei folyóirat részére írta, 1930-ban.)

A világ összes népzenei közül a legszebbnek és legeredetibbnek tartom a magyart, sőt azt merném állítani, hogy ez az egyetlen igazi népzene, mert szerzői ismeretlenek, magából a népből fakad, szülőhelye a falu, a pusztá, a tanya. Szájról-szájra száll, átveszi a cigány és nemzedékről-nemzedékre tovább plántálja. Igaz, hogy a cigány az idők folyamán deformálja a népzeneit, saját ízlésének megfelelően idegen elemeket kever belé, de ez a zene mégis a maga őseréjével, szokatlan dallamvezetésével, hangnembeli sajátosságaival, csodálatos ritmikájával minden muzsikust, minden zenebarátot lenyűgöz, magával ragad. A legtöbb más népnek úgynevezett „népzeneje” csupán műdal, amely a kották révén válik ismertté, és így terjed el a nép között.

Nincs még egy nemzet, amelynek népzeneje olyan felbecsülhetetlen értékű kincs volna, mint a magyaré; fájdalom fog el, ha hallom, hogy az internacionális zene, főként az amerikai - és elsősorban a jazz - milyen rombolólag hat a magyar zenére.

Régebben a cigány volt az, aki életben tartotta, terjesztette a magyar zenét; az ő muzsikája közvetlenül hat a hallgatóra s így jobb terjesztője volt a népzeneinek, mint akár a legkiválóbb folklór-gyűjtemény, vagy kottára szedett népdal-füzetek: ezeket a könyv- és levéltárakban lepi a por. Azelőtt élvezet volt hallgatnia a cigányt; ha helyenként zavarólag hatott is a túlzott agogika, a szertelenségig vitt rubato a lassú nótákban, és főként a dallamok agyoncifrázása, mégis valami egészen különleges, sehol egyebütt nem hallható, érdekes és értékes muzsikát szólaltatott meg. A régebbi primások vezetése alatt álló cigányzenekarokat hallgatni, amikor a régi magyar nótákat eredeti tisztasá-

gukban játszották, elsőrendű zenei élvezet volt.

A mai kor cigányait – sajnos – megcsapta a modern szellő, az amerikanizmus, a jazz szele. Fájdalmas csalódás ért minden olyan alkalommal, amikor cigányzenés vendéglőbe, vagy más helyiségbe mentem, annak reményében, hogy magyar népzeneit hallgathatok, és ehelyett sablonos jazz-muzsikát kaptam. Elgondolni is szörnyű, hogy a cigányok klarinét helyett szakszofont szednek elő, a nagyszerű cimbalmot pedig, a cigányzenekar legjellegzetesebb, speciális hangszerét jazz-ütőhangszerré aljasították le: újságpapírral borították be, zörögtek rajta, fával ütögették az oldalát stb. Felháborító volt mindez, hogy ismert, régi szép népdalokat ilyen modorban adtak elő!

Hogy is engedhetik meg a magyarok, hogy gyönyörű népzenejüket, ezt az egyedülálló specialitást, csodás jellegétől, magyaros zamatjától megfosszák, és internacionális jazz-szósszal öntsék le? Hogy tűrhetik el Magyarországon, ebben a hagyományokat tisztelő országban, hogy egyik legszentebb hagyományát meghamisítsák és lassan tönkretegyék, elpusztítsák?

A magyar népzeneit meg kell menteni, de nem tudom, hogyan kellene ezt a mentő akciót megszervezni. Talán meg kellene értetni a cigányzenekarokkal, hogy nekik is létérdekük a régi tradíciók újraélesztése, a közönségnek pedig követelnie kellene, hogy a cigány hamisítatlan magyar népzeneit játszzék. De ha a közönség jazzt követel, ha örömet leli a meghamisított népdalokban – akkor nehéz a bajon segíteni!

Pedig felbecsülhetetlen értékek vannak a magyar népdalokban – sok idegen zeneszerzőt is meghílettek, hogy csak a legismertebbeket említsem: Schubertet, Berliozt, Brahmsot, Debussyt, Ravelt. A magyar népzene művészi feldolgozásában a jelenkor magyar zeneszerzői: Dohnányi, Bartók, Kodály gyönyörű munkát végeztek. Kompozícióik az általános zenei literatúrának valóságos gyöngyszemei. Különösen Dohnányi *Ruralia Hungaricájának* hegedűátíratát szeretem nagyon; játszom mindenütt hangversenyeken, már gramafonba is játszottam.

Rakos Miklós

Menteni, ami menthető

Nem alkotja meg a szerzői jogokat sértő ajánlását az Európai Bizottság

Az alkotói világ hatalmas felzúdulását váltotta ki az elmúlt hónapokban az az európai uniós bizottsági ajánlás-tervezet, amely lényegében megszüntette volna az üres hordozók után járó jogdíjat. Európa-szerte számtalan szerzői, előadói jogvédő szervezet, művészeti szakszervezet emelte fel hangját a készülő intézkedés ellen, amelynek tartalma a rajta munkálkodók elejtett nyilatkozataiban került nyilvánosságra. A tervezet sorsáról és esetleges hatásairól dr. Gyimesi Lászlót, az Előadóművészi Jogvédő Iroda és a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnökét kérdeztük.

A jelek szerint sikerült megakadályozni, hogy az Európai Bizottság érvénybe léptesse azt az ajánlást, amelyben többek között eltörölte volna az üres hordozók után a szerzőknek, előadóknak és más jogosultaknak járó jogdíjat – mondta el lapunknak Gyimesi László, aki hozzátette: ezt egyfajta kárpótlásként kapják azok, akik részt vesznek valamilyen, sokszorosításra alkalmas, művészi alkotás létrehozásában. Az Európai Unió több mint húsz tagállamában a kereskedelembe került üres hordozók (pl. CD, DVD, VHS-vagy magnókazetta), vagy a rögzítő eszköz árából bizonyos százalék az alkotók, előadók közös jogkezelő szervezetéhez kerül. Ez a jogdíj egyfajta kompenzáció, hiszen ezeket az üres hordozókat jellemzően azért vásárolják, hogy valamilyen, a szerzői jog által védett alkotást, felvételt másoljanak rájuk. Amint Gyimesi László elmondta, nem csak a tervezet tartalma, de az Európai Bizottság eljárása is felbőszítette az érintetteket, akik csak elejtett nyilatkozatokból értesülhettek a várható intézkedésről, melynek háttérben valószínűleg európai szintű politikai és gazdasági érdekek állnak. A tiltakozásoknak az unió tagországainak kulturális miniszterei számára szervezett december eleji találkozó vetett véget, amelyen a francia kultuszminiszter határozottan felemelte hangját az eljárás és az ajánlás-tervezet eddig nyilvánosság-ra került részletei ellen.

– Mivel az informatikai ipar részesedését csökkenti a szerzőknek, előadóknak kifizetett jogdíj, ami miatt termékeik drágábbá válnak, érthető, hogy ebben a nyers, érdekalapú harcban megpróbálják kiszorítani az alkotókat a bevételből. Az a szokatlan határozottság azonban, amellyel az Európai Bizottság érdekelt szervezeti egysége ennek a lobbinak a fellépését fogadta, legalábbis meglepő volt – mondta Gyimesi, akinek szavaiból kiderült, hogy a bizottság a kezdeti tagadás után meglepő megoldást választott: elismerte, hogy az

alkotóknak joguk van ehhez a részesedéshez, s ennek „megerősítése” érdekében azt javasolta, a szerzők, előadók ne a közös jogkezelő szervezeteken keresztül, hanem személyesen gyakorolják ezt a jogot. Ez a gyakorlatban azt jelentette volna, hogy aki másolatot akar készíteni például egy énekes lemezéről, az, a világ bármely pontján éljen is, fel kell keresse a felvétel szerzőit, valamennyi előadóját, és személyesen tőlük kell, hogy megvásárolja a másolás jogát. – Ez elképesztően cinikus lépés volt a javaslat készítőinek részéről – mondta Gyimesi László, aki szerint ez az ajánlat, amellyel, hogy nyilvánvalóan lobbierőket képvisel, gyakorlatilag semmibe veszi a partnereket. Az egyedi engedélyezési jog mellett az Európai Bizottság illetékes azzal is érvelt, hogy az átalány-jellegű díj helyett az alkotói világ támaszkodjon a másolásvédelemre. – Ez szintén nevetséges javaslat, hiszen köztudott, hogy mára szinte iparágak álltak rá a védelmek feltörésére, és gyakorlatilag egyetlen védett lemez biztonságára sincs garancia – fűzte hozzá Gyimesi, aki kérdésünkre elmondta: az üres hordozókból a közös jogkezelő szervezetekhez kerülő százalékot az egyéni felosztás mellett többnyire szakmai támogatásra, kulturális célokra fordítják. Ettől próbálta megfosztani a lobbí a művészvilágot ezzel a blöffel, amely szakmai szemmel nézve nyilvánvaló képtelenség, a politikusok azonban könnyen elfogadják, mint alternatívát. A tagországok tizenhat érdek alapú, nemzetközi kulturális-, művészeti szervezete, a jogkezelők, a szakszervezetek egyre erősödő tiltakozása egy klasszikus versenyjogi gondolkodásból eredő tervezet ellen irányult, amely a jogdíjakat fölösleges adónak tekintette. Franciaország erőteljes fellépése ebben a kérdésben, amelyben a kulturális élet szereplői mindaddig szóhoz sem jutottak, meghatározónak bizonyult. – A franciák megteszik azt, amiről mi gyakran csak beszélünk: fogal-körömmel védelmezik kulturális érté-

keiket – tette hozzá Gyimesi László, aki arra is rámutatott, hogy az ajánlás-tervezet tartalma ellentétben állt az UNESCO kulturális kifejezés sokszínűségéről szóló egyezményével, amelyet 2005. októberében írtak alá az Európai Unió tagországai is, s amelynek ügyében szintén a fentiekhez hasonló, hosszadalmas elméleti viták után jutottak meg-egyezésre.

A francia kulturális miniszter fellépését a miniszterelnök december 14-én írt levele nyomatékosította. Ebben Dominique de Villepin, amellyel, hogy személyes találkozót kért José Manuel Barroso-tól, az Európai Bizottság elnökétől, kifejtette, hogy nem ért egyet a készülő ajánlással, amely, amellyel, hogy szemben áll az UNESCO-egyezménnyel olyan jogdíjat szüntetne meg, amelyet kulturális célokra fordítanak, és amely a kultúrpolitika szerves része. Barroso válasza egyértelmű volt a miniszterelnöki levélre: levette az Európai Bizottság ülésének napirendjéről az ajánlás-tervezetet, amelynek ügyében december 20-án döntöttek volna, és nem rendelkezett arról, hogy valaha is vizsgálja a megtárgyalandó pontok közé.

A magyar kormány reakciójáról Gyimesi László elmondta: a kulturális kabinet teljes mellszélességgel az ügy, a művészek mellé állt. – Ha a francia kormányfő nem lép, valószínűleg a legfelsőbb szintig mindenkit megkerestünk volna, akit csak lehet, beleértve Gyurcsány Ferenc miniszterelnököt és Kovács László EU-biztost is, ám erre már nem volt szükség – tette hozzá az elnök, aki ugyanakkor rámutatott arra, hogy Magyarország és a hozzá hasonló helyzetű új tagországok ilyenkor igen nehéz helyzetbe kerülnek, hiszen egy ilyen EB-ajánlást – annak ellenére, hogy a benne foglaltak nem kötelező érvényűek – bajosan utasíthat vissza az, aki maga más ügyekben, mint például a konvergencia program, a Bizottság támogatására és megértésére szorul.

Bilkei Éva

Ekkehardt Oehmichen

Klasszikus zene és közönsége

Az ARD komolyzenei tanulmányának eredménye

A klasszikus-zenei hanghordozók csökkenő száma, a koncertlátogatók átlagos életkorának növekedése, a kulturális rádióadók relatíve csekély hatósugara vagy a zeneoktatás névleges jelenléte az iskolákban újból felveti a klasszikus zene jelenének és jövőjének kérdéseit. Különösen az az érdekes, hogy milyen jelentősége van a klasszikus zenének, az ún. komoly zenének a szövetségi német lakosság körében. Melyik népesség-csoport nyitott a klasszikus zene iránt és melyik nem. Kik használják a rádiót és saját hanghordozóikat a klasszikus zene élvezetéhez? Kik teszik ezt csak ritkán vagy egyáltalán semmikor? Kikkel találkozunk a koncerttermekben és kikkel egyáltalán nem?

Az ARD (Német Közszolgálati Rádió- és Tévé-állomások Munkaközössége)

2005-ben széleskörű komolyzenei tanulmányban boncolta a kérdést. Országos reprezentatív felmérés keretében, 6096 véletlenszerűen kiválasztott 14 éven felüli polgárt kérdeztek meg telefonon. A kutatás rendkívülisége abban rejlett, hogy a megkérdezettek nem verbális módon kapták a kérdéseket, hanem 21 részletet játszottak be a klasszikus zene repertoárjából és 4 példát hasonló műfajokból. Alapjában véve a középpontban nem az egyes zenei stílus, hanem a mindenkori zenei megjelenési forma elfogadottsága állt. A tanulmány koncepciója tudatosan vette tekintetbe a tényállást, hogy a klasszikus zeneirodalom nemcsak a magas-kultúra céljait szolgálja, hanem jelen van a mindennapok kísérőjeként is. A befogadó- és élvezeti készségnél tekintetbe vették a

hangulati és szituációs függőséget és kerülték annak veszélyét, hogy előítéletek és szociális elvárások az eredményt torzítsák.

A következő három cikkből az első a szövetségi köztársaság komolyzenei publikumának nagyságrendjével és szociális összetételével foglalkozik. Eszerint a népesség 53 százalékos többsége nyitott a komolyzene iránt.

A második referátumban a rádióban elhangzó komolyzene elfogadottságáról lesz szó.

A harmadik a koncertlátogató közönség nagyságával, valamint szocio-demográfiai és tipológiai struktúrájával foglalkozik. A népesség 38 százaléka mutatkozik hajlandónak hangverseny-látogatáshoz, de csak 6 százaléka teszi ezt gyakran vagy rendszeresen.

Annette Mende/Ulrich Neuwöhner

Ki hallgat ma klasszikus zenét?

A komolyzene-kedvelők szocio-demográfiai struktúrája

A következő cikk arra a kérdésre keresi a választ, hogy manapság kit szólít meg a klasszikus ill. komoly zene. Előtérben áll a komolyzene iránti általános nyitottság. Kit ér el a klasszikus zene és milyen értéket képvisel?

Annak meghatározásához, hogy kik azok akik a komolyzene iránt érdeklődnek ill. annak számára megnyerhetőek, első lépésben két csoportot különböztetünk meg: azokét, akik nyitottak a komolyzene iránt és azokét, akik nem.

A komolyzene iránti nyitottságot viszonylag alacsony küszöbön határoztuk meg. Az értékeléshez használt 21 zenei részletből csupán hármat kellett „nagyon jó”-ként vagy „jó”-ként jellemezni. Újabb kérdés következett arra vonatkozóan, hogy az említett részletek kedveltsége a rádió-, hanghordozó- vagy élőzene koncert /opera hallgatottságból ered-e. A komolyzene iránti nyitottság mértéke a klasszikus zenének a személyhez való közelsége és az utólagosan feltett kérdésekre adott válasz kombinációjából tevődött össze. Az így meghatározott értékelés szerint a népesség 14 éven felüli 53 százaléka fogékony, 47 százaléka viszont nem a komolyzene iránt.

A komoly-zene iránt nyitottak tipikus szocio-demográfiai jellemzői:

- A nők fogékonyabbak a komolyzene iránt (56%), a férfiak kevésbé (44%).
- A komolyzene kedvelői viszonylag magasán képzetek (több mint egynegyede rendelkezik érettségivel vagy/és diplomával).
- Minél idősebbek, annál nagyobb az affinitásuk a komolyzene iránt. Az 50–64 éves korosztályból 64% komolyzene-kedvelő, sőt a 65 éven felettek közül 71 %.

A klasszikus zenéhez való affinitáshoz tehát nyilvánvalóan az életkor és a szociokulturális miliő döntő tényezők. A komoly zene kedvelése nagymértékben függ össze bizonyos zenei szocializációval, gyermekkori és ifjúkori tapasztalatokkal. Az életkor előrehaladásával a komoly zene iránti nyitottság erősödhet is. A komoly zene iránti affinitás azonban egyedül az életkorral nem magyarázható.

Az empirikus látélet egyre nagyobb eltérést mutat a különböző generációk között. Amíg a korosztály 50-től 65 évesig 75%-ban tartozik a komolyzene kedvelők közé, a középkorúaknak, 30–49 évesig, alig a fele. Még akkor is, ha feltételezzük, hogy az utóbbi korcsoport tagjainak érdeklődése a komoly zene iránt később növekedhet, bizonyos, hogy a mostani idősebb generáció színvonalát nem fogja elérni.

Zenei szocializáció – a zenei ízlés kialakulása

A gyermek – és ifjúkori hatásoknak döntő befolyásuk van a zenei ízlés és – differenciális kialakulásában. Ezen idő alatt rögzül a zenei érdeklődés, és stabilizálódnak bizonyos mértékadó recepciós modellek. A komolyzene iránt nyitottak és nem nyitottak vizsgálatánál egyértelműen fellelhetők a gyermekkori benyomások. A komolyzenét elutasítók kevesebb mint egynegyedének vannak pozitív élményei az iskolai zeneoktatással kapcsolatban. Ez a komolyzene kedvelőknél 60%. Az iskolai klasszikus zenei élmények nyilvánvalóan döntő kulcsot jelentenek a zenéhez való kapcsolathoz.

- *Találkozás a komolyzenével az iskolában*
A komolyzenével kapcsolatos iskolai élmények nem mindig hagynak pozitív és maradandó emlékeket. A klasszikus zene kedvelőit és elutasítóit alapjában véve az iskolai zeneoktatás eltérő értékelése különbözteti meg egymástól. A komolyze-

nét nem kedvelőknek kevesebb mint egy-negyedére volt az iskolai zeneoktatás pozitív hatással. Azoknál viszont akik kedvelték, ez 60%.

- *A családi környezet hatása a zenei szocializációra*

A komolyzenére nyitottak és az elzárkózók nyilvánvalóan különbözőképpen szocializálódtak. Különösen a házi-családi környezet jelentett a klasszikus zene iránti affinitáshoz jobb előfeltételeket. A komolyzenével való kapcsolat családi származásuk és szociális környezetük kulturális normájához tartozott.

- *A szocializációs tényezők szubjektív átélése döntő*

A klasszikus zene iránti érdeklődés kifejlődésére döntő befolyása van a szülői háznak és a családi környezetnek. A megnyilatkozó zenei érdeklődés kibontakozásához azonban fontos szerepe van a különböző faktorok szubjektív megtapasztalásának is. Így a két csoporthoz, a klasszikus zene iránt nyitottak és nem nyitottakhoz tartozók, gyermekkori és ifjúkori ízlés-befolyásoltságukat különbözőképpen élték meg és értékelték. A klasszikus zene iránt érdeklődők több mint kétharmada értékelte a szülők vagy a családon belül hallgatott klasszikus zene befolyásolását pozitívnek. A klasszikus zene iránt nem érdeklődőknél ez csak egyharmad. A klasszikus zenei koncertek látogatása a gyermek- és ifjúság éveiben pozitív hatással voltak a mai komolyzene-kedvelőkre. Több mint 80 százalékuk találta az ilyen koncertélményeket kellemesnek. Azoknál, akik a komolyzenét nem szeretik, ez másképp értékelődik. Ezek az események több mint 20 százalékuknál negatív hatást váltottak ki.

A klasszikus zene értéke és imázsa

- *A klasszikus zene nem felel meg a személyes ízlésnek.*

A klasszikus zene felé nem nyitottak viszonylag előítélet-mentesek a komolyzenével kapcsolatban. Ennek a zenének az ő felfogásuk szerint távolról sincs negatív imázsa. Csupán arról van szó, hogy nem felel meg az ízlésüknek. A hiányzó ismeretek, mint a szociális és családi környezet, ahol ugyancsak alig vagy egyáltalán nem lehet klasszikus zenét hallgatni, szintén korlátokat építenek. Azok, akiknek nincs affinitásuk a komoly zenéhez, való-

színűleg életükben nem hallottak még hangversenyt klasszikus zenével.

- *A komolyzene iránt érdeklődők számára a klasszikus zenének nagy értéke van*

Azok számára, akik nemcsak kedvelik a komolyzenét, de aktív zenehallgatók is, a klasszikus zene egy darab életminőséget jelent, valamit, ami az életüket élvezetesebbé, eredményesebbé teszi. Közülük minden második a klasszikus zene hallgatását nemcsak kellemesnek és gazdagítónak találja, hanem számára ez a zene nélkülözhetetlen, fontos alkotója az életének, és érzelmi töltődése miatt saját életérzései kifejezésének tekinti.

- *Zenehallgatási szokások: ismert repertoár az új iránti nyitottság mellett*

A klasszikus zene kedvelőinek körében is jellemző, hogy a komolyzenében erősen valami rendkívülit látnak, valamit, ami a mindennapokból való kiemelkedéshez kapcsolódik. Ezeknek majdnem egy-negyede előszeretettel hallgatja a klasszikus zenét különleges hangulatokban. Szívesen és gyakran hallgatják az ismert repertoárt és kedvenc komponistáik zenéjét. Ez azonban nem jelenti azt, hogy kitérnének új és ismeretlen zeneművek hallgatására. Közel minden második komolyzene kedvelő érdekelt új és ismeretlen művek meghallgatásában.

- *A klasszikus zene iránti érdeklődés a komolyzene kedvelőknél növekedik.*

A komolyzene iránt érdeklődők többségénél érvényes, hogy a klasszikus zene iránti érdeklődésük az elmúlt években tovább erősödött. 43 százalékuk úgy nyilatkozott, hogy szívesen hallgatna több klasszikus zenét. Ez az igény különösen 30 év felett jelentkezik.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a klasszikus zene azok számára, akik azt érdeklődéssel és nyitottsággal közelítik meg, kulturális zsinórmértékük fontos meghatározójává válik. A klasszikus zene hallgatóinak különösen emocionális elvárásait elégíti ki nagy mértékben, és ezzel hangulati magatartásukban jelentős szerepet játszik.

Hogy állunk a komolyzene-kompetenciával?

A fenti fejezetekben a komolyzene iránti nyitottság kérdése állt az előtérben. Ezek után világos, hogy a németek többségét

általában nem a klasszikus zene vonzza. Vajon milyen mértékű pl. Brahms kedveltsége? A komolyzene iránti nyitottság háttérben igen nagy ízlés-különbségek lehetnek. Miért érdeklődnek a komolyzene kedvelői közül is csak kevesen a „nehéz” művek iránt? Mi az oka annak, hogy a klasszikus zenét szeretőik is inkább vonzódnak az érzelmes, elsősorban melodikus művekhez?

• *A lejátszott zenei szemelvények különböző igényeknek feleltek meg*

Az ARD komolyzenei stúdiója során klasszikus zenéből, valamint jazz, világzene és filmzenéből összesen 25 részletet játszottak be telefonon. A rövid részletek összeállítását különböző ARD rádió-adók zenei szerkesztőségének szakemberei válogatták. A cél az volt, hogy a komolyzene különböző nehézségi fokon szólaljon meg. Kevésbé volt lényeges, átfogó reprezentatív képet adni a komolyzenéről, a klasszikus érdeklődés egyes kompetencia-fokainak felismerése volt a cél.

Öt részlet ismert, bizonyára legalább egyszer hallott művekből (pl. Smetana: Moldva) képezte az első csoportot (Klasszikusok mindenkinek). Jellemző volt ezekre a darabokra, hogy azok számára is „fülbemászó” volt, akik esetleg nem ismerték. A második csoport (Klasszikuskedvencek) ismeretlen darabok iránti nagyobb nyitottságot feltételezett, anélkül, hogy nagyon távolodna a „régiszmesterek”-től (pl. részlet Schubert Pisztrángötöséből). A következő (Műértők) csoport azáltal különbözött az előzőktől, (pl. részlet Richard Strauss Till Eulenspiegeléből), hogy nagyobb érdeklődést feltételezett eltérő zenei stílusok és korszakok iránt. Ennél a csoportnál abból a zeneszociológiai hipotézisből indulnak ki, hogy a „műértők” csoport tagjainak fontosabb le-

het a zene interpretációja a „klasszikus kedvencek”-énél. A következő (Szakavatottak) válogatás abban különbözött a műértők csoportjának zenéjétől, hogy kortárs zenét is tartalmazva, speciális zenetörténeti folyamat ismeretét feltételezte (pl. Beethoven: B-dúr Op, 133 nagy fuga, Stockhausen: III. zongoradarab. 1952–53). A kompozíciók komplexitásának, interpretációjának, hangszerösszetételének felismerése, alapjában véve számottevő előtanulmányokat feltételez. Egy ötödik csoport (Klasszikus zene plusz) más logikát követ. Összesen négy, határos műfajokhoz tartozó darabból áll, (pl. Kronos Quartet: Pieces of Africa, John Williams filmzenéjéből a Star Wars téma). Ezeket a műveket azért válogatták be a kísérletbe, hogy felmérjék a résztvevők hozzáállását olyan zenei stílusok iránt, amelyek inkább a klasszikus zene perifériáján találhatóak. Mindezeket a darabokat véletlenszerű sorrendben, telefonon játszották be a kísérleti alanyoknak. Mindegyikhez feltették a kérdést: Hallotta már ezt a művet? A tetszési index „nagyon jó”-tól (= 1) egészen „egyáltalán nem tetszik”-ig (= 6) terjedt.

• *A komolyzenei kompetencia 8 lépcsőjének különbözősége*

Az ismertség alapján („már egyszer hallottam”) állították össze a 25 zenei szemelvény értékelésének skáláját. Azokat a személyeket, akik több részletet ismertek, egy alacsonyabb, azokat, akik négy szemelvényt ismertek, magas kompetencia szinten értékelték. Ennek alapján egy skálán 8 szintet különböztettek meg (lásd a grafikát). Az ismert tételek átlaga 12, ami 3 és 4 közötti szintnek felel meg. A komolyzenei hallgatói kompetencia-skála egy olyan eszköz, amelynek segítségével vizsgálják, hogy fokozatbeli kompetencia-különbségek a használati magatartás-

ban és zenei szocializálódásban szisztematikusan újra fellelhető-e.

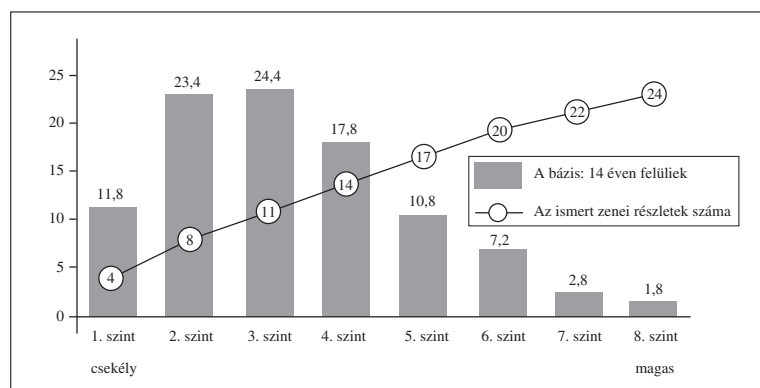
• *Populáris klasszikusok a legjobb eredménnyel minden kompetencia-fokon*

Milyen a kapcsolat a zenei kompetencia és a zenei érték között?

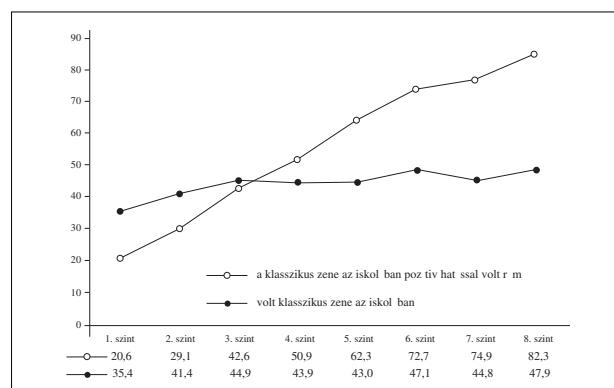
1. A „klasszikusok mindenkinek” kategória zenei szemelvényei mind a 8 kompetencia-fokban a legjobb értékelést érték el. Ezt követte a „Klasszikus kedvencek” mint második legjobb kategória, majd a „Műértők” és a „Szakavatottak”.
2. Az értékelési különbségek az egyes kategóriák között egyre csekélyebbek a kompetencia növekedésével, azaz az elfogadott repertoár érzékelhetően bővül és igényesebbé válik.
3. A növekvő komolyzenei kompetenciánál javul a nehezebb kategóriák megítélése. (Szakavatottak) Mindenesetre még a magasabb komolyzenei kompetencia-szintet elért személyeknél is érvényes a szabály, hogy a populáris zene magasabb elfogadottsági szinten áll.

• *Aki jól ismeri a klasszikus zenét, szívesen is hallgatja*

Az ún. viszonyulás-közeli indikátor segítségével vizsgálták a bemutatott komolyzenei kompetencia skála kifejező-erejét. Egy ilyen indikátorként használták a tanulmányban az általános klasszikus-zene fogyasztási szokásokat. Kiegészítésként még a koncerten, operában, ill. rádióban és hanghordozókon hallgatott klasszikus-zene szerint is differenciáltak. Az eredmény egyértelmű volt. Minél jobb volt az ismeretségi fok (kompetencia szint), annál aktívabb volt a megfelelő program-ajánlatok elfogadása. A klasszikus-zene érték 60 százaléka hetente legalább egyszer hallgat zenét a rádióban vagy hanghordozón. Azok azonban, akik relatív magas

A komolyzene hallgatási kompetencia-szintjei (%-ban)

Klasszikus zene és iskola

komolyzenei-kompetenciával rendelkeznek, a mindennapokban gyakrabban hallgatják a klasszikus zenét hanghordozókról, mint a rádióból.

• *Az életkor összefügg a komolyzenei-kompetenciával*

Idősebbek, nők és magasabban képzettek általában magasabb komolyzenei-kompetencia osztályba tartoznak. Különösen feltűnő az előbbi csoport átlag életkora, ami 57 év, és 11 évvel haladja meg a népesség átlagos életkorát.

• *A zeneértők a klasszikus zenét az iskolában pozitívebben értékelik*

Az egyéni zenei tevékenységnek és a lehetőségnek ahhoz, hogy már gyermekkorban kapcsolatba kerüljenek a szülői házban vagy az iskolában a klasszikus zenével, fontos szerepe van a zenei szocializálódásban. Éppen olyan fontosnak tűnik azonban ezen kontaktusok szubjektív megítélése. Különösen számottevő a kapcsolat kialakulása az iskolában. Habár a vizsgált, különböző komolyzenei-kompe-

tenciával rendelkező személyek iskolai tanulmányaik alatt hasonló mértékben kerültek kapcsolatba a komoly zenével, ennek a kontaktusnak az értékelése igen különböző. Míg az 1. szinthez tartozó személyek csupán 20 százalékban, a 8. szinthez tartozók 80 százalékban ítélték meg az iskolai zenei behatásokat pozitívnak.

Végeredmény

Az előbbiekből azt vonhatjuk le, hogy a népesség viszonya a klasszikus zenéhez igen különböző. Alig 53%-a nyitott a komolyzene iránt és alkalomszerűen hallgat is klasszikus zenét. A fiatalok, az élményorientált médiumfogyasztók nyilvánvalóan kevésbé nyitottak. A komolyzenével való hiányzó kontaktust azonban nem lehet deficitnek felfogni, mivel lévén a klasszikus zene egy tradicionális életstílus kifejezési formája, azt sokszor tudatosan kerülnek. A komolyzene iránt nyitottak nagy csoportjának is különböző kapcsolata van a klasszikus zenével. Egy részük különleges szituációkhoz és hangulatokhoz köti, míg mások a

mindennapok részének érzik. Minél szélesebbé válik a zenei stílus spektruma, annál szűkebb, speciálisabb és idősebb a potenciális hallgatóság.

Az olyan gyermekkori és ifjúkori zenei behatások, pl. aktív muzsikálás, amelyek pozitív érzelmekhez kötődnek, szoros kapcsolatban vannak egy magas komolyzenei kompetencia felépítésével. Azonkívül világossá vált, hogy a komolyzenei kompetencia egyszerűtől a nehezebb repertoár felé épül fel. Fiatal, kevésbé tapasztalt zenehallgatók a populáris klasszikusokat kedvelik. Ez a határos stílusokra is vonatkozik (Jazz, világzene, filmzene)

A médiumok használatának individualizáltsága oda vezet, hogy az olyan programajánlatokkal, amelyek nem az egyéni igény szintet elégítik ki, kevésbé élnek. Különösen a komolyzenei kompetencia középső csoportjaira jellemző, hogy a klasszikus zene inkább hanghordozókon keresztül jut el hozzájuk.

(Das Orchester 2006/12)
Folytatjuk

Ronny Porsch

Önmenedzselő vállalkozó muzsikuskok

Új szakmai képzés-kínálatok a Frankfurt/Main-i Zeneművészeti Főiskolán

Piac-orientáció – vannak muzsikuskok, akik önmagától ettől a kifejezéstől is megvetően fintorognak. Nem csoda, hogy évtizedekig a zeneművészeti főiskolák sem akartak tudni róla. Mégis, megváltozott a gondolkodás erről. Ami más országokban már rég általánosan elterjedt, Németországban is érvényre jut. Tavaly óta működik Frankfurt am Mainben a „Önmenedzselés és marketing muzsikuskok számára” c. szeminárium. Ronny Porsch portréja összehasonlító pillantás a külföld felé is.

A művészetnek meggyőznie kell. Ez már az udvari mecénások idejében így volt és az államilag finanszírozott kultúra gyakorlatában is fontos. Egy koncert végén a publikum tetszésnyilvánítása nemcsak a professzionális teljesítmény tiszteletét és elismerését, hanem ugyanakkor a piacnak a művészi kínálatra adott választát is jelenti. Jóllehet ez a kauzális összefüggés máig érvényes, a zenekari muzsikuskok hivatáskepe az idők folyamán lényegesen megváltozott. A német zenekarok krízishelyzetben érzik magukat, a szabadfoglalkozású muzsikuskok száma növekszik.

Emellett a zenekarok tevékenysége már messze nem szorítkozik csupán a koncertéletre. Mint ahogy nemrég a berlini holokauszt emlékmű felavatása alkalmából, a Junge Deutsche Philharmonie fellépésénél kitűnt, időközben az általuk reprezentált népesség társadalompolitikai szereplőivé, követeivé is váltak.

A diploma előtti utolsó szemeszterüket töltő jövőbeli zenekari muzsikuskoknak, szólistáknak és együtteseknek, ebből a háttérből az utat több művészi önállóság felé megmutatni, ez az új képzési prog-

rammal a Frankfurter Zeneművészi Főiskola célja. Ez egyben a főiskola vezetőségének válasza a növendékek kérdéseire, akik intézményüktől egyrészt hatékonyabb marketing- és szponzorálási koncepciót, másrészt erősebb szakmai vonatkozású kínálatot várnak el. Erre az első reakció a művészképzés újrászabályozása volt. A jövőben a korábban elválasztott képzési területek: hangszeres oktatás, karmester-képzés, valamint hangszeres- és énekpedagógia közös alapstúdiumot alkotnak, aminek célja elsősorban a tájékozódás és a saját adottságok felfedezése.

Ez kötelezően látogatandó rendezvényeket is magába foglal, amelyek ösztönzik a növendékeket zenetanulmányaik céljának átgondolására, és olyan hibás orientáció kiküszöbölésére, amely esetleg csak a későbbi szemesztereken és nagy idővesztéssel okozva derülne ki. Ezt a széleskörű tájékoztató fázist követi a választott célnak megfelelő specializáció.

Egy egységes felmérésnek megfelelően, kiegészítésként életre hívtak egy tanulmányi projektet az egyéni oktatás szociodinamikus folyamatának vizsgálatához és egy pszichoterapeutikus kínálatot a mentális életvezetéshez. Végülis egy, a tanulmányokat kísérő szemináriumot hoztak létre, aminek célja személyre szóló módszer-kompetenciát nyújtani. „Önmenedzsment és önmarketing muzsikusk számára” címmel a résztvevő abszolvensok a 2004/05 téli szemeszter óta a piaci érvényesülés művészetét tanulják. A német zeneművészeti főiskolák között itt először kísérelték meg az egyetemi tantervet a személyes módszer-hatáskör és a zenei menedzsment területével kiszélesíteni. Az, amit mint a muzsikusi erényhez tartozót, minden hangszeres növendék tanulmányai során egyébként is megtanul, vagyis a mű iránti hűséget és a visszafogottságot az önmotogálásban, itt kísérletként jelentkezik a növendékek egyéni karrierje lehetőségeinek kidolgozásához és zenei sikeréhez, anélkül, hogy a piac rab-szolgáivá válnának. Ez új és lényeges eljárás a választott hivatás praktikus kihívásainak megismeréséhez. A cél végül is, amint azt a főiskola elnöke megfogalmazta, az „önadminisztráló muzsikusk”, egy olyan kezdeményező tulajdonságokkal rendelkező abszolvens típus, aki egy minőségi oktatás révén fel van készítve a muzikus mindennapok realitásaira és megállja helyét a kemény egzisztenciális feltételek között.

Muzsikuskok mint kisvállalkozók?

A szemináriumon öt témacsoportban, projektek keretében és személyes beszélgetések során ismerkednek a résztvevők a német és nemzetközi zenei terület lényeges aspektusaival. Ez a zenei menedzsment kérdéseivel kezdődik, ahol megismerkednek a zenei piac szereplőivel, az ügynökségek funkciójával, a zenekari struktúrák felépítésével, és befejeződik azokkal a mechanizmusokkal, amik a

hanghordozó ipart összetartják. A marketing területén arra oktatják a növendékeket, hogy miképpen lehet egy piacot meghatározni és miként ebben saját szerepét megtalálni. Hogy például van-e értelme historikus zenével már ellátott környezetben új régizene együttest létrehozni, hogy a személyes elképzeléseket szólókarrier formájában vagy egy együttes tagjaként jobb kilátásokkal lehet-e elérni, vagy hogy didaktikus képességekkel nem inkább a pedagógiai pályát kellene-e megcélozni.

Mindezt megelőzi egy egyéni képesség-felmérés, aminek alapján a növendékek saját profiljukat kialakíthatják. Ezt a profilt helyesen és következetesen a célcsoportokra vetíteni, a szeminárium további folyamán a fontos marketing eszközök megismerésének célja. Ez magában foglalja a bevezetést a szakmai személyes bemutatkozáshoz, és a személyes kontaktusok és hálózatok felépítését. A „zene és kommunikáció” súlypontja a személyes bemutatkozás. Ez egyrészt művészi szórólapon külső megjelenési jegyeire, rendezőknek szóló levelekre, demo CD-re, internet megjelenésre, másrészt a tárgyalási és megbeszélési technikára vonatkozik. Azonkívül megismerik a növendékek, hogy milyen fontos a kontaktusok révén hálózatokhoz kapcsolódni, amiken keresztül karrierépítési lehetőségek adódhatnak. A „zene és kommunikáció” súlypont-téma kiegészül a sajtó- és médiamunkába való bevezetéssel. Ennek keretében gyakorolják a professzionális sajtótájékoztatót, valamint ismerkednek az újságírói munka- és gondolkodás mikéntjével, hogy egyrészt ennek a területnek a működését saját szempontjukból előre felmérhessék, másrészt ennek tudatában célzatosan alakítsanak ki pozitív imázst önmagukról.

Végül a szeminárium-sorozat lényeges alkotó eleme a helyes magatartás jogi és pénzügyi kérdésekben. Itt egyrészt a mindennapi gyakorlatok, mint a munkaszerződések ill. tarifa-szerződések állnak előtérben, de másrészt a szerzői- és felhasználói jogok is. Mi a helyes eljárás a gázsikkal és tiszteletdíjakkal, mik az ösztöndíj-lehetőségek és azok miként pályázhatók meg. A szponzorok, támogatók megtalálása egy projekt számára, ez a szeminárium-anyagot lekerekítő téma. Nincs szükség nagy fantáziára annak

felismeréséhez, hogy az abszolvens muzsikusk-növendékek ezen a téren – gyakorlat hiányában – még teljesen „ártatlannak” és hogy itt szükség van a hézagok betöltésére.

A fáradozás célja a növendékek egyéni kezdeményezéseinek ösztönzése és pályaválasztásukhoz a tájékoztató segítség. Meg kell tanulniuk a projektekben, hangversenykínálatokban való aktív részvételt. A szeminárium tananyagának hatásköre emellett univerzális, nem csak színpadi karrierre szabott. Alkalmazása a zenei szakma minden területén hasznos. A hallgatók visszajelzése a kezdeményezésről eddig, a felelős stúdium-vezető beszámolója szerint, kizárólag pozitív volt, és megerősítette a Frankfurter Főiskolát abban, hogy a munkát folytatni kell.

Stratégiai képzés

Nagy-Britanniában is már régen vannak kezdeményezések a zenekari muzsikusk főiskolai képzésének kiszélesítésére. A mind csekélyebb hivatalos támogatás és a kulturális elvándorlás okán, amit csak az elmúlt tizenöt évben a zenekarok átéltek, ott már korábban foglalkozni kezdtek a piac igényeivel és átgondolták, hogy milyen minősítéssel és készségekkel kell egy zeneművészeti főiskola abszolvensének rendelkeznie a 21. században ahhoz, hogy jövőbeli pályáján helyt tudjon állni. Így a brit főiskolákon a Music Career Development, ami a növendékek vállalkozói önállóságát segíti, már természetessé vált. A kilenc brit zeneművészeti főiskola majdnem mindegyike, feladatmeghatározását és stratégiai tervdokumentációját tekintve kevésbé összpontosít a pályára felkészítésre mint az Németországban történik. Az angol college-oknak és akadémiáknak például, abszolvensaik kikérdezésével, rendszeresen be kell számolniuk, hogy hallgatóiknak nagyobb része valóban a választott hivatást gyakorolja-e. Ugyanis, ha egy főiskolát kormányzati pénzből tartanak fenn, a további támogatások elnyeréséhez bizonyítani kell, hogy a végzetek legalább 75 százaléka zenével keresi kenyerét. Ahol a főiskolák elkezdtek erre vonatkozó adataik nyilvánosságra hozatalát, kiderült, hogy az eredmény majdnem 85%.

Míg a zenekarokat még nem is olyan rég szigorúan, és merev hierarchikus ala-

pon vezették, úgy a mai együttesek gyakran demokratikusan szervezettek, ahol több az autonómia az egyén személyes fejlődése számára és nagyobb a szabadság a művészi döntéseknél. Ahhoz, hogy ezzel a szabadsággal élni lehessen, a művészi felkészültség mellett a hatáskörök korlátainak ismerete is szükséges, amit szintén tanítani kell. Ilyen a vezetői minősítés vagy a koncertszervezés. Majdnem minden brit konzervatórium nyújt megfelelő tanfolyamokat erre. Így például a londoni Royal College of Music kétéves posztgraduális képzést tart, ahol az abszolvensek praktikus előadási tanácsok mellett, a modern koncertélet lényeges tényezőivel kapcsolatban is, mint a művész diszpozíciója, zenekari menedzsment, fundraising vagy közönség-szervezés, elirányítást kapnak. Ehhez praktikus témák társulnak, mint pl. az életrajz megfogalmazása, szerződés-jog és a személyes pénzügyek. Egyéni foglalkozások során művészi szórólapokat szerkesztenek, címjegyzék-összeállítást gyakorolnak, vagy már egy üzleti tervet is kidolgoznak. Ezen túl, a csoportos oktatás során, a kommunikációval és a bemutatkozással foglalkoznak, pályázati beszélgetést szimulálnak és a projektmenedzselés fázisa-it beszélnek meg.

Ha ezeknek az ismereteket közvetítő intézményeknek csupán a személyi és tárgyi feltételeit tekintjük, a különbség a német zeneművészeti főiskolák képzéséhez képest világossá válik. Míg itt az első bátortalan lépéseket teszik, az Egyesült Királyságban már professzionális struktúrákat építettek fel. Így a londoni Royal College of Music a Woodhouse Centre-rel karöltve létrehozta saját intézetét hét munkatárssal, akik majdnem kizárólag a növendékek pályával kapcsolatos érdekeikkel foglalkoznak, tanácsokkal és tettekkel segítik őket. Ha meggondoljuk, hogy ezt az intézet már 1999-ben megalapították, kitűnik, hogy a németeknek van mit pótolniuk. Nagy-Britanniában nagyobb mértékben történik a volt abszolvensek forrás-kihasználása is. Így pl. a Birmingham Konzervatórium nemrég 500 taggal létrehozott egy Alumni-Társaságot és egy önálló folyóiratot, amelyben a volt növendékek tapasztalataikat adják közre.

Természetszerűleg Angliában is a hangszertechnikai képességekre alapul a

képzés, kiterjesztve az előadói gyakorlatot érintő speciális ismeretekkel. Így egy zenekari helyre pályázó muzsikustól majdnem mindenütt elvárják, hogy jártas legyen a historikus előadásmódban, és a kortárs zene területén is megfelelő technikák birtokában legyen. A zenekari stúdiók, kamarazene- és egyéni oktatás, bár nem nélkülözhető alkotóelemei a zenei képzésnek, mert ellentétben állnak a valósággal, nem képesek a későbbi pálya követelményeit szimulálni, ahol mindig új zenei fajták, előadási formák és szervezési elvek érvényesülnek a tradicionális zenekari muzsikával szemben. A két pólus közötti egyensúlyt megtalálni nehéznek tűnik. Azt mutatta ki két körkérés eredménye, hogy bár a brit konzervatóriumok képeznek növendékeket, akik problémamentesen sajátítják el hangszer-tudásukat, mégis nem eléggé kvalifikáltak ahhoz, hogy művészi változás-folyamatokhoz szakavatottan, felelősségteljesen alkalmazkodjanak.

A jövő kihívásai

Átgondolva a Frankfurter Zeneművészeti Főiskola karrier-építő kínálatát, azt a kérdést kell feltennünk, hogy milyen lesz a jövőbeli muzsikussal összefüggésben egyáltalán. A jövőben – már most látható – az eddigiekhöz képest, a művészi cselekvést sokkal inkább az egyéni felelősség hatja majd át. A munkavállalói piac kegyetlen. A Német Zenekari Szövetség felmérése szerint a zenekari helyek a német zenekaroknál 16 százalékkal csökkentek az 1995–2003-ig terjedő periódusban. Akkor, amikor egy végzős hangszeres növendék alig talál magának állást egy profi zenekarban, amikor egy hegedűs állásra 700 pályázó jut, nem lehet lebecsülni a frankfurter kezdeményezést. Sok muzsikussal, úgy tűnik, egzisztenciáját a jövőben több forrásból szerzett bevételből fogja fenntartani. Különösen kiváló szabad foglalkozású vonósoknál figyelhető meg a tendencia, hogy zenekari munkájukat kamarazenei, kamarazenei, oktatási tevékenységgel kombinálják, ahelyett, hogy egy adott szimfonikus zenekarhoz kötődnének.

A munka jelenlegi világában ez általános tendencia, a munkakapcsolatok gyakran határidősek és egyre inkább projekt-vonzatúak. Ahhoz, hogy ez a fajta „patchwork” karrier működhessen, a fiatal muzsikusoknak alkalmasnak kell lenniük a

folyamatosan új munka és új projektek felkutatásához. Ha tehát a zenei együttesek és egyéb zenei intézmények érintetlensége már nem biztosított, ha a népesség életében a kultúra értékét veszti, fontos, hogy a növendékek ilyen feltételek mellett, egyéni karrier-lehetőségükhöz az úti poggyászt megkapják, hiszen aki a zenébe befektet, meg is kell élnie abból.

Az, hogy a felvilágosítás a képzés alternatív lehetőségeiről eddig nem kielégítően történt, a diákság hangulati helyzetének megfelelő. Egy hét német főiskola abszolvensei között végzett felmérés szerint, a fiatal muzsikusok túlnyomó többsége úgy érzi, hogy intézményük nem vértézi fel őket eléggé a mindennapi életre. A megkérdezettek egyrészt a zenekari előjátszásra való szakmai felkészítést, másrészt a praktikus szervezési kérdésekben való eligazítást hiányolják. Szorgalmazni kell a szakítást az egyoldalú, élethosszan tartó alkalmazásban levő szólista- vagy zenekari muzsikussal szemben, amelyik sokféle zenei pályát és tevékenységeket céloz meg.

Mindez növeli a modernizációs igény súlyát a német zeneművészeti főiskolákon, amik a jó nemzetközi hírnév és egyes pedagógiai kezdeményezések ellenére, változatlanul legitimitációjukért harcolnak. A szabad zenekari helyek legitímálják a hangszeroktatást a főiskolákon. Ha kiesnek munkahelyek, az egyetemek és hallgatóik nagy kihívás előtt állnak. Ezért a viták, a jövőbeni, világos profillal rendelkező egyetemi tanterv kialakításáról, még korántsem értek véget. Sok további innovációról kellene itt gondolkodni. Így a zenei gazdasági élet külső referensei gyakorlatközeli témákról, egykori abszolvensek a még növendékeknek saját pályakezdő tapasztalataikról számolhatnának be. Az, hogy az új tudnivalók közreadása során a zenei képzés színvonalát sosem szabad figyelmen kívül hagyni, magától értetődik. Csak a hangszer kifogástalan technikai uralma tesz szabaddá a művészeti kompetencia kreatív és felelős gyakorlására. Végül, a jövőben is csak egyetlen döntő oka lesz annak, ami miatt a német koncertlátogató közönség többsége jegyet vesz: inspirált és inspiráló muzsikálás a legmagasabb színvonalon.

(Das Orchester 2005/12.)

BUDAFOKI DOHNÁNYI ERNŐ SZIMFONIKUS ZENEKAR

Január 20. vasárnap 19.30
Nemzeti Hangversenyterem

PREMIER BÉRLET
Symphonia Hungarorum
Vajda: Válotzatok
Bernstein: Divertimento
Grofé: Grand Canyon szvit
Km.: Budapesti Akadémiai Kórustársaság (karigazgató: Balassa Ildikó), Budapesti Ifjúsági Kórus (karigazgató: Gerenday Ágnes)
Vez.: Hollerung Gábor

Január 21. vasárnap 11.00
Zeneakadémia

A MEGÉRTHETŐ ZENE
Dukas: A bűvészinas
Schubert: A rémkirály
Előad és vez.: Hollerung Gábor

Február 3. szombat 19.30
Nemzeti Hangversenyterem

UNIVERSITAS BÉRLET
Verdi: Don Carlos
Km.: Honvéd Férfikar (karigazgató: Drucker Péter), Budapesti Akadémiai Kórustársaság (karig.: Balassa Ildikó)
Vez.: Hollerung Gábor

Február 4. vasárnap 19.30
Zeneakadémia

VOX HUMANA BÉRLET
Verdi: Don Carlos
Km.: Budapesti Akadémiai Kórustársaság (karig. Balassa Ildikó), Honvéd Férfikar (karig.: Drucker Péter)
Vez.: Hollerung Gábor

Február 9. péntek 19.00
Dél-Budai Kulturális és Szabadidő Központ

BUDAFOKI HANGVERSENYESTÉK
Kabalevskij: Colas Bregnon – nyitány
Dvořák: Hegedűverseny
Borogyin: Notturmo
Borogyin: Igor herceg – nyitány, Polovec táncok
Km.: Baráti Kristóf – hegedű, Budapesti Akadémiai Kórustársaság (karig.: Balassa Ildikó). Vez.: Werner Gábor

Február 10. szombat 11.00
Dél-Budai Kulturális és Szabadidő Központ

A ZENE TITKAI – Nemzetek zenéje
Borogyin: Igor herceg – Polovec táncok
Bizet: Carmen szvit
Verdi: Nabucco nyitány
Elgar: Pomp and circumstance march
Pánczél: Klezmer szvit
Copland: Rodeo
Km.: Budapesti Akadémiai Kórustársaság (karig.: Balassa Ildikó)
Előad és vez.: Hollerung Gábor

Február 10. szombat 15.00
Rózsavölgyi Közösségi Ház
ZENEÉRTŐ LESZEK
Harsan a kürtészó! –A rézfúvósok
A trombita, a kürt, a harsona és a tuba

Február 25. vasárnap 11.00
Zeneakadémia
A MEGÉRTHETŐ ZENE
Liszt: Mazeppa
Előad és vez.: Hollerung Gábor

Március 4. vasárnap 19.30
Zeneakadémia

VOX HUMANA BÉRLET
Händel: Saul
Km.: Budapesti Akadémiai Kórustársaság (karigazgató: Balassa Ildikó)
Capella Savaria (Művészeti vezető: Kalló Zsolt) Vez.: Hollerung Gábor

Március 11. vasárnap 19.30
Nemzeti Hangversenyterem

UNIVERSITAS BÉRLET
Yoav Talmi: The Double Marriage of Figaro
Chopin: e-moll zongoraverseny No.1.
Saint-Saëns: Orgonaszimfónia
Km.: Érdi Tamás – zongora
Nagy László Adrián – orgona
Vez.: Yoav Talmi (ISR)

BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG ZENEKARA

A Budapesti Filharmóniai Társaság „**FERENCsik JÁNOS EMLÉK-HANGVERSENY**”-t rendez egykori elnökkarnagya, főzeneigazgatója 100. születésnapján, 2007. január 18-án a Művészetek Palotájában. Műsoron: Bartók: Öt magyar népdal, Kodály: Psalmus Hungaricus, Wagner: Parsifal (Előjáték és nagypénteki varázs), Walkür (Wotan búcsúja és tűzvarázs) és R. Strauss: Rózsalovag (zárójelenet) Vez.: Kovács János, km.: Wiedemann Bernadett, Kelen Péter, Molnár András, Valter Ferenc, Perencz Béla, Csavlek Etelka, Kertesi Ingrid, Ulbrich Andrea és a Magyar Állami Operaház énekara.

Január 22. – Művészetek Palotája
DOHNÁNYI BÉRLET

Beethoven: Esz-dúr zongoraverseny op.73
Petrovics Emil: I. kantáta
Rachmaninov: Szimfonikus táncok
Vez.: Toshihiko Matsunuma
(a 2002. évi karmesterverseny győztese)
Km.: Ránki Dezső, Fodor Beatrix

Február 12. – KODÁLY BÉRLET

Brahms: Tragikus nyitány
Kodály: Páva variációk
Dvořák: VII. szimfónia, d-moll op.70
Vez.: Kocsis Zoltán

Február 13.
MAHLER BÉRLET

Brahms: Tragikus nyitány
Kodály: Páva variációk
Dvořák: VII. szimfónia, d-moll op.70
Vez.: Kocsis Zoltán

DANUBIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Január 20.
Bottesini: Ero e Leandro – nyitány
Mendelssohn: E-dúr versenymű két zongorára és zenekarra
Km.: Egri-Pertis duó
Csajkovszkij: VI. h-moll szimfónia
Vez.: Héja Domonkos

Február 8. – Ajándék hangverseny a Művészetek Palotájában
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.

Február 24.

John Adams: A short ride in the fast machine
Igor Kuljeric:
Versenymű marimbára és zenekarra
Km.: Ivana Bilic
Beethoven: VII. A-dúr szimfónia
Vez.: Tonci Bilic

DEBRECENI FILHARMONIKUS ZENEKAR

Január 11. – Kölcsey Központ

Rubányi Vilmos hangversenysorozat III
Ligeti György: Melodien
Kovács Zoltán: Kettős verseny trombitára és harsonára (ösbemutató)
Brahms: IIszimfónia
Vez.: Kollár Imre. Km.: Boldoczki Gábor – trombita, Farkas István Péter – harsona

Január 13. – Művészetek Palotája

Ligeti György: Melodien
Kovács Zoltán:
Kettős verseny trombitára és harsonára
Brahms: II. szimfónia
Vez.: Kollár Imre
Km.: Boldoczki Gábor – trombita, Farkas István Péter – harsona

Január 20. – Csokonai Színház

Unokák-nagyszülők családi hangversenysorozat III
Saint-Saëns: Állatok farsangja
Vez.: Hámori Máté
Km.: A Csokonai Színház táncművészei és a Vénkert Általános Iskola és AMI táncos növendékei

Január 25. – Kölcsey Központ

Farsangi meglepetés-hangverseny
Vez.: Blázy Lajos

Február 7. – Debreceni Egyetem, Aula

Universitas I. – „Ünnepi hangverseny”
Dohnányi Ernő: Ünnepi nyitány
Bartók: Táncszvit
Kodály: Psalmus Hungaricus
Vez.: Kollár Imre

Február 14. – Csokonai Színház

Egyetemi bérlet I.
Berlioz: Fantasztikus szimfónia
Charles Baudelaire, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud: A romlás virágai
Vez.: Kocsár Balázs
Km.: a Csokonai Színház művészei

Március 2. – Csokonai Színház

Verdi: Aida

Március 7. – Debreceni Egyetem, Aula

Universitas II. – „Szellemi hidak”
Bartók: Két kép
Bartók: Két arckép
Liszt: Faust szimfónia
Km.: A Debreceni Kodály-kórus és Zs. Szabó Mária – hegedű. Vez.: Kollár Imre

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Január 18. csütörtök, 19.00

BM Duna Palota
Téli Bérlet – Dvořák est
Der wasserman nyitány
Cseh szvit
VIII. szimfónia
Vez.: Ménesi Gergely

Január 28.

HÍRES ZENESZERZŐK ÉVFORDULÓI
Kodály Zoltán, Kálmán Imre, Igor Stravinsky. Vez.: Deák András
Műsorvezető: Zelinka Tamás

Február 8. csütörtök, 19.30

Nemzeti Hangversenyterem
Téli Bérlet – „Orgona Ünnepe” – A világszínvonalú, új orgona bemutatása szimfonikus hangversenyen
Km.: Pálfi János. Vez.: Deák András
Műsorvezető: Zelinka Tamás

Február 18.

A LEGKISEBBTŐL A LEGNAGYOBBIG
– A szimfonikus zenekar hangszerének bemutatása, érdekes hangszerszólókkal tarkítva
Vez.: Deák András
Műsorvezető: Zelinka Tamás

Február 22. csütörtök, 19.00

MUSICA HUMANA – AZ EMBERI ZENE – Operett Farsang
Km.: Balatoni Éva, Sáfár Orsolya, Bándi János, Kálmándi Mihály
Vez.: Deák András

Március 8. csütörtök, 19.00

BM Duna Palota
Tavaszi bérlet
Salieri: XXVI variazioni Sulla Follia di Spagna (Magyarországi bemutató)
Mozart: Idomeneo baletzene
Schubert: III. szimfónia
J. Strauss: Császárkeringő
Vez.: Michael Dittrich (Ausztria)

GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR

Január 10. szerda

Milánó Verdi Terem
Weber: Bűvös Vadász – Nyitány
Mendelssohn:
D-Moll Zongoraverseny No.2
Dvořák VIII. Szimfónia
Medveczky Ádám

Január 15. hétfő 10.00, 12.00

Richter Terem
Ifjúsági Hangverseny
Mozart: Bastien és Bastienne
Vez.: Medveczky Ádám

Január 16. kedd – Richter Terem

Mozart: Bastien és Bastienne
Énekművészek
Vez.: Medveczky Ádám

Január 17. szerda – Bálbola

Mozart: Bastien és Bastienne
Énekművészek
Vez.: Medveczky Ádám

Január 18. csütörtök

12.30 Jánossomorja
14.40 Móvár
Mozart: Bastien és Bastienne
Énekművészek
Vez.: Medveczky Ádám

Január 19. péntek

11.00 Kapuvár, 13.00 Csorna
Mozart: Bastien és Bastienne
Énekművészek
Vez.: Medveczky Ádám

Január 25. csütörtök – Richter Terem
12.00 Nyilvános Főpróba
19.00 Bérletes Hangverseny
Wagner:
Nürnbergi Mesterdalnokok – Nyitány
Dohnányi: Variációk Egy Gyermekek dalra
Csajkovszkij: Diótörő Balettszvit Op.71/2
Oravecz György
Vez.: Medveczky Ádám

Január 29. hétfő, 19.00 – Richter Terem
Farsangi Hangverseny
Berlioz: Római Karnevál – Nyitány
Weiner Leó: Farsang
R. Strauss: Rózsalovag Keringő
Hacsaturján: Álarcosbál – Szvit
Strauss: Keringők és polkák
Vez.: Medveczky Ádám

Február 5. hétfő, 19.00
Veszprém, Aula
Farsangi Hangverseny – Örökzöldek
Stepper Tibor, Balogh Sándor

Február 6. kedd, 19.00 – Tapolca
Farsangi Hangverseny – Örökzöldek
Stepper Tibor, Balogh Sándor

Február 13. hétfő, 19.30 – MŰPA
Farsangi Hangverseny
Berlioz: Római Karnevál – Nyitány
Weiner L.: Farsang
R. Strauss: Rózsalovag – Keringő
Hacsaturján: Álarcosbál – Szvit
Strauss: Keringők és polkák
Medveczky Ádám

Február 16. péntek
Operagála
Énekművészek
vez.: Drahos Béla

MAGYAR TELEKOM SZIMFONIKUS ZENEKAR

Január 13. 18.00 – Olasz Kultúrintézet
Klasszikusok hétvégén
Liszt: A-dúr zongoraverseny
Dvořák: VIII. szimfónia
Km.: Paavali Jumppanen (zongora)
Vez.: Ligeti András

Január 14. 19.30
Zeneakadémia
Akadémiai bérlet
Muszorgszkij: Egy éj a kopár hegyen
Bartók: III. zongoraverseny
Csajkovszkij: V. szimfónia
Km.: Paavali Jumppanen (zongora)
Vez.: Ligeti András

Február 4., 11.00
Telekom Zeneház
Manó bérlet Óvodások és kisiskolások részére (5-10 éveseknek)
Zene és vers
Sztárvendég: Kaláka együttes

Február 25., 15.00
Thália Színház
Pinokkió bérlet – Négy varázslatos kamaraopera előadás (10–14 éveseknek)
Haydn: Az énekesnő

Február 27., 19.30
Magyar Nemzeti Múzeum
Kamarabérlet
Mozart: c-moll szerenád
Debussy: Triószonáta fuvolára, bárcsára és hárfára
Dvořák: d-moll szerenád
A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar művészeinek előadásában

Március 3. 18.00
Olasz Kultúrintézet
Klasszikusok hétvégén
Schubert: VI. szimfónia
Beethoven: Ah! Perfido – koncertária
Beethoven: IV. szimfónia
Vez.: Héja Domonkos

Március 11. 11.00
Telekom Zeneház
Manó bérlet
Óvodások és kisiskolások részére (5–10 éveseknek)
Zene és mese
Km.: a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar ütőhangszeres művészei
Művészeti vezető és műsorvezető:
Iván Gábor

MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR BÉRLETI HANGVERSENYSOROZATAI

Erdélyi Miklós bérlet
Február 21. szerda
MEXIKÓI EST
Chávez: II. szimfónia – Sinfonia India
Ibarra: Gordonkaverseny
Revueltas: Sensemayá
Revueltas: Redes – szvit
Moncayo: Huapango
Km.: Carlos Prieto – Mexikó
Vez.: Carlos Miguel Prieto – Mexikó

Erdélyi Miklós bérlet
Március 7. szerda
Orbán György: Ót tétel vonósokra – „Búcsú” (Rasumoffsky gróftól)
Haydn: C-dúr oboaverseny
Brahms: I. szimfónia
Km: Hadady László. Vez.: Gál Tamás

Lukács Miklós bérlet
Január 17. szerda
OPERAHANGVERSENY
Részletek Verdi, Wagner és Puccini operáiból.
Km.: Felber Gabriella, Molnár András, Busa Tamás.
Vez.: Kesselyák Gergely

Lukács Miklós bérlet
Január 31. szerda
Beethoven: Egmont nyitány
Mozart: Fuvola-hárfa verseny K. 299
Schubert: VII., „Nagy” C-dúr szimfónia
Km.: Párkai Krisztina – fuvola
Katerina Englichová – hárfá – Csehország
Vez.: Jakub Hrusa – Csehország

MESTERBÉRLET
Január 23. kedd
Csajkovszkij-est
Rómeó és Júlia – nyitányfantázia
Variációk egy rokokó témára
V. szimfónia
Km.: Gary Hoffman – gordonka (USA)
Vez.: Irwin Hoffman (USA)

MESTERBÉRLET
Február 6. kedd
Doráti – Serly – Frid – Veress: Variációk egy Kodály-témára (hálás tanítványaitól)
Orff: Carmina Burana
Km.: Kertesi Ingrid, Albert Tamás, Massányi Viktor, a gödöllői Frederic Chopin Zeneiskola Gyermekkórusa és a Nemzeti Énekkar
Karigazgató: Antal Mátyás
Vez.: Gál Tamás

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Január 11. 19.00 – Művészetek Háza
MESTERBÉRLET
R. Strauss: Szerenád op.7
Mozart: Esz-dúr zongoraverseny K. 271
Bartók: Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára
P. Dukas: A bűvészinas
Km.: Prunyi Ilona.
Vez.: Thomas Herzog

Január 22. 19.00 – Művészetek Háza
SZEZON BÉRLET
Brahms: d-moll kmverseny
Brahms: IV. (e-moll) szimfónia
Km.: Félegyházi Károly
Vez.: Kovács László

Január 29. 19.00 – Művészetek Háza
NÉPSZERŰ BÉRLET
Oláh K.: Concerto
Sztravinszkij: Petruska
Oláh Kálmán Quintet
Vez.: Kovács László

Február 8. 19.00 – Művészetek Háza
MESTERBÉRLET
J.S. Bach: d-moll versenymű két hegedűre
BWV 1043
R. Strauss: Négy utolsó ének
Beethoven: VI. Pastorale szimfónia
Hg.: Soós Gábor, Kosztándi István
Ének: Sümei Eszter
Vez.: Oliver von Dohnányi

Február 12. 19.00
Művészetek Palotája
Magyar Szimfonikus Körkép

Február 19. 19.00
Művészetek Háza
SZEZON BÉRLET – Gershwin-est
Porgy és Bess – szvit (Benett)
Egy amerikai Párizsban
Dalok
Kék rapszódia
Ének: Farkas Zsófi
Trombita: Fekete-Kovács Kornél
Nagybőgő: Hárs Viktor
Dob: Pusztai Csaba
Vez. és zongorázik: Kovács László

Március 16. 19.00
Művészetek Háza
MESTERBÉRLET
R. Strauss: A rózsalovag – szvit
Abe Keiko: Prism rhapsody for two marimbas and orchestra
Sibelius: II. (D-dúr) szimfónia
Marimba: Abe Keiko, Nagy „Zorba” Gergely.
Vez.: Kovács László

MAGYAR RÁDIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA

Január 11. csütörtök 19.30
Zeneakadémia
Oratórium-bérlet V/2.
Bach: Ich habe genug – kantáta, BWV. 82.
Schubert: Esz-dúr mise, MR Énekkar
Vez.: Strausz Kálmán
Km.: Fodor Beatrix, Németh Judit, Fekete Attila, Szappanos Tibor, Kovács István (ének)

Január 18. csütörtök 19.30
Zeneakadémia
Sztravinszkij: Pulcinella – szvit
Händel: Eternal source of light divine – ária
Händel: Vivi tiranno – ária
Händel: Dovei sei – árial
Händel: Stille amare – ária
Händel: Kind Heaven – ária
Sztravinszkij: Orfeusz
Vez.: Ertüingealp Alpaslan
Km.: Robin Blaze (ének)

Január 28. vasárnap 19.30
Fesztivál Színház – *Mini Fesztivál*
Bánkői Gyula:
Kiáltások (magyarországi bemutató)
Dubrovay László: Vonósszimfónia
Durkó Zsolt: Magyar rapszódia
Sugár Rezső: Epilógus
Vez.: Pál Tamás. Km.: Klenyán Csaba, Rozmán Lajos (klarinét)

Február 10. szombat 19.30 – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
Oratórium-bérlet V/3.
Mahler: VIII. szimfónia
Vez.: Fischer Ádám
Km.: a Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás), Korondi Anna, Batori Éva, Fodor Beatrix, Meláth Andrea, Wiedemann Bernadett, Fekete Attila, Massányi Viktor, Kovács István (ének)

Február 18. vasárnap 19.30 – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
Juhász Zoltán (tilinkó, erdélyi fuvola), Havasréti Pál (tekerőflant), Lányi György (duda, doromb), Szeverényi Ilona (cimbalom)
A népzene hatása a klasszikus zenére
Bartók: Tánccsvit
Dubrovay László:
Versenymű népi hangszerekre
A „páva”-dallam változatai
Kodály: Felszállott a páva – változatok magyar népdalra
Vez.: Fischer Ádám. Km.: Sebestyén Márta (ének) és a Muzsikák együttes

Február 28. szerda 19.30
Zeneakadémia
Oratórium-bérlet V/4.
Liszt Ferenc: Szent Erzsébet legendája
Vez.: Kovács László. Km.: Sümei Eszter, Wiedemann Bernadett, Massányi Viktor, Jekl László (ének)

Március 3. szombat 19.30 – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
Ünnepi hangverseny Kodály halálának 40. évfordulója alkalmából
Missa brevis
Psalmus Hungaricus
MR Énekkar és Gyermekkórus
Vez.: Fischer Ádám, Strausz Kálmán, és Thész Gabriella

NEMZETI FILHARMONIKUSOK

Január 12. péntek – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
Ferencsik-bérlet
Csajkovszkij: Vihar, op. 76
Bartók: I. zongoraverseny
Sztravinszkij: Petruska – bábokkal
Km.: Ránki Dezső – zongora
A Budapest Bábszínház művészei
Vez.: Kocsis Zoltán

Február 22. csütörtök
Bartók Béla Nemzeti Hangverseny-terem

Klemperer-bérlet
 Schubert: Rosamunda – nyitány
 Schubert–Berio: Rendering
 Bruckner: I. (c-moll) szimfónia
 Vez.: Martin Haselböck

Március 8. csütörtök
Bartók Béla Nemzeti Hangverseny-terem

Klemperer-bérlet
 Csajkovszkij: I. (b-moll) zongoraverseny
 Csajkovszkij: V. (e-moll) szimfónia
 Km.: Prunyi Ilona – zongora
 Vez.: Berkes Kálmán

PANNON FILHARMONIKUSOK

Január 11. 19.30
Pécsi Nemzeti Színház

Faust
 Stravinsky: A katona története
 Liszt: Faust-szimfónia
 Vez.: Hamar Zsolt
 Km.: Alessandro Codeluppi,
 Pannon Volán Férfikar
 (karigazgató: Lakner Tamás),
 Mácsai Pál – narrátor

Január 12. 19.30 – Győr
Richter János Hangversenyterem

Stravinsky: A katona története
 Liszt: Faust-szimfónia
 Vez.: Hamar Zsolt
 Km.: Alessandro Codeluppi,
 Pannon Volán Férfikar
 (karigazgató: Lakner Tamás),
 László Csaba – narrátor

Január 14. 19.30
Művészetek Palotája

Szimfonikus Zenekari Körték
 Hamar Zsolt: Benediction – ősbem.
 Stravinsky: A katona története
 Liszt: Faust-szimfónia
 Vez.: Hamar Zsolt
 Km.: Alessandro Codeluppi,
 Pannon Volán Férfikar
 (karigazgató: Lakner Tamás)

Honvéd Férfikar (karig.: Drucker Péter)
 Mácsai Pál – narrátor

Január 31. 19.00 – Művészetek Háza
Fülszöveg

Vendég: Martin Turnovszkij karmester

Február 1. 19.30, PTE Aula
Február. 2. 19.30
Művészetek Palotája

Holt lelkek
 Rahmanyinov: Holtak szigete
 Sosztakovics: I. gordonkaverseny, op. 107.
 Janáček: Taras Bulba
 Vez.: Martin Turnovszkij
 Km.: Onczay Csaba – gordonka

Március 8., 19.30 – PNSZ
Március 9., 19.30 – MŰPA

A költő szerelme
 Ravel: Nemes és értelmes keringők
 Kurtág: A megboldogult R. V. Truszova
 üzenetei, op. 17
 Schumann: III. Esz-dúr „Rajnai”
 szimfónia, op. 97
 Vez.: Hamar Zsolt
 Km.: Váradi Marianna – szoprán

SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Január 15. 19.30
FRICSAY BÉRLET
 CSAJKOVSKIJ-EST
 Csajkovszkij:
 1812 – ünnepi nyitány, Op.49
 Csajkovszkij: Rokokó variációk
 Csajkovszkij: Andante cantabile
 Csajkovszkij: V. szimfónia, e-moll, Op.64
 Vez.: Molnár László
 Szólista: Onczay Csaba – gordonka

Január 29. 19.30
VASZY BÉRLET
 Viski János: Enigma
 Rachmaninov:
 II. zongoraverseny, c-moll, Op.18
 Elgar: Enigma-variációk, Op.36
 Vez.: Gyüdi Sándor
 Szólista: Vitalij Kuprij – zongora
 (Ukrajna)

Február 26. 19.30
VASZY BÉRLET – FRANCIA EST
 Saint-Saëns: Bevezetés és rondo
 capriccioso hegedűre és zenekarra, Op.28
 Saint-Saëns: Habanera
 Chausson: Poème
 (Esz-dúr hegedűverseny)
 C. Franck: d-moll szimfónia
 Vez.: Kovács János
 Szólista: Kelemen Barnabás – hegedű

SZOMBATHELYI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Január 26. péntek 19.30
MSH Rendezvényház
Filharmónia-Raiffeisen bérlet 4.
 Szombathelyi Szimfonikus Zenekar
 Rimszkij: Aranykakas
 Kodály: Felszállott a páva
 Respighi: A madarak
 Sztarvinszkij:
 Tűzmadár szvit 1919.
 Vez.: Alpaslan Ertüingealp

Február 12. hétfő 19.30
HEMO

Rajter bérlet 6.
 Dvořák:
 h-moll gordonkaverseny op. 104.
 Sztarvinszkij: Renard (Róka)
 Sztarvinszkij: Pulcinella szvit
 Km.: Jiri Barta
 Vez.: Alpaslan Ertüingealp

Február 19. hétfő 19.30
MSH Rendezvényház
Filharmónia-Raiffeisen bérlet 5.
 Szombathelyi Szimfonikus Zenekar
 Beethoven: Coriolan nyitány
 Weber: f-moll klarinétverseny
 Schubert: IV. „Tragikus” szimfónia
 Km.: Klenyán Csaba – klarinét
 Vez.: Hámori Máté

Február 24. szombat 16.00
HEMO

Családi bérlet 1.
 A Diótörő és az Egérkirály meséje
 Zene: P.I. Csajkovszkij
 Vezényel és mesél: Hámori Máté

Március 6. kedd 19.30
MSH Rendezvényház
Filharmónia-Raiffeisen bérlet 6.
 Nemzeti Filharmonikus Zenekar
 Csajkovszkij: b-moll zongoraverseny
 V. szimfónia
 Km.: Jandó Jenő – zongora
 Vez.: Berkes Kálmán

Március 12. hétfő 19.30
HEMO – Rajter bérlet 7.

Március 13. kedd 19.00
Richter János Terem, Győr
 Mahler: Gyermekegyászdalok
 Mahler: IV. G-dúr szimfónia
 Km.: Katerina Hebelkova
 Vez.: Alpaslan Ertüingealp

Március 17. szombat 16.00
HEMO – Családi bérlet 2.
 Hány János, avagy a nagyotmondó
 obsitos története
 Zene: Kodály Zoltán
 Vezényel és mesél: Hámori Máté

ZUGLÓI FILHARMÓNIA

Január 28. vasárnap 19.30
Magyar Szimfonikus Körték
 Szervánszky: Hat szimfonikus darab
 Respighi: Róma fenyői
 Rossini: Stabat Mater
 Km.: Geszthy Veronika, Halmai Katalin,
 Klein Otokár, Hámori Szabolcs, Szent
 István Király Oratóriumkórus, Szent
 István Király Szakközépiskola
 Vegyeskara, Szent István Gimnázium
 Vegyeskara. Karigazgatók: Záborszky
 Kálmán, Tőkés Mária Tünde, R. Órfalvy
 Katalin, Antal Ágota. Vez.:Antal Mátyás

Március 10. szombat 19.30
 Rachmanyinov: II. zongoraverseny
 Km.: Mihail Petukhov
 Prokofjev: Alekszandr Nyevszkij-kantáta
 Km.: Wiedemann Bernadett, Szent István
 Király Oratóriumkórus, Szent István
 Király szakközépiskola Vegyeskara,
 Szent István Gimnázium Vegyeskara.
 Karigazgatók: Záborszky Kálmán, Tőkés
 Mária Tünde, R. Órfalvy Katalin, Antal
 Ágota Vez.: Jurij Szimonov

Hangszerkereskedelmi és szolgáltató Kft.

1074 Budapest,
 Dohány u. 86.
 Tel./fax:
 342-3623
 Nyitva:
 hétfő–péntek
 9.30-tól
 18.00 óráig
 Szombat
 9.30–13.00

Új és használt hangszerek vétele, eladása,
 igazságügyi szakértő véleményezése, szakbecslése.

Alkatrészek, tartozékok, kiegészítők forgalmazása:
 húrok, vonók, tokok, huzatok, állványok stb.

Thomastic, Pirastro, Corelli és Jargar húrok

ÖN IS LEGYEN ELŐFIZETŐNK!

zeneKar

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK
ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS SZAKLAPJA

Megjelenik: évi 6 alkalommal
1 példány ára 300 Ft
Előfizetőknek: 1440 Ft + postaköltség.
Összesen 2100 Ft/év.

Eljut: minden magyar szimfonikus zenekarhoz, zenei intézményhez, és a zene iránt érdeklődőkhöz.

Foglalkozik: A magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, hangszertörténettel és a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint hangverseny-programokkal.

Közéleti cikkek és hangverseny-programok az interneten is olvashatók:

www.hungorchestras.com

Megrendelhető: e-mailben: info@zenekarujsag.hu
faxon: (36 1) 227 13 80

LÁTOGASSA ÖN IS RENDSZERESEN HONLAPJAINKAT:

Naprakész információkhoz és a legfrissebb hírekhez, hangverseny-naptárhoz juthat a magyar zenekarok világából. Közvetlen átjárhatóság (link) minden magyar szimfonikus zenekar honlapjára és programajánlatára

<http://www.hungorchestras.com>

<http://www.muvesz-vilag.hu>

<http://www.dalok.hu>

Zenei link-gyűjtemény

Zeneletöltési lehetőség kedvezményes áron!

ZENEKAR

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK, valamint a MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK közös lapja, a Nemzeti Kulturális Alapprogram és a NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA, VALAMINT A FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉS KULTURÁLIS ÜGYOSZTÁLYA támogatásával.

nka
Nemzeti Kulturális Alap
ALAPÍTOTTA: POPA PÉTER

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

A szerkesztőség címe:
MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
Telefon: 342-8927 – Fax: 322-5446
e-mail: zenekar@mail.datanet.hu
www.hungorchestras.com

Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Nyomdai kivitelezés: PUBLICITAS
1021 Budapest, Tárogató út 26.
Telefon/fax: 200-7330

e-mail: dtp@publicitas.hu • www.publicitas.hu
Felelős vezető: A Kft. ügyvezetője
ISSN: 1218-2702

Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

BM Duna Palota
és **Kiadó Duna Szimfonikus Zenekar**
Próbatere: 1124 Budapest, Németvölgyi út 41.
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
Levelezési cím: 1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Bérlésvásárlás, jegyrendelés:
Jagoschitz Istvánné (+36-1) 250-5338
Internet: www.orchestra-duna.hu
E-mail: info@orchestra-duna.hu

Budaörsi Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Kht.
Cím: 1221 Budapest, Ady Endre út 25.
Levelezési cím: 1775 Budapest, Pf. 122
Telefon: 424-8056 Fax: 424-8057
E-mail: dohnanyi@axelero.hu
Próbatere: 1074 Budapest, Rottenbiller u. 16–22.
Telefon: 322-1488, 479-0810 • Fax: 413-6365

Danubia Szimfonikus Zenekar
1066 Budapest, Jókai u. 2. I. em. 6.
Levelezési cím: 1399 Budapest, Pf. 716
Tel.: (+36-1) 373-0228 • Tel./fax: (+36-1) 269-1178
E-mail: info@danubiazzenekar.hu
www.danubiazzenekar.hu

Debreceni Filharmonikus Zenekar
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: mail@dpho.org

Győri Filharmonikus Zenekar
9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Kht.
1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Postacím: 1364 Budapest, Pf. 49
Tel.: 411-6610 • Fax: 411-6699
E-mail: G.Kovacs@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Állami Operaház Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara
1061 Budapest, Andrásy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
<http://www.bpo.hu>

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara
1800 Budapest, Bródy S. u. 5–7.
Tel.: 328-8326 • Fax: 328-8910
<http://www.radio.hu/muveszet/>

Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar
1094 Budapest, Páva u. 10–12.
Tel.: 215-5770 • Fax: 215-5462
E-mail: btg@tza.hu • <http://www.telekomzenekar.hu>

MÁV Szimfonikus Zenekar
1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: bco.office@mavintezet.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar
3025 Miskolc, Fábrián u. 6/a.
Tel.: (46) 506-695 • Fax: (46) 351-497
E-mail: missyo@hu.inter.net • www.mso.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs
7621 Pécs, Király u. 19.
Tel.: (72) 510-114 • Fax: (72) 213-513
E-mail: info@pannonfilharmonikusok.hu
www.pannonfilharmonikusok.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar
6721 Szeged, Festő u. 6.
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu • www.symph-szeged.hu

Szombathelyi Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Thököly u. 14.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: savaria.symphony@mail.datanet.hu
www.savaria-symphony.hu

Zuglói Filharmonia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar
1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel./Fax: (36 1) 467-0788; 467-0788;
E-mail: zugloifilharmonia@szenistvanzene.sulinet.hu
<http://www.szenistvanzene.hu>

**MINDEN, AMI
A FÚJÁSHOZ
KELL!**

**MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB
KIPRÓBÁLHATÓ,
ÍGY ÖSSZEHASONLÍTHATÓ
FÚVÓSHANGSZER
VÁLASZTÉKÁVAL VÁRJUK
MUZSIKUS BARÁTAINKAT.**

A világ vezető márkáinak széles skáláját kínáljuk.

Hangszerjavító műhelyeinkben aranykoszorús mesterek több mint 30 éves gyakorlatával irányított munka folyik

- a legmodernebb és tradicionális technikák ötvöztetésével, eredeti, gyári alkatrészek felhasználásával
- így a garancia magától értetődik.

FON TRADE MUSIC

**RITMUS- ÉS ÜTŐHANGSZEREK
TELJES TÁRHÁZA**

AZ ORFF- HANGSZEREKTŐL A JAZZ- ÉS ROCK SZERELÉSEKEN ÁT A SZIMFONIKUS HANGSZEREKIG.
Adams, Premier, Ludwig, Paiste, Studio 49, Hardcase

FON TRADE MUSIC

**ÚJDONSÁG A FON-TRADE MUSIC-NÁL !
MOST BEVEZETŐ ÁRON
VONÓS HANGSZEREK ÉS TARTOZÉKAIK**

TANULÓ HEGEDŰ SZETTEK,
HAGYOMÁNYOS ÉS KARBON
ISKOLAI VONÓK MELLETT MESTER VONÓK,
VALAMINT PROFESSZIONÁLIS TOKOK

FON TRADE MUSIC

**FON
TRADE MUSIC**

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 210 2790, 06 30 488 6622
fontrade.music@chello.hu
Nyitva: munkanapokon
9:00 - 17:30 -ig.

www.fontrademusic.hu